Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΑΘΗΝΑ 2012

ISBN 978-960-451-138-9

© Σύγχρονη Εποχή Εκδοτική ΑΕΒΕ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 2103320800, fax: 2103813354
http://www.sep.gr, e-mail: info@sep.gr

Στην παρούσα επανέκδοση *Των Θέσεων του Απρίλη* από τις εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή έχουν προστεθεί σε παράρτημα τρία κείμενα του Β. Ι. Λένιν (α. «Εισήγηση στη συγκέντρωση των μπολσεβίκων που πήραν μέρος στην πανρωσική σύσκεψη των σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, 4 [17] Απρίλη 1917», β. «Προσχέδιο άρθρου ή λόγου για την υπεράσπιση "Των Θέσεων του Απρίλη", γ. «Για τη δυαδική εξουσία»), καθώς και ένας κατάλογος ονομάτων.

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΤΩΡΙΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ[1]

Επειδή έφτασα στην Πετρούπολη μόλις τη νύχτα της 3ης του Απρίλη, δεν μπορούσα φυσικά να κάνω εισήγηση στη συγκέντρωση της 4ης του Απρίλη για τα καθήκοντα του επαναστατικού προλεταριάτου παρά μόνο εξ ονόματός μου, με την επιφύλαξη ότι δεν είμαι αρκετά προετοιμασμένος.

Το μόνο που μπορούσα να κάνω για να διευκολύνω τη δουλειά για 'μένα –και για τους *καλόπιστους* αντιπάλους– ήταν να προετοιμάσω *γραπτές* θέσεις. Τις διάβασα και τις έδωσα στο σ. Τσερετέλι. Τις διάβασα πολύ αργά και *δύο φορές*: Πρώτα στη συγκέντρωση των μπολσεβίκων και ύστερα σε κοινή συγκέντρωση των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων[2].

Δημοσιεύω τις προσωπικές μου αυτές θέσεις, συνοδεύοντάς τις μόνο με πολύ σύντομες επεξηγηματικές παρατηρήσεις που αναπτύχθηκαν πολύ πιο λεπτομερειακά στην εισήγηση.

ΘΕΣΕΙΣ

1. Στη στάση μας απέναντι στον πόλεμο, που από την πλευρά της Ρωσίας και με τη νέα κυβέρνηση του Λβοφ και Σία παραμένει αναμφισβήτητα ληστρικός, ιμπεριαλιστικός πόλεμος εξαιτίας του καπιταλιστικού χαρακτήρα αυτής της κυβέρνησης, είναι απαράδεκτες και οι παραμικρές παραχωρήσεις στον «επαναστατικό αμυνιτισμό».

Για έναν επαναστατικό πόλεμο, που πραγματικά δικαιολογεί τον επαναστατικό αμυνιτισμό, το συνειδητό προλεταριάτο μπορεί να συμφωνήσει μόνο με τον όρο α) περά-

σματος της εξουσίας στα χέρια του προλεταριάτου και των πιο φτωχών τμημάτων της αγροτιάς που κλίνουν προς αυτό· β) παραίτησης από όλες τις προσαρτήσεις στην πράξη και όχι στα λόγια· γ) ολοκληρωτικής ρήξης στην πράξη με όλα τα συμφέροντα του κεφαλαίου.

Παίρνοντας υπόψη την αναμφισβήτητη καλοπιστία των πλατιών στρωμάτων των μαζικών εκπροσώπων του επαναστατικού αμυνιτισμού, που παραδέχονται τον πόλεμο μόνο από ανάγκη και όχι χάρη των κατακτήσεων, παίρνοντας υπόψη την εξαπάτησή τους από την αστική τάξη, πρέπει να τους εξηγούμε το λάθος τους πολύ διεξοδικά, επίμονα και υπομονετικά, να τους εξηγούμε την αδιάρρηκτη σύνδεση του κεφαλαίου με τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, να τους αποδεικνύουμε ότι χωρίς την ανατροπή του κεφαλαίου ο πόλεμος *δεν μπορεί* να τελειώσει με μια ειρήνη αληθινά δημοκρατική, όχι εξαναγκαστική.

Οργάνωση της πιο πλατιάς προπαγάνδας αυτής της άποψης στο μάχιμο στρατό.

Συναδέλφωση.

2. Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής στη Ρωσία βρίσκεται στο *πέρασμα* από το πρώτο στάδιο της επανάστασης που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη εξαιτίας της ανεπαρκούς συνειδητότητας και οργάνωσης του προλεταριάτου, στο *δεύτερο* στάδιό της που πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς.

Το πέρασμα αυτό χαρακτηρίζεται από το ένα μέρος από ένα μέγιστο όριο νομιμότητας (απ' όλες τις εμπόλεμες χώρες η Ρωσία είναι *σήμερα* η πιο ελεύθερη χώρα στον κόσμο), από το άλλο μέρος από την έλλειψη βίας πάνω στις μάζες και, τέλος, την ανεπίγνωστα καλόπιστη στάση των μαζών

απέναντι στην κυβέρνηση των καπιταλιστών, των χειρότερων εχθρών της ειρήνης και του σοσιαλισμού.

Η ιδιομορφία αυτή απαιτεί από μας ικανότητα προσαρμογής στις *ιδιαίτερες* συνθήκες της κομματικής δουλειάς μέσα στις πρωτάκουστα πλατιές μάζες του προλεταριάτου που μόλις τώρα ξύπνησαν στην πολιτική ζωή.

3. Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή Κυβέρνηση, να εξηγούμε ότι είναι πέρα για πέρα ψεύτικες όλες οι υποσχέσεις της, ιδιαίτερα η υπόσχεση για παραίτηση από τις προσαρτήσεις. Ξεσκέπασμα, αντί της απαράδεκτης «απαίτησης» –που σπέρνει αυταπάτες– να *πάψει* η κυβέρνηση *αυτή*, κυβέρνηση καπιταλιστών, να είναι ιμπεριαλιστική.

4. Αναγνώριση του γεγονότος ότι στα περισσότερα σοβιέτ[3] των εργατών βουλευτών το Κόμμα μας είναι μειοψηφία, και για την ώρα αποτελεί αδύνατη μειοψηφία, απέναντι στο *συνασπισμό όλων* των μικροαστικών, οπορτουνιστικών στοιχείων, που πέφτουν κάτω από την επιρροή της αστικής τάξης και που διοχετεύουν την επιρροή της στο προλεταριάτο, από τους Λαϊκούς Σοσιαλιστές[4] και τους Σοσιαλιστές-Επαναστάτες[5] ως την Οργανωτική Επιτροπή[6] (Τσχεΐτζε, Τσερετέλι κ.ά.), τον Στεκλόφ κτλ. κτλ.

Να εξηγήσουμε στις μάζες ότι το σοβιέτ των εργατών βουλευτών είναι η *μόνη δυνατή* μορφή επαναστατικής κυβέρνησης και ότι γι' αυτό, όσο η κυβέρνηση *αυτή* θα βρίσκεται κάτω από την επιρροή της αστικής τάξης, το καθήκον μας μπορεί να είναι μόνο η υπομονετική, συστηματική, επίμονη και προσαρμοσμένη στις πρακτικές ιδιαίτερα ανάγκες των μαζών *εξήγηση* των λαθών της τακτικής τους.

Όσο είμαστε μειοψηφία, δουλειά μας είναι να κάνουμε κριτική και εξήγηση των λαθών, προπαγανδίζοντας ταυτό-

χρονα την ανάγκη να περάσει όλη η κρατική εξουσία στα σοβιέτ των εργατών βουλευτών, έτσι που οι μάζες με την πείρα τους να απαλλαγούν από τα λάθη τους.

5. Όχι κοινοβουλευτική δημοκρατία –επιστροφή από τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών σε αυτή θα ήταν βήμα προς τα πίσω– αλλά δημοκρατία των σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης και των αγροτών βουλευτών σε όλη τη χώρα, από τα κάτω ως τα πάνω.

Κατάργηση της αστυνομίας, του στρατού, της υπαλληλίας.*

Η αμοιβή όλων των υπαλλήλων, που θα είναι όλοι τους αιρετοί και ανακλητοί σε κάθε στιγμή, να μην ξεπερνά τη μέση αμοιβή ενός καλού εργάτη.

6. Στο αγροτικό πρόγραμμα, μεταφορά του κέντρου βάρους στα σοβιέτ των αδερφών βουλευτών εργατών γης.

Δήμευση όλων των γαιών των τσιφλικάδων.

Εθνικοποίηση *όλων* των γαιών της χώρας, διάθεση της γης από τα τοπικά σοβιέτ των εργατών γης και των αγροτών βουλευτών. Συγκρότηση σοβιέτ βουλευτών από τους φτωχούς αγρότες. Δημιουργία από κάθε μεγάλο κτήμα (με έκταση από 100 έως 300 περίπου ντεσιατίνες[7], ανάλογα με τις τοπικές και άλλες συνθήκες και κατά την κρίση των τοπικών οργάνων) ενός υποδειγματικού νοικοκυριού κάτω από τον έλεγχο του σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης και για λογαριασμό της κοινωνίας.

7. Άμεση συγχώνευση όλων των τραπεζών της χώρας σε

---

* Δηλαδή αντικατάσταση του τακτικού στρατού με το γενικό εξοπλισμό του λαού.

μια πανεθνική τράπεζα και άσκηση ελέγχου πάνω σε αυτήν από την πλευρά του σοβιέτ των εργατών βουλευτών.

8. Όχι «εφαρμογή» του σοσιαλισμού ως *άμεσο* καθήκον μας, αλλά πέρασμα αμέσως μόνο στον *έλεγχο* της κοινωνικής παραγωγής και της διανομής των προϊόντων από μέρους του σοβιέτ των εργατών βουλευτών.

9. Κομματικά καθήκοντα:

α) άμεσο Συνέδριο του Κόμματος,

β) αλλαγή του Προγράμματος του Κόμματος κυρίως:

i) σχετικά με τον ιμπεριαλισμό και τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο,

ii) σχετικά με τη στάση απέναντι στο κράτος και το *δικό μας* αίτημα για «κράτος-κομμούνα»*,

iii) διόρθωση του προγράμματός μας μίνιμουμ που έχει παλιώσει,

γ) αλλαγή της ονομασίας του Κόμματος**.

10. Ανανέωση της Διεθνούς.

Πρωτοβουλία δημιουργίας επαναστατικής Διεθνούς, Διεθνούς ενάντια στους *σοσιαλσοβινιστές* και ενάντια στο «Κέντρο»***.

---

* Δηλαδή τέτοιο κράτος, που πρότυπό του έδωσε η Κομμούνα του Παρισιού.

** Αντί «σοσιαλδημοκρατία» που οι επίσημοι ηγέτες της *σε όλο* τον κόσμο πρόδωσαν το σοσιαλισμό περνώντας στην αστική τάξη («αμυνίτες» και ταλαντευόμενοι «καουτσκιστές»), πρέπει να ονομαστούμε *Κομμουνιστικό Κόμμα*.

*** «Κέντρο» ονομάζεται στη διεθνή σοσιαλδημοκρατία το ρεύμα που ταλαντεύεται ανάμεσα στους σοβινιστές (=«αμυνίτες») και τους διεθνιστές, και συγκεκριμένα: Ο Κάουτσκι και Σία στη Γερμανία, ο Λονγκέ

Για να καταλάβει ο αναγνώστης γιατί χρειάστηκε να υπογραμμίσω ιδιαίτερα, ως σπάνια εξαίρεση, την «περίπτωση» των καλόπιστων αντιπάλων, τον καλώ να συγκρίνει την παρακάτω αντίρρηση του κυρίου Γκόλντενμπεργκ με τις θέσεις αυτές: Ο Λένιν *«έστησε τη σημαία του εμφύλιου πολέμου στις γραμμές της επαναστατικής δημοκρατίας»* (η περικοπή πάρθηκε από τη *Γεντίνστβο*[8] του κ. Πλεχάνοφ, αρ. φύλ. 5).

Αλήθεια, δεν είναι μαργαριτάρι;

Εγώ γράφω, διαβάζω, εξηγώ λεπτομερειακά ότι: *«Λόγω της αναμφισβήτητης καλοπιστίας των πλατιών στρωμάτων των μαζικών εκπροσώπων του επαναστατικού αμυνιτισμού... λόγω της εξαπάτησής τους από την αστική τάξη, πρέπει να εξηγούμε το λάθος τους πολύ διεξοδικά, επίμονα και υπομονετικά...»*

Μα οι κύριοι της αστικής τάξης που αυτοαποκαλούνται σοσιαλδημοκράτες και που *δεν* ανήκουν ούτε στα *πλατιά* στρώματα, ούτε στους *μαζικούς* εκπροσώπους του αμυνιτισμού μεταδίδουν με ελαφριά καρδιά τις απόψεις μου, διατυπώνοντάς τις έτσι: *«Έστησε»* (!) τη σημαία (!) του εμφύλιου πολέμου (γι' αυτόν δεν υπάρχει ούτε λέξη στις θέσεις, δεν υπήρχε ούτε λέξη στην εισήγηση!) *«στις γραμμές* (!!) *της επαναστατικής δημοκρατίας...»*.

Τι είναι αυτό; Σε τι διαφέρει από την πογκρομική ζύμωση από τη *Ρούσκαγια Βόλια*[9];

Εγώ γράφω, διαβάζω, εξηγώ λεπτομερειακά ότι: *«Τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών είναι η μόνη δυνατή μορφή επαναστατικής κυβέρνησης και ότι, γι' αυτό, το καθήκον μας μπορεί να είναι μόνο η υπομονετική, συστηματική,*

και Σία στη Γαλλία, ο Τσχεΐτζε και Σία στη Ρωσία, ο Τουράτι και Σία στην Ιταλία, ο Μακντόναλντ και Σία στην Αγγλία κτλ.

επίμονη και προσαρμοσμένη στις πρακτικές ιδιαίτερα ανάγκες των μαζών εξήγηση *των λαθών της τακτικής τους...»*

Μα ορισμένου είδους αντίπαλοι παρουσιάζουν τις απόψεις μου ως έκκληση για *«εμφύλιο πόλεμο στις γραμμές της επαναστατικής δημοκρατίας»*!!

Επιτέθηκα ενάντια στην Προσωρινή Κυβέρνηση γιατί *δεν* καθόρισε ούτε σύντομη, ούτε γενικά μια οποιαδήποτε προθεσμία για τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης, προσπαθώντας να ξεφύγει με υποσχέσεις. Απέδειξα πως *δίχως* τα σοβιέτ των εργατών και των στρατιωτών βουλευτών η σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης δεν είναι εξασφαλισμένη, η επιτυχία της είναι αδύνατη.

Μου αποδίδουν τη γνώμη ότι είμαι τάχα ενάντια στην άμεση σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης!!

Θα τα έλεγα αυτά «παραληρήματα», αν δεκαετίες πολιτικού αγώνα δε με είχαν διδάξει να θεωρώ σπάνια εξαίρεση την καλοπιστία των αντιπάλων.

Ο κ. Πλεχάνοφ ονόμασε στην εφημερίδα του το λόγο μου «παραλήρημα». Πολύ καλά, κύριε Πλεχάνοφ! Κοιτάξτε όμως πόσο είστε χοντροκομμένος, αδέξιος και επιπόλαιος στην πολεμική σας. Αν ο λόγος μου ήταν ένα δίωρο παραλήρημα, τότε πώς ανέχτηκαν το «παραλήρημα» αυτό εκατοντάδες ακροατές; Παρακάτω. Γιατί η εφημερίδα σας αφιερώνει ολόκληρη στήλη για ένα «παραλήρημα»; Δε μας τα λέτε καλά, κ. Πλεχάνοφ, καθόλου καλά δε μας τα λέτε.

Είναι πολύ πιο εύκολο, βέβαια, να φωνάζεις, να βρίζεις, να ωρύεσαι, παρά να προσπαθήσεις να εκθέσεις, να εξηγήσεις, να θυμηθείς *πώς* σκέπτονταν ο Μαρξ και ο Ένγκελς το 1871, το 1872, το 1875 για την πείρα της Κομμούνας του Παρισιού[10] και για το *τι λογής* κράτος χρειάζεται στο προλεταριάτο.

Ο πρώην μαρξιστής κ. Πλεχάνοφ δε θέλει, φαίνεται, να θυμάται το μαρξισμό.

Εγώ παράθεσα τα λόγια της Ρόζας Λούξεμπουργκ, που στις 4 Αυγούστου 1914[11] αποκάλεσε τη *γερμανική* σοσιαλδημοκρατία *«πτώμα που βρομάει»*. Και οι κ.κ. Πλεχάνοφ, Γκόλντενμπεργκ και Σία «θίγονται»... για λογαριασμό τίνος; Για λογαριασμό των *Γερμανών* σοβινιστών, που τους αποκάλεσαν σοβινιστές!

Τα μπέρδεψαν οι καημένοι οι Ρώσοι σοσιαλσοβινιστές, σοσιαλιστές στα λόγια, σοβινιστές στην πράξη.

Γράφτηκε στις 4 και 5 (17 και 18) Απρίλη 1917.

Δημοσιεύτηκε στις 7 Απρίλη 1917 στην εφημερίδα *Πράβντα*, αρ. φύλλου 26.

Υπογραφή: *Ν. Λένιν.*

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 113-118, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ[12]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις 4 Απρίλη 1917 είχα την ευκαιρία να μιλήσω στην Πετρούπολη πάνω στο θέμα που αναφέρεται στον τίτλο πρώτα σε συνέλευση των μπολσεβίκων. Ήταν αντιπρόσωποι της Πανρωσικής Σύσκεψης των σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, αντιπρόσωποι που έπρεπε να φύγουν για τα μέρη τους και γι' αυτό δεν μπορούσαν να μου δώσουν καμιά αναβολή. Όταν τελείωσε η συνέλευση, ο προϊστάμενός της, σ. Γκ. Ζινόβιεφ, μου πρότεινε από μέρους όλης της συνέλευσης να επαναλάβω την εισήγηση αμέσως σε κοινή συνέλευση των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων αντιπροσώπων, που ήθελαν να συζητήσουν το ζήτημα της ένωσης του ΣΔΕ Κόμματος της Ρωσίας.

Όσο και αν μου ήταν δύσκολο να επαναλάβω την εισήγησή μου αμέσως, νόμισα πως δεν είχα το δικαίωμα να αρνηθώ, μια και μου το ζητούσαν *και οι ομοϊδεάτες μου* και οι μενσεβίκοι, που εξαιτίας της αναχώρησής τους δεν μπορούσαν πραγματικά να μου δώσουν αναβολή.

Στην εισήγηση διάβασα τις θέσεις μου που δημοσιεύτηκαν στην *Πράβντα*[13], αρ. φύλ. 26 της 7ης Απρίλη 1917*.

Και οι θέσεις και η εισήγησή μου προκάλεσαν διαφωνίες ανάμεσα και στους ίδιους τους μπολσεβίκους και στην ίδια τη σύνταξη της *Πράβντα*. Ύστερα από μια σειρά συσκέψεις, καταλήξαμε ομόφωνα στο συμπέρασμα ότι είναι σκοπιμό-

---

* Αναδημοσιεύω αυτές τις θέσεις μαζί με σύντομες επεξηγηματικές παρατηρήσεις από το φύλλο αυτό της *Πράβντα*, ως παράρτημα τούτου του γράμματος. (Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 83.)

τερο να συζητήσουμε αυτές τις διαφωνίες *ανοιχτά*, δίνοντας έτσι υλικό για την πανρωσική συνδιάσκεψη του Κόμματός μας (ΣΔΕ Κόμματος της Ρωσίας, του ενωμένου από την Κεντρική Επιτροπή), που συνέρχεται στην Πετρούπολη στις 20 Απρίλη 1917.

Εκτελώντας αυτήν ακριβώς την απόφαση για τη συζήτηση, δημοσιεύω τα παρακάτω *γράμματα*, χωρίς να προβάλλω την αξίωση ότι αυτά αποτελούν *ολόπλευρη* μελέτη του ζητήματος, αλλά θέλοντας μόνο να σημειώσω τα κύρια επιχειρήματα που είναι ιδιαίτερα ουσιώδη για τα *πρακτικά* καθήκοντα του κινήματος της εργατικής τάξης.

ΓΡΑΜΜΑ Ι
ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ

Ο μαρξισμός απαιτεί από μας τον πιο ακριβή, αντικειμενικά επαληθεύσιμο υπολογισμό του συσχετισμού των τάξεων και των συγκεκριμένων ιδιομορφιών της κάθε ιστορικής στιγμής. Εμείς οι μπολσεβίκοι προσπαθούσαμε να είμαστε πάντοτε πιστοί σε αυτήν την απαίτηση, που είναι απόλυτα υποχρεωτική από την άποψη κάθε επιστημονικής θεμελίωσης της πολιτικής.

«Η διδασκαλία μας δεν είναι δόγμα, μα καθοδήγηση για δράση»[14]· έτσι έλεγαν πάντα ο Μαρξ και ο Ένγκελς, που δίκαια ειρωνεύονταν την αποστήθιση και την απλή επανάληψη «διατυπώσεων» ικανών στην καλύτερη περίπτωση μόνο να προδιαγράφουν τα *γενικά* καθήκοντα, που τροποποιούνται αναπόφευκτα από τη *συγκεκριμένη* οικονομική και πολιτική κατάσταση της κάθε ιδιαίτερης *περιόδου* του ιστορικού προτσές.

Από ποια λοιπόν αντικειμενικά *γεγονότα*, με ακρίβεια

διαπιστωμένα, πρέπει να καθοδηγείται σήμερα το κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου για τον καθορισμό των καθηκόντων και των μορφών της δράσης τους;

Και στο πρώτο μου «Γράμμα από μακριά» («Το πρώτο στάδιο της πρώτης επανάστασης») που δημοσιεύτηκε στην *Πράβντα*, αρ. φύλ. 14 και 15, της 21ης και 22ης Μάρτη 1917, και στις θέσεις μου, καθορίζω την «ιδιομορφία της τρέχουσας στιγμής στη Ρωσία» ως περιόδου *περάσματος* από το πρώτο στάδιο της επανάστασης στο δεύτερο. Και γι' αυτό, βασικό σύνθημα, «καθήκον της ημέρας» γι' *αυτήν* τη στιγμή θεωρούσα το: «Εργάτες, δείξατε θαύματα προλεταριακού, λαϊκού ηρωισμού στον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στον τσαρισμό· πρέπει να δείξετε θαύματα προλεταριακής και παλλαϊκής οργάνωσης, για να προετοιμάσετε τη νίκη σας στο δεύτερο στάδιο της επανάστασης.» (*Πράβντα*, αρ. φύλ. 15.)[15]

Σε τι συνίσταται λοιπόν το πρώτο στάδιο;

Στο πέρασμα της κρατικής εξουσίας στην αστική τάξη.

Ως την επανάσταση του Φλεβάρη-Μάρτη του 1917 η κρατική εξουσία στη Ρωσία βρισκόταν στα χέρια μιας παλιάς τάξης, δηλαδή της τάξης των φεουδαρχών-ευγενών-τσιφλικάδων, με επικεφαλής τον Νικόλαο Ρομανόφ.

Ύστερα από αυτήν την επανάσταση, η εξουσία βρίσκεται στα χέρια μιας *άλλης*, νέας τάξης, δηλαδή της *αστικής τάξης*.

Το πέρασμα της κρατικής εξουσίας από τα χέρια μιας *τάξης* στα χέρια μιας άλλης είναι το πρώτο, το κύριο, το βασικό γνώρισμα της *επανάστασης*, τόσο με την αυστηρά επιστημονική όσο και με την πρακτικά πολιτική σημασία αυτής της έννοιας.

Με αυτήν την έννοια, η αστική ή αστικοδημοκρατική επανάσταση στη Ρωσία *τελείωσε*.

Στο σημείο αυτό ακούμε το θόρυβο των διαφωνούντων που πρόθυμα αυτοαποκαλούνται «παλιοί μπολσεβίκοι»: Δε λέγαμε λοιπόν πάντα πως η αστικοδημοκρατική επανάσταση τελειώνει μόνο με την «επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς»; Μήπως η αγροτική επανάσταση, που είναι επίσης αστικοδημοκρατική, τελείωσε; Μήπως, απεναντίας, δεν είναι γεγονός πως η επανάσταση αυτή *ούτε* άρχισε *καν*;

Απαντώ: *Γενικά* τα μπολσεβίκικα συνθήματα και ιδέες έχουν επιβεβαιωθεί πλήρως από την ιστορία, *συγκεκριμένα* όμως τα πράγματα διαμορφώθηκαν *διαφορετικά* απ' ό,τι θα μπορούσε να περιμένει κανείς (οποιοσδήποτε και αν ήταν), πιο πρωτότυπα, πιο ιδιόμορφα, πιο ποικιλόμορφα.

Το να αγνοείς, το να ξεχνάς αυτό το γεγονός θα σήμαινε να εξομοιώνεσαι με εκείνους τους «παλιούς μπολσεβίκους», που πολλές ήδη φορές έπαιξαν θλιβερό ρόλο στην ιστορία του Κόμματός μας, επαναλαμβάνοντας αβασάνιστα μια *αποστηθισμένη* διατύπωση, αντί να *μελετήσουν* την ιδιομορφία της νέας, της ζωντανής πραγματικότητας.

Η «επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» έχει *ήδη* πραγματοποιηθεί* στη ρωσική επανάσταση, γιατί η «διατύπωση» αυτή προβλέπει μόνο *το συσχετισμό των τάξεων* και όχι *το συγκεκριμένο πολιτικό θεσμό που πραγματώνει* αυτόν το συσχετισμό, αυτήν τη συνεργασία. Το «σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών», να η πραγματοποιημένη ήδη από τη ζωή «επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς».

Η διατύπωση αυτή πάλιωσε πια. Η ζωή την έβγαλε από το βασίλειο των διατυπώσεων και την έμπασε στο βασίλειο

* Με μια ορισμένη μορφή και ως έναν ορισμένο βαθμό.

της πραγματικότητας, της έδωσε σάρκα και οστά, την συγκεκριμενοποίησε και *έτσι* την τροποποίησε.

Στην ημερήσια διάταξη μπήκε ήδη ένα διαφορετικό, ένα νέο καθήκον: Η διάσπαση στο *εσωτερικό* αυτής της δικτατορίας ανάμεσα στα προλεταριακά στοιχεία (αντιαμυνίτικα, διεθνιστικά, «κομμουνιστικά», που είναι υπέρ του περάσματος στην κομμούνα) και στα *μικρονοικοκυρίστικα* ή *μικροαστικά* (Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ, σοσιαλεπαναστάτες κτλ. κτλ., επαναστάτες αμυνίτες, αντίπαλοι του κινήματος που ακολουθεί το δρόμο προς την κομμούνα, οπαδοί της «υποστήριξης» της αστικής τάξης και της αστικής κυβέρνησης).

Όποιος μιλάει *σήμερα* μόνο για «επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», αυτός έμεινε πίσω από τη ζωή και για το λόγο αυτό *πέρασε* στην πράξη με το μέρος των μικροαστών ενάντια στην προλεταριακή ταξική πάλη, αυτόν πρέπει να τον παραδώσουμε στο αρχείο των «μπολσεβίκικων» προεπαναστατικών σπάνιων αντικειμένων (μπορούμε να το ονομάσουμε αρχείο «παλιών μπολσεβίκων»).

Η επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς πραγματοποιήθηκε ήδη, αλλά εξαιρετικά πρωτότυπα, με μια σειρά εξαιρετικά σπουδαίες τροποποιήσεις. Γι' αυτές θα μιλήσω ιδιαίτερα σε ένα από τα κατοπινά γράμματά μου. Τώρα είναι απαραίτητο να κάνουμε κτήμα μας τούτη την αναντίρρητη αλήθεια, ότι ο μαρξιστής πρέπει να παίρνει υπόψη του τη ζωντανή πραγματικότητα, τα ακριβή γεγονότα της *πραγματικότητας*, και όχι να εξακολουθεί να αγκιστρώνεται από τη θεωρία του χτες, που, όπως και κάθε θεωρία, στην καλύτερη περίπτωση προδιαγράφει απλώς το βασικό, το γενικό, *πλησιάζει* απλώς στη σύλληψη της πολυπλοκότητας της ζωής.

«Γκρίζα η κάθε θεωρία, φίλε μου ακριβέ, το χρυσοδέντρι της ζωής πράσινο θάλλει.»[16]

Όποιος βάζει με τον παλιό τρόπο το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικής επανάστασης, αυτός θυσιάζει το ζωντανό μαρξισμό στο νεκρό γράμμα.

Κατά την παλιά αντίληψη, προκύπτει πως *ύστερα* από την κυριαρχία της αστικής τάξης μπορεί και πρέπει να ακολουθήσει η κυριαρχία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, η δικτατορία τους.

Στη ζωντανή όμως πραγματικότητα τα πράγματα ήρθαν *ήδη διαφορετικά*: Προέκυψε μια εξαιρετικά πρωτότυπη, νέα, πρωτοείδωτη *σύμπλεξη του ενός με το άλλο*. Υπάρχουν δίπλα, μαζί, ταυτόχρονα *και* η κυριαρχία της αστικής τάξης (η κυβέρνηση Λβοφ και Γκουτσκόφ) *και* η επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, που παραδίδει *θελληματικά* την εξουσία στην αστική τάξη, που μετατρέπεται θελληματικά σε εξάρτημά της.

Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ουσιαστικά στην Πετρούπολη η εξουσία βρίσκεται στα χέρια των εργατών και των στρατιωτών· ότι η νέα κυβέρνηση *δεν* ασκεί και ούτε μπορεί να ασκήσει πάνω τους βία, επειδή *δεν υπάρχει* ούτε αστυνομία, ούτε χωρισμένος από το λαό στρατός, ούτε πανίσχυρη υπαλληλία που να στέκεται *πάνω* από το λαό. Αυτό είναι γεγονός. Πρόκειται ακριβώς για ένα γεγονός που είναι χαρακτηριστικό για ένα κράτος τύπου Κομμούνας του Παρισιού. Το γεγονός αυτό δε χωράει στα παλιά σχήματα. Πρέπει να ξέρει κανείς να προσαρμόζει τα σχήματα στη ζωή και όχι να επαναλαμβάνει λέξεις για «δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» *γενικά*, λέξεις που έχασαν κάθε νόημα.

Για να φωτίσουμε καλύτερα το ζήτημα, ας το εξετάσουμε από μια άλλη πλευρά.

Ο μαρξιστής δεν πρέπει να ξεφεύγει από την ακριβή βάση της ανάλυσης των ταξικών σχέσεων. Στην εξουσία βρίσκεται η αστική τάξη. Αλλά μήπως και η μάζα των αγροτών δεν αποτελεί *επίσης* αστική τάξη διαφορετικού στρώματος, διαφορετικού είδους, διαφορετικού χαρακτήρα; Από πού βγαίνει ότι *αυτό* το στρώμα *δεν μπορεί* να έλθει στην εξουσία, «αποτελειώνοντας» την αστικοδημοκρατική επανάσταση; Για ποιο λόγο αυτό είναι αδύνατο;

Έτσι σκέφτονται συχνά οι παλιοί μπολσεβίκοι.

Απαντώ: Αυτό είναι πολύ πιθανό. Ο μαρξιστής όμως στην εκτίμηση της στιγμής *δεν* πρέπει να ξεκινά από το πιθανό, αλλά από το πραγματικό.

Και η πραγματικότητα μας παρουσιάζει *το γεγονός* ότι οι ελεύθερα εκλεγμένοι στρατιώτες και αγρότες βουλευτές* συμμετέχουν ελεύθερα στη δεύτερη, την παράπλευρη κυβέρνηση και ελεύθερα την συμπληρώνουν, την αναπτύσσουν, την ολοκληρώνουν. Και άλλο τόσο ελεύθερα *παραδίδουν* την εξουσία στην αστική τάξη –φαινόμενο που δεν «παραβιάζει» καθόλου τη θεωρία του μαρξισμού, γιατί εμείς ξέραμε πάντα και πολλές φορές το τονίσαμε ότι η αστική τάξη κρατιέται *όχι* μόνο με τη βία, αλλά και με την έλλειψη συνειδητότητας, τη ρουτίνα, την αποβλάκωση και την ανοργανωσιά των μαζών.

Και μπροστά στη σημερινή πραγματικότητα είναι στ' αληθινά γελοίο να αγνοείς το γεγονός και να μιλάς για «πιθανότητες».

Είναι πιθανό η αγροτιά να πάρει όλη τη γη και όλη την εξουσία. Εγώ όχι μόνο δεν παραβλέπω αυτήν τη δυνατότη-

---

* Ο όρος *βουλευτές* έχει διατηρηθεί στη μετάφραση της παρούσας έκδοσης, αλλά ειδικά για τα σοβιέτ εννοούνται οι εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι των εργατών.

τα, δεν περιορίζω τον ορίζοντά μου μόνο στο σήμερα, αλλά διατυπώνω καθαρά και με ακρίβεια το αγροτικό πρόγραμμα, παίρνοντας υπόψη το *καινούργιο* φαινόμενο: Την πιο βαθιά διάσπαση των εργατών γης και των φτωχών αγροτών με τους αγρότες-νοικοκυραίους.

Είναι όμως πιθανό και το άλλο· είναι πιθανό οι αγρότες να ακούσουν τις συμβουλές του μικροαστικού κόμματος των σοσιαλεπαναστατών που υπέκυψε στην επιρροή των αστών, πέρασε στον αμυνιτισμό και συνιστά την αναμονή ως τη Συντακτική Συνέλευση, αν και ως τώρα δεν έχει ακόμη οριστεί ούτε η ημερομηνία της σύγκλησής της!*

Είναι πιθανό οι αγρότες *να διατηρήσουν*, να συνεχίσουν τη συμφωνία τους με την αστική τάξη, συμφωνία που την έκλεισαν τώρα μέσω των σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών όχι μόνο τυπικά, μα και ουσιαστικά.

Πολλά τα πιθανά. Θα ήταν σοβαρότατο λάθος να ξεχνάμε το αγροτικό κίνημα και το αγροτικό πρόγραμμα. Θα ήταν όμως εξίσου λάθος να ξεχνάμε *την πραγματικότητα* που μας παρουσιάζει *το γεγονός της συμφωνίας* ή, για να χρησιμοποιήσω μια πιο ακριβή, λιγότερο νομική και περισσότερο οικονομικο-ταξική έκφραση, το γεγονός της ταξικής *συνεργασίας* της αστικής τάξης και της αγροτιάς.

Όταν το γεγονός αυτό πάψει να είναι γεγονός, όταν η αγροτιά ξεκόψει από την αστική τάξη, όταν πάρει τη γη πα-

---

* Για να μην παρερμηνεύσουν τα λόγια μου, θα προτρέξω και θα πω ευθύς αμέσως: Είμαι αναντίρρητα υπέρ της άποψης να πάρουν τα *σοβιέτ* των εργατών γης και των αγροτών *αμέσως τώρα όλη* τη γη, αλλά να τηρούν αυστηρότατα *τα ίδια* την τάξη και την πειθαρχία, να μην επιτρέπουν την παραμικρή φθορά των μηχανών, των κτηρίων και των ζώων, να μην αποδιοργανώνουν σε καμιά περίπτωση τα νοικοκυριά και την παραγωγή σιτηρών, αλλά να την *ενισχύουν* γιατί οι στρατιώτες χρειάζονται *διπλάσιο* ψωμί και ο λαός δεν πρέπει να πεινάει.

ρά τη θέληση της αστικής τάξης, όταν πάρει την εξουσία ενάντια στην αστική τάξη, τότε αυτό θα είναι ένα νέο στάδιο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, και γι' αυτό θα γίνει λόγος ιδιαίτερα.

Ο μαρξιστής που, εξαιτίας της δυνατότητας ενός τέτοιου μελλοντικού σταδίου, θα ξεχνούσε τις υποχρεώσεις του *σήμερα*, τώρα που η αγροτιά *συμφωνεί* με την αστική τάξη, θα μεταβαλλόταν σε μικροαστό. Επειδή στην πράξη θα καλλιεργούσε στο προλεταριάτο την *εμπιστοσύνη* προς τους μικροαστούς («οι μικροαστοί αυτοί, η αγροτιά αυτή πρέπει να αποσπαστεί από την αστική τάξη ακόμη μέσα στο πλαίσιο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης»). Ο μαρξιστής αυτός, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου και ωραίου μέλλοντος, τότε που η αγροτιά *δε* θα είναι ουρά της αστικής τάξης, και οι εσέροι, οι Τσχεΐτζε, οι Τσερετέλι και οι Στεκλόφ *δε* θα είναι εξάρτημα της αστικής κυβέρνησης, εξαιτίας της «δυνατότητας» ενός ευχάριστου μέλλοντος θα ξεχνούσε *το δυσάρεστο παρόν*, τώρα που η αγροτιά παραμένει ακόμη ουρά της αστικής τάξης και οι σοσιαλεπαναστάτες και οι σοσιαλδημοκράτες δεν παραιτούνται ακόμη από το ρόλο του εξαρτήματος της αστικής κυβέρνησης, από το ρόλο της αντιπολίτευσης της «αυτού μεγαλειότητας»[17] του Λβοφ.

Ο άνθρωπος που υποθετικά πήραμε θα έμοιαζε με ένα γλυκανάλατο Λουί Μπλαν, με ένα γλυκερό καουτσκιστή, αλλά σε καμιά περίπτωση με επαναστάτη μαρξιστή.

Δε μας απειλεί τάχα ο κίνδυνος να πέσουμε στον υποκειμενισμό, να θέλουμε να «υπερπηδήσουμε» μια μη ολοκληρωμένη επανάσταση αστικοδημοκρατικού χαρακτήρα που δεν έχει ξεπεράσει ακόμη το αγροτικό κίνημα, για να φτάσουμε στη σοσιαλιστική επανάσταση;

Αν έλεγα «δίχως τσάρο, και κυβέρνηση *εργατική*»[18], ο

κίνδυνος αυτός θα με απειλούσε. Εγώ όμως *δεν* είπα αυτό, εγώ είπα άλλο. Είπα πως στη Ρωσία *δεν* μπορεί να υπάρχει άλλη κυβέρνηση (εξαιρώντας την αστική) *εκτός* από τα σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των στρατιωτών και των αγροτών βουλευτών. Είπα ότι τώρα η εξουσία στη Ρωσία μπορεί να περάσει από τον Γκουτσκόφ και τον Λβοφ *μόνο* σε αυτά τα σοβιέτ, και σε αυτά επικρατεί *ακριβώς* η αγροτιά, επικρατούν οι στρατιώτες, επικρατούν οι μικροαστοί, για να εκφραστούμε με επιστημονικό, μαρξιστικό όρο, χρησιμοποιώντας όχι το συνηθισμένο, όχι το μικροαστικό, όχι τον επαγγελματικό, μα τον ταξικό χαρακτηρισμό.

Στις θέσεις μου ασφάλισα απόλυτα τον εαυτό μου από κάθε υπερπήδηση του αγροτικού ή γενικά του μικροαστικού κινήματος, που δεν έχει φτάσει στο τέρμα του, από κάθε *παιχνίδι* «κατάληψης της εξουσίας» από εργατική κυβέρνηση, από κάθε μπλανκιστικό τυχοδιωκτισμό, επειδή αναφέρθηκα απευθείας στην πείρα της Κομμούνας του Παρισιού. Και η πείρα αυτή, όπως είναι γνωστό και όπως το έδειξε λεπτομερειακά ο Μαρξ το 1871 και ο Ένγκελς το 1891[19], απέκλεισε εντελώς τον μπλανκισμό[20] και εξασφάλισε απόλυτα την απευθείας, άμεση και απεριόριστη κυριαρχία της *πλειοψηφίας* και τη δραστηριότητα των μαζών μόνο στο βαθμό της *συνειδητής* δράσης της ίδιας της πλειοψηφίας.

Στις θέσεις συνόψισα εντελώς συγκεκριμένα όλο το ζήτημα στην *πάλη για την απόκτηση επιρροής μέσα* στα σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών. Για να μην αφήσω ούτε ίχνος αμφιβολίας πάνω σε αυτό, *δύο φορές* υπογράμμισα στις θέσεις την ανάγκη της υπομονετικής, επίμονης, της «προσαρμοζόμενης στις *πρακτικές* ανάγκες *των μαζών*» «διαφωτιστικής» δουλειάς.

Οι αμαθείς είτε οι αποστάτες του μαρξισμού, σαν τον κ.

Πλεχάνοφ κτλ., μπορούν να φωνάζουν για αναρχισμό, μπλανκισμό κτλ. Όποιος θέλει να σκέφτεται και να μαθαίνει, αυτός δεν μπορεί παρά να καταλάβει ότι ο μπλανκισμός είναι κατάληψη της εξουσίας από μια μειοψηφία, ενώ τα σοβιέτ των εργατών κτλ. βουλευτών είναι *αναμφισβήτητα* μια απευθείας και άμεση οργάνωση της *πλειοψηφίας* του λαού. Η δουλειά που έχει αναχθεί στην πάλη για την απόκτηση επιρροής *μέσα* σε αυτά τα σοβιέτ δεν μπορεί, με κανέναν τρόπο *δεν μπορεί* να κατρακυλήσει στο βάλτο του μπλανκισμού. Και δεν μπορεί να κατρακυλήσει στο βάλτο του αναρχισμού, γιατί ο αναρχισμός είναι άρνηση της *αναγκαιότητας του κράτους και της κρατικής εξουσίας* για την εποχή *του περάσματος* από την κυριαρχία της αστικής τάξης στην κυριαρχία του προλεταριάτου. Εγώ όμως, με σαφήνεια που αποκλείει κάθε δυνατότητα παρεξηγήσεων, *υποστηρίζω* την αναγκαιότητα του κράτους γι' αυτήν την εποχή, αλλά, σύμφωνα με τον Μαρξ και την πείρα της Κομμούνας του Παρισιού, όχι του συνηθισμένου κοινοβουλευτικού-αστικού κράτους, παρά ενός κράτους *δίχως* τακτικό στρατό, *δίχως* αστυνομία αντίθετη στο λαό, *δίχως* τοποθετημένη πάνω από το λαό υπαλληλοκρατία.

Αν ο κ. Πλεχάνοφ στη *Γεντίνστβο* του φωνάζει με όλη του τη δύναμη για αναρχισμό, με αυτό αποδεικνύει απλώς για μια ακόμη φορά ότι ξέκοψε από το μαρξισμό. Στην πρόκληση που του έκανα από την *Πράβντα* (αρ. φύλ. 26) να μας πει τι δίδασκαν για το κράτος ο Μαρξ και ο Ένγκελς το 1871, 1872, 1875*, ο κ. Πλεχάνοφ είναι και θα είναι αναγκασμένος να απαντήσει με σιωπή πάνω στην ουσία του ζητήματος και με κραυγές σαν αυτές που συνηθίζει η μανιασμένη αστική τάξη.

---

* Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 15.

Ο πρώην μαρξιστής κ. Πλεχάνοφ δεν κατάλαβε *καθόλου* τη μαρξιστική διδασκαλία για το κράτος. Εξάλλου τα σπέρματα αυτής της μη κατανόησης τα βλέπει κανείς και στη γερμανική μπροσούρα του για τον αναρχισμό[21].

* * *

Ας δούμε τώρα πώς διατυπώνει ο σ. Γ. Κάμενεφ στο σχόλιό του στην *Πράβντα*, αρ. φύλ. 27, τις «διαφωνίες» του με τις θέσεις μου και με τις απόψεις που ανέπτυξα παραπάνω. Αυτό θα μας βοηθήσει να τις ξεκαθαρίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια:

«Όσο για το γενικό σχήμα του σ. Λένιν –γράφει ο σ. Κάμενεφ– *μας φαίνεται απαράδεκτο, εφόσον ξεκινά από το ότι θεωρεί την αστικοδημοκρατική επανάσταση* τελειωμένη *και υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξή της σε σοσιαλιστική...»*

Εδώ υπάρχουν δύο μεγάλα λάθη.

Πρώτο. Το ζήτημα του «αποτελειωμού» της αστικοδημοκρατικής επανάστασης *τοποθετήθηκε* λαθεμένα. Στο ζήτημα αυτό δόθηκε μια αφηρημένη, απλή, μονόχρωμη, αν μπορούμε να εκφραστούμε έτσι, τοποθέτηση, που *δεν* ανταποκρίνεται στην αντικειμενική πραγματικότητα. Όποιος βάζει το ζήτημα *έτσι*, όποιος ρωτάει *σήμερα* «τέλειωσε άραγε η αστικοδημοκρατική επανάσταση;» *και σταματά εδώ* –αυτός στερεί από τον εαυτό του τη δυνατότητα να καταλάβει την εξαιρετικά πολύπλοκη, τουλάχιστον «δίχρωμη» πραγματικότητα. Αυτό στη θεωρία. Και στην πράξη παραδίνεται ανίσχυρος στη *μικροαστική επαναστατικότητα.*

Και στ' αλήθεια. Η πραγματικότητα μας δείχνει *και* πέρασμα της εξουσίας στην αστική τάξη («τελειωμένη» αστικοδημοκρατική επανάσταση συνηθισμένου τύπου) *και* ύπαρξη, πλάι στην πραγματική κυβέρνηση, μιας άλλης παράπλευρης κυβέρνησης που αποτελεί «επαναστατική-δη-

μοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς». Αυτή η τελευταία «παρακυβέρνηση» παραχώρησε *μόνη* της την εξουσία στην αστική τάξη, *μόνη* της προσδέθηκε στην αστική κυβέρνηση.

Αγκαλιάζει άραγε αυτήν την πραγματικότητα η παλαιομπολσεβίκικη διατύπωση του σ. Κάμενεφ *«η αστικοδημοκρατική επανάσταση δεν έχει τελειώσει»*;

Όχι. Η διατύπωση έχει παλιώσει. Είναι εντελώς άχρηστη. Νεκρή. Οι προσπάθειες να την αναστήσουν θα είναι μάταιες.

Δεύτερο. Ζήτημα πρακτικό. Είναι άγνωστο αν μπορεί τώρα να υπάρξει ακόμη στη Ρωσία μια *ιδιαίτερη* «επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» *ξεκομμένη* από την αστική κυβέρνηση. Και δεν επιτρέπεται να βασίζουμε τη μαρξιστική τακτική στο άγνωστο.

Αν όμως αυτό μπορεί ακόμη να συμβεί, τότε ο δρόμος που οδηγεί σε αυτό είναι ένας και μόνο ένας: Άμεσος, αποφασιστικός, αμετάκλητος διαχωρισμός των προλεταριακών, κομμουνιστικών στοιχείων του κινήματος από τα μικροαστικά.

Γιατί;

Επειδή όλη η μικροαστική μάζα στράφηκε, όχι τυχαία, μα αναγκαστικά προς το σοβινισμό (=αμυνιτισμό), προς την «υποστήριξη» της αστικής τάξης, προς την εξάρτηση από αυτήν, προς το *φόβο* να μείνει χωρίς αυτήν κτλ. κτλ.

Πώς μπορεί κανείς να «σπρώξει» τους μικροαστούς στην εξουσία, όταν οι μικροαστοί αυτοί μπορούν τώρα κιόλας να την πάρουν, μα *δε θέλουν*;

Μόνο με το διαχωρισμό του προλεταριακού, κομμουνιστικού κόμματος, με την *απαλλαγμένη* από την ατολμία αυτών των μικροαστών προλεταριακή ταξική πάλη. Μόνο η

συσπείρωση των προλετάριων, απαλλαγμένων στην πράξη και όχι στα λόγια από την επιρροή των μικροαστών, είναι ικανή να κάνει τόσο «πυρακτωμένο» το έδαφος κάτω από τα πόδια των μικροαστών, που *να αναγκαστούν*, κάτω από ορισμένες περιστάσεις, να πάρουν την εξουσία· δεν αποκλείεται μάλιστα οι Γκουτσκόφ και Μιλιουκόφ –και πάλι κάτω από ορισμένες περιστάσεις– να ταχτούν υπέρ της παντοκρατορίας του Τσχεΐτζε, του Τσερετέλι, των σοσιαλεπαναστατών, του Στεκλόφ, γιατί, όπως και να είναι, *«αμυνίτες»* είναι!

Εκείνος που ξεχωρίζει τώρα κιόλας, αμέσως και αμετάκλητα, τα προλεταριακά στοιχεία των σοβιέτ (δηλαδή το προλεταριακό, κομμουνιστικό κόμμα) από τα μικροαστικά, αυτός εκφράζει σωστά τα συμφέροντα του κινήματος και για τις δύο πιθανές περιπτώσεις· *και* για την περίπτωση που η Ρωσία θα ζήσει ακόμη μια ιδιαίτερη, ανεξάρτητη, όχι υποταγμένη στην αστική τάξη «δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», *και* για την περίπτωση που οι μικροαστοί δε θα μπορέσουν να αποσπαστούν από την αστική τάξη και θα ταλαντεύονται αιώνια (δηλαδή ως το σοσιαλισμό) ανάμεσα σε αυτή και σε μας.

Όποιος καθοδηγείται στη δράση του μόνο από τη διατύπωση «η αστικοδημοκρατική επανάσταση δεν έχει τελειώσει» είναι σα να εγγυάται έτσι πως οι μικροαστοί είναι ασφαλώς ικανοί να τραβήξουν ανεξάρτητα από την αστική τάξη. Αυτός παραδίνεται έτσι ανίσχυρος τη στιγμή αυτή στο έλεος των μικροαστών.

Με την ευκαιρία. Σχετικά με τον «τύπο» δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς, δε θα πείραζε πάντως να θυμηθούμε ότι στις «Δύο τακτικές»[22] (Ιούλης του 1905) υπογράμμιζα ειδικά (σελ. 435 στο *Μέσα σε 12 χρόνια*[23]):

«Η επαναστατική-δημοκρατική δικτατορία του προλε-

ταριάτου και της αγροτιάς έχει, όπως καθετί στον κόσμο, παρελθόν και μέλλον. Το παρελθόν της είναι η απολυταρχία, η δουλοπαροικία, η μοναρχία, τα προνόμια... Το μέλλον της είναι ο αγώνας ενάντια στην ατομική ιδιοκτησία, ο αγώνας του μισθωτού εργάτη ενάντια στο αφεντικό, ο αγώνας για το σοσιαλισμό...»[24]

Το λάθος του σ. Κάμενεφ είναι ότι αυτός και στα 1917 βλέπει μόνο το *παρελθόν* της επαναστατικής-δημοκρατικής δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς. Ενώ *στην πράξη* άρχισε ήδη γι' αυτήν το *μέλλον*, γιατί τα συμφέροντα και η πολιτική του μισθωτού εργάτη και του νοικοκυράκου *στην πράξη* έχουν ήδη χωρίσει, και μάλιστα σε ένα τόσο σπουδαιότατο ζήτημα όπως ο «αμυνιτισμός», όπως η στάση απέναντι στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Κι εδώ έφτασα στο δεύτερο λάθος του συλλογισμού του σ. Κάμενεφ που ανέφερα. Με κατηγορεί ότι το σχήμα μου είναι «υπολογισμένο» στην «άμεση μετεξέλιξη αυτής της (αστικοδημοκρατικής) επανάστασης σε σοσιαλιστική».

Αυτό δεν είναι σωστό. Εγώ όχι μόνο δεν «υπολογίζω» στην «άμεση μετεξέλιξη» της επανάστασής μας σε *σοσιαλιστική*, αλλά και εφιστώ άμεσα την προσοχή ενάντια σε αυτό, δηλώνω ανοιχτά στη θέση αρ. 8: «... *Όχι* «εφαρμογή» του σοσιαλισμού ως *άμεσο* καθήκον μας...»*

Δεν είναι λοιπόν φανερό ότι ένας άνθρωπος που υπολογίζει στην άμεση μετεξέλιξη της επανάστασής μας σε σοσιαλιστική δε θα μπορούσε να ταχτεί ενάντια στην εισαγωγή του σοσιαλισμού ως άμεσο καθήκον;

Και όχι μόνο αυτό. Στη Ρωσία *δεν είναι δυνατό* να εισαγάγουμε «αμέσως» ακόμη και ένα «κράτος-κομμούνα» (δηλαδή κράτος οργανωμένο σύμφωνα με τον τύπο της

---

* Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 13.

Κομμούνας του Παρισιού), επειδή, γι' αυτό, είναι απαραίτητο *η πλειοψηφία* των βουλευτών σε όλα (ή στα περισσότερα) σοβιέτ να καταλάβει καλά πόσο λαθεμένη και πόσο επιζήμια είναι η τακτική και η πολιτική των εσέρων, των Τσχεΐτζε, Στεκλόφ κτλ. Κι εγώ δήλωσα εντελώς συγκεκριμένα ότι στον τομέα αυτόν «υπολογίζω» μόνο στην «υπομονετική» εξήγηση (χρειάζεται άραγε να είναι κανείς υπομονετικός για να πετύχει μια αλλαγή που μπορεί να την πραγματοποιήσει «αμέσως»;)!

Ο σ. Κάμενεφ επιτέθηκε λιγάκι «ανυπόμονα» και επανέλαβε τη μικροαστική πρόληψη σχετικά με την Κομμούνα του Παρισιού, ότι τάχα ήθελε να εισαγάγει «αμέσως» το σοσιαλισμό. Αυτό δεν είναι σωστό. Η Κομμούνα δυστυχώς αργοπόρησε πολύ στην εφαρμογή του σοσιαλισμού. Η πραγματική ουσία της Κομμούνας δε βρίσκεται εκεί που την αναζητούν συνήθως οι αστοί, αλλά στη δημιουργία ενός ιδιαίτερου τύπου *κράτους*. Και ένα τέτοιο κράτος έχει *ήδη* γεννηθεί στη Ρωσία, είναι τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών!

Ο σ. Κάμενεφ δε βάθυνε στο *γεγονός*, στη σημασία των σοβιέτ *που υπάρχουν*, στο ότι σύμφωνα με τον τύπο τους, σύμφωνα με τον κοινωνικοπολιτικό τους χαρακτήρα είναι ταυτόσημα με το κράτος της Κομμούνας, και, αντί να μελετήσει *το γεγονός*, άρχισε να μιλάει για ένα ζήτημα που εγώ το «θεωρώ» τάχα ως ζήτημα του άμεσου μέλλοντος. Το αποτέλεσμα δυστυχώς ήταν να επαναληφθεί η μέθοδος πολλών αστών: Αποσπούν την προσοχή από το ζήτημα *τι είναι* τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, αν είναι *ανώτερος* τύπος από την κοινοβουλευτική δημοκρατία, *χρησιμότερα* για το λαό, *δημοκρατικότερα, καταλληλότερα* για την αντιμετώπιση, λ.χ., της έλλειψης ψωμιού κτλ., αποσπούν την προσοχή από αυτό το φλέγον, το ουσιαστι-

κό ζήτημα που το έβαλε στην ημερήσια διάταξη η ζωή και την στρέφουν στο κούφιο, δήθεν επιστημονικό, μα στην πραγματικότητα χωρίς περιεχόμενο και δασκαλίστικα νεκρό ζήτημα του «υπολογισμού μιας άμεσης μετεξέλιξης».

Κούφιο, λαθεμένα τοποθετημένο ζήτημα. Εγώ «υπολογίζω» *μόνο* στο ότι, *αποκλειστικά* στο ότι οι εργάτες, οι στρατιώτες και οι αγρότες θα τα βγάλουν πέρα με τα δύσκολα *πρακτικά* ζητήματα της αύξησης της παραγωγής σιτηρών, της καλύτερης διανομής τους, του καλύτερου εφοδιασμού των στρατιωτών κτλ. κτλ.· καλύτερα από τους δημόσιους υπαλλήλους, καλύτερα από τους αστυνομικούς.

Πιστεύω ακράδαντα ότι τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών θα εξασφαλίσουν γρηγορότερα και καλύτερα την αυτοτέλεια της *μάζας* του λαού απ' ό,τι η κοινοβουλευτική δημοκρατία (για τη σύγκριση των δύο τύπων κράτους θα γίνει λόγος λεπτομερέστερα σε άλλο γράμμα). Τα σοβιέτ θα κρίνουν καλύτερα, πρακτικότερα, σωστότερα πώς μπορούν να γίνουν και ποια ακριβώς *βήματα* μπορούν να γίνουν προς το σοσιαλισμό. Ο έλεγχος των τραπεζών, η συγχώνευση όλων των τραπεζών σε μία *δεν* είναι *ακόμη* σοσιαλισμός, αλλά *βήμα* προς το σοσιαλισμό. Τέτοια βήματα κάνουν σήμερα ο γιούνκερ[25] και ο αστός στη Γερμανία ενάντια στο λαό. Αύριο το σοβιέτ των στρατιωτών και εργατών βουλευτών θα μπορέσει να τα κάνει πολύ καλύτερα για όφελος του λαού, αν θα έχει στα χέρια του όλη την κρατική εξουσία.

Και τι είναι εκείνο που *επιβάλλει* αυτά τα βήματα;

Η πείνα. Η εξάρθρωση της οικονομίας. Η απειλή της χρεοκοπίας. Η φρίκη του πολέμου. Οι φοβερές πληγές που προξενεί ο πόλεμος στην ανθρωπότητα.

Ο σ. Κάμενεφ τελειώνει το σχόλιό του με τη δήλωση ότι *«ελπίζει σε πλατιά συζήτηση να υπερασπιστεί την άποψή του ως τη μοναδικά δυνατή για την επαναστατική σοσιαλ-*

δημοκρατία, εφόσον αυτή θέλει και πρέπει να παραμείνει ως το τέλος κόμμα των επαναστατικών μαζών του προλεταριάτου και δε θέλει να μετατραπεί σε ομάδα προπαγανδιστών-κομμουνιστών».

Μου φαίνεται πως στα λόγια αυτά διαφαίνεται μια πολύ λαθεμένη εκτίμηση της στιγμής. Ο σ. Κάμενεφ αντιπαραθέτει το «κόμμα των μαζών» στην «ομάδα των προπαγανδιστών». Μα οι «μάζες» είναι ακριβώς που παρασύρθηκαν τώρα από τη μέθη του «επαναστατικού» αμυνιτισμού. Δε θα ήταν άραγε πολύ καλύτερα και για τους διεθνιστές να ξέρουν σε μια τέτοια στιγμή να αντιστέκονται στη «μαζική» μέθη, παρά να «θέλουν να μείνουν» με τις μάζες, δηλαδή να παρασυρθούν από το γενικό ρεύμα; Δεν είδαμε μήπως ότι οι σοβινιστές σε όλες τις εμπόλεμες ευρωπαϊκές χώρες δικαιολογούσαν τον εαυτό τους με την επιθυμία «να μείνουν με τις μάζες»; Δεν είναι μήπως υποχρεωτικό να ξέρει κανείς για ένα χρονικό διάστημα να είναι μειοψηφία απέναντι στη «μαζική» μέθη; Δεν είναι μήπως η δουλειά ακριβώς των προπαγανδιστών, αυτήν ακριβώς τη στιγμή, το κεντρικό σημείο για την *απαλλαγή* της προλεταριακής γραμμής από τη «μαζική» αμυνίτικη και μικροαστική μέθη; Η συγχώνευση ακριβώς των μαζών, και των προλεταριακών και των μη προλεταριακών, χωρίς διάκριση των ταξικών διαφορών μέσα στις μάζες, αποτέλεσε έναν από τους όρους της αμυνίτικης επιδημίας. Το να μιλάει κανείς περιφρονητικά για «ομάδα προπαγανδιστών» της *προλεταριακής* γραμμής δεν είναι ίσως και πολύ τιμητικό.

Γράφτηκε ανάμεσα στις 8 και 13 (21 και 26) Απρίλη 1917.

Δημοσιεύτηκε τον Απρίλη του 1917 στην Πετρούπολη σε ξεχωριστή μπροσούρα από το εκδοτικό Πριμπόι.

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 131-144, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΑΣ

(ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ)

Η ιστορική στιγμή που περνά η Ρωσία χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω βασικά γνωρίσματα:

Ο ΤΑΞΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ

1. Η παλιά τσαρική εξουσία που εκπροσωπούσε μόνο μια χούφτα φεουδάρχες-τσιφλικάδες –οι οποίοι διηύθυναν όλη την κρατική μηχανή (το στρατό, την αστυνομία, την υπαλληλία)– συντρίφτηκε και παραμερίστηκε, μα δεν εξοντώθηκε. Η μοναρχία επίσημα δεν εκμηδενίστηκε. Η συμμορία των Ρομανόφ συνεχίζει τις μοναρχικές μηχανορραφίες. Η τεράστια γαιοκτησία των φεουδαρχών-τσιφλικάδων δεν καταργήθηκε.

2. Η κρατική εξουσία στη Ρωσία πέρασε στα χέρια μιας νέας *τάξης*, δηλαδή της αστικής τάξης και των αστικοποιημένων τσιφλικάδων. *Από αυτήν την άποψη* η αστικοδημοκρατική επανάσταση στη Ρωσία τελείωσε.

Η αστική τάξη που βρέθηκε στην εξουσία συνασπίστηκε (συμμάχησε) με τα απροκάλυπτα μοναρχικά στοιχεία, που στην περίοδο του 1906-1914 διακρίθηκαν για την υποστήριξη με πρωτοφανή ζήλο του Νικολάου του Ματοβαμμένου και του Στολίπιν-Κρεμάλα (Γκουτσκόφ και άλλοι πολιτικοί που βρίσκονται δεξιότερα από τους καντέτους[26]). Η νέα αστική κυβέρνηση του Λβοφ και Σία επιχείρησε και άρχισε

να διεξάγει διαπραγματεύσεις με τους Ρομανόφ για την παλινόρθωση της μοναρχίας στη Ρωσία. Η κυβέρνηση αυτή, καλυπτόμενη με το θόρυβο μιας επαναστατικής φρασεολογίας, διορίζει στις διευθυντικές θέσεις οπαδούς του παλιού καθεστώτος. Η κυβέρνηση αυτή προσπαθεί να μεταρρυθμίσει όσο το δυνατό λιγότερο όλο τον κρατικό μηχανισμό (στρατό, αστυνομία, υπαλληλία), παραδίδοντάς τον στα χέρια της αστικής τάξης. Την επαναστατική πρωτοβουλία της δράσης των μαζών και την κατάληψη της εξουσίας από το λαό *από τα κάτω* –αυτήν τη *μοναδική* εγγύηση πραγματικών επιτυχιών της επανάστασης– η νέα κυβέρνηση άρχισε ήδη να την εμποδίζει με κάθε τρόπο.

Την ημερομηνία σύγκλησης της Συντακτικής Συνέλευσης η κυβέρνηση αυτή ούτε την όρισε ακόμη μέχρι σήμερα. Την τσιφλικάδικη ιδιοκτησία, την υλική αυτή βάση του φεουδαρχικού τσαρισμού, δεν την θίγει. Η κυβέρνηση αυτή ούτε σκέφτεται καν να καταπιαστεί με την έρευνα της δράσης, τη δημοσίευση των πράξεων και τον έλεγχο των μονοπωλιακών οικονομικών οργανισμών, των μεγάλων τραπεζών, των καπιταλιστικών συνδικάτων, των καρτέλ των καπιταλιστών κτλ.

Τα κυριότερα, τα αποφασιστικά υπουργεία στη νέα κυβέρνηση (υπουργείο Εσωτερικών, υπουργείο Στρατιωτικών, δηλαδή η διοίκηση του στρατού, της αστυνομίας, της υπαλληλίας, όλου του μηχανισμού καταπίεσης των μαζών) βρίσκονται στα χέρια πασίγνωστων μοναρχικών και οπαδών της μεγάλης τσιφλικάδικης γαιοκτησίας. Στους καντέτους, στους όψιμους δημοκράτες, στους δημοκράτες με το στανιό, έχουν παραχωρηθεί δευτερεύουσες θέσεις που δεν έχουν άμεση σχέση με *την άσκηση εξουσίας* πάνω στο λαό και με το μηχανισμό της κρατικής εξουσίας. Ο Α. Κερένσκι, εκπρόσωπος των τροϋντοβίκων[27] και «σοσιαλιστής και αυ-

τός», δεν παίζει απολύτως κανέναν άλλο ρόλο εκτός από το να αποκοιμίζει με ηχηρές φράσεις την επαγρύπνηση και την προσοχή του λαού.

Για όλους αυτούς τους λόγους, ακόμη και στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής η νέα αστική κυβέρνηση δεν είναι άξια της παραμικρής εμπιστοσύνης του προλεταριάτου και κάθε υποστήριξή της από μέρους του είναι απαράδεκτη.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

3. Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, που εξαιτίας των αντικειμενικών συνθηκών έχει προωθηθεί σήμερα στην πρώτη γραμμή, η νέα κυβέρνηση είναι κυβέρνηση συνέχισης του ιμπεριαλιστικού πολέμου, πολέμου που διεξάγεται σε συμμαχία με τα ιμπεριαλιστικά κράτη, την Αγγλία, τη Γαλλία κτλ., για τη διανομή της καπιταλιστικής λείας, για το στραγγαλισμό των μικρών και αδύνατων λαών.

Υποταγμένη στα συμφέροντα του ρωσικού κεφαλαίου και του ισχυρού προστάτη και αφέντη του, του αγγλογαλλικού ιμπεριαλιστικού κεφαλαίου που είναι το πιο πλούσιο σε όλο τον κόσμο, η νέα κυβέρνηση, παρά την επιθυμία που έχει εκφραστεί με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο εξ ονόματος της αναμφισβήτητης πλειοψηφίας των λαών της Ρωσίας μέσω του σοβιέτ των στρατιωτών και εργατών βουλευτών, δεν πήρε κανένα συγκεκριμένο μέτρο για να σταματήσει το μακελειό των λαών που γίνεται για τα συμφέροντα των καπιταλιστών. Η κυβέρνηση αυτή δε δημοσίευσε ακόμη ούτε και τα μυστικά σύμφωνα με το γνωστό ληστρικό περιεχόμενο (για το μοίρασμα της Περσίας, για την καταλήστευση της Κίνας, για την καταλήστευση της Τουρκίας, για το μοίρασμα της Αυστρίας, για την απόσπαση της

Ανατολικής Πρωσίας, για την απόσπαση των γερμανικών αποικιών κτλ.), που συνδέουν, όπως είναι πασίγνωστο, τη Ρωσία με το αγγλογαλλικό ιμπεριαλιστικό ληστρικό κεφάλαιο. Η κυβέρνηση *επικύρωσε* αυτά τα σύμφωνα που είχε συνάψει ο τσαρισμός, ο οποίος στη διάρκεια αιώνων λήστευε και καταπίεζε περισσότερους λαούς απ' ό,τι οι άλλοι τύραννοι και δεσπότες –ο τσαρισμός που όχι μόνο καταπίεζε, μα και καταντρόπιαζε και διέφθειρε το μεγαλορωσικό λαό, μετατρέποντάς τον σε δήμιο των άλλων λαών.

Η νέα κυβέρνηση, ενώ επικύρωσε αυτά τα επαίσχυντα και ληστρικά σύμφωνα, δεν πρότεινε άμεση ανακωχή σε όλους τους εμπόλεμους λαούς, παρά την απαίτηση της πλειοψηφίας των λαών της Ρωσίας που εκφράστηκε ξεκάθαρα μέσω του σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών. Περιορίστηκε σε πανηγυρικές, ηχηρές, πομπώδεις, μα ολότελα κούφιες διακηρύξεις και φράσεις, που στα χείλη των αστών διπλωματών χρησίμευαν πάντα και χρησιμεύουν για να εξαπατούν τις ευκολόπιστες και απλοϊκές μάζες του καταπιεζόμενου λαού.

4. Γι' αυτό η νέα κυβέρνηση όχι μόνο δεν είναι άξια της παραμικρής εμπιστοσύνης στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, αλλά και το να εξακολουθεί κανείς να της προβάλλει την απαίτηση να διακηρύξει τη θέληση των λαών της Ρωσίας για ειρήνη, να παραιτηθεί από τις προσαρτήσεις κτλ. κτλ., σημαίνει στην πραγματικότητα ότι εξαπατά απλώς το λαό, ότι καλλιεργεί σε αυτόν απατηλές ελπίδες, ότι καθυστερεί τη φώτιση της συνείδησής του, ότι τον συμβιβάζει έμμεσα με τη συνέχιση του πολέμου που ο αληθινός κοινωνικός χαρακτήρας του δεν καθορίζεται από ευσεβείς πόθους, μα από τον ταξικό χαρακτήρα της κυβέρνησης που διεξάγει τον πόλεμο, από τους δεσμούς της τάξης που εκ-

προσωπεί αυτή η κυβέρνηση με το ιμπεριαλιστικό χρηματιστικό κεφάλαιο της Ρωσίας, της Αγγλίας, της Γαλλίας κτλ., από την *πραγματική πολιτική* που εκφράζει *στην πράξη* αυτή η τάξη.

Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΤΑΞΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

5. Η κυριότερη ιδιομορφία της επανάστασής μας, ιδιομορφία που απαιτεί με τον πιο επιτακτικό τρόπο το μελετημένο αντίκρισμά της, είναι η *δυαδική εξουσία* που δημιουργήθηκε από τις πρώτες ήδη μέρες της νίκης της επανάστασης.

Η δυαδική αυτή εξουσία εκδηλώνεται με την ύπαρξη *δύο* κυβερνήσεων, της κύριας, της αληθινής, της πραγματικής κυβέρνησης της αστικής τάξης, της «Προσωρινής Κυβέρνησης» του Λβοφ και Σία που έχει στα χέρια της όλα τα όργανα της εξουσίας, και μιας πρόσθετης, παράπλευρης κυβέρνησης «ελέγχου», του Σοβιέτ Πετρούπολης των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, που δεν έχει στα χέρια του όργανα κρατικής εξουσίας, αλλά στηρίζεται άμεσα στην αναμφισβήτητα απόλυτη πλειοψηφία του λαού, στους ένοπλους εργάτες και στρατιώτες.

Η ταξική πηγή αυτής της δυαδικής εξουσίας και η ταξική σημασία της συνίσταται στο ότι η ρωσική επανάσταση του Μάρτη του 1917 όχι μόνο σάρωσε όλη την τσαρική μοναρχία, όχι μόνο παρέδωσε όλη την εξουσία στην αστική τάξη, αλλά και *έφτασε ως τα πρόθυρα* της επαναστατικής-δημοκρατικής δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς. Μια τέτοια ακριβώς δικτατορία (δηλαδή εξουσία που στηρίζεται όχι στο νόμο, αλλά στην άμεση δύναμη των ένο-

πλων μαζών του πληθυσμού), και ακριβώς των τάξεων που αναφέραμε, είναι το Σοβιέτ Πετρούπολης και τα άλλα, τα τοπικά σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών.

6. Μια άλλη, εξαιρετικά σπουδαία ιδιομορφία της ρωσικής επανάστασης είναι το γεγονός ότι το Σοβιέτ Πετρούπολης των εργατών και στρατιωτών βουλευτών που, όπως φαίνεται, έχει την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των τοπικών σοβιέτ, παραδίδει *θεληματικά* την κρατική εξουσία στην αστική τάξη και την Προσωρινή *της* Κυβέρνηση, της *παραχωρεί* θεληματικά τα πρωτεία έχοντας κλείσει μαζί της συμφωνία για την υποστήριξή της και περιορίζεται στο ρόλο του παρατηρητή, του ελεγκτή για τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης (που η Προσωρινή Κυβέρνηση ως τα σήμερα ούτε ανακοίνωσε καν την ημερομηνία της σύγκλησής της).

Αυτό το εξαιρετικά ιδιόμορφο γεγονός, πρωτοφανέρωτο με τη μορφή αυτή στην ιστορία, έκανε να *μπλεχτούν μαζί, σε ένα σύνολο, δυο δικτατορίες*· η δικτατορία της αστικής τάξης (επειδή η κυβέρνηση του Λβοφ και Σία είναι δικτατορία, δηλαδή εξουσία που δε στηρίζεται ούτε στο νόμο, ούτε στην προκαταβολική έκφραση της λαϊκής θέλησης, αλλά στην κατάληψη με τη βία, κατάληψη που έχει πραγματοποιηθεί από μια ορισμένη τάξη και συγκεκριμένα από την αστική τάξη) και η δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς (το σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών).

Δε χωράει ούτε η παραμικρή αμφιβολία ότι μια τέτοια «σύμπλεξη» *δεν μπορεί* να κρατήσει πολύ καιρό. Δύο εξουσίες σε ένα κράτος *δεν μπορεί να υπάρχουν*. Η μια από αυτές πρέπει να εκμηδενιστεί και όλη η ρωσική αστική τάξη δουλεύει ήδη με όλες τις δυνάμεις της, με όλους τους τρό-

πους και παντού για το παραμέρισμα και την εξασθένιση, την εκμηδένιση των σοβιέτ των στρατιωτών και εργατών βουλευτών, για τη δημιουργία της μονοκρατορίας της αστικής τάξης.

Η δυαδική εξουσία εκφράζει στην ανάπτυξη της επανάστασης μόνο μια *μεταβατική* στιγμή, τότε που αυτή έχει προχωρήσει πιο πέρα από τη συνηθισμένη αστικοδημοκρατική επανάσταση, *χωρίς όμως να έχει φτάσει ακόμη* ως την «καθαρή» δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς.

Η ταξική σημασία (και η ταξική εξήγηση) αυτής της μεταβατικής ρευστής κατάστασης είναι η ακόλουθη: Όπως κάθε επανάσταση, έτσι και η επανάστασή μας στον αγώνα ενάντια στον τσαρισμό χρειάστηκε τον πιο μεγάλο ηρωισμό, την αυτοθυσία των μαζών, και ταυτόχρονα *τράβηξε* μονομιάς *στο κίνημα* έναν πρωτάκουστα τεράστιο αριθμό μικροαστών.

Ένα από τα κυριότερα, επιστημονικά και πρακτικά-πολιτικά γνωρίσματα *κάθε* πραγματικής επανάστασης είναι η ασυνήθιστα γοργή, ξαφνική, απότομη αύξηση του αριθμού των «μικροαστών» που περνούν στην ενεργό, ανεξάρτητη, δραστήρια συμμετοχή στην πολιτική ζωή, στη *συγκρότηση του κράτους*.

Έτσι και η Ρωσία. Σήμερα η Ρωσία βρίσκεται σε αναβρασμό. Εκατομμύρια και δεκάδες εκατομμύρια άνθρωποι που κοιμούνταν πολιτικά επί δέκα χρόνια, που ήταν πολιτικά εξουθενωμένοι από το φρικτό ζυγό του τσαρισμού και την καταναγκαστική δουλειά για τους τσιφλικάδες και τους εργοστασιάρχες, *ξύπνησαν και τραβήχτηκαν* στην πολιτική. Και ποιοι αποτελούν αυτά τα εκατομμύρια και δεκάδες εκατομμύρια; Στο μεγαλύτερο μέρος τους μικρονοικοκυραίοι, μικροαστοί, άνθρωποι που στέκουν ανάμεσα στους καπιταλιστές και τους μισθωτούς εργάτες. Η Ρωσία είναι η

πιο μικροαστική χώρα απ' όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

Ένα γιγάντιο μικροαστικό κύμα κατέκλυσε τα πάντα, έπνιξε το συνειδητό προλεταριάτο όχι μόνο με τον όγκο του, μα και ιδεολογικά, δηλαδή μόλυνε, κατέκτησε πολύ πλατιούς εργατικούς κύκλους με τις μικροαστικές αντιλήψεις για την πολιτική.

Οι μικροαστοί στη ζωή εξαρτώνται από την αστική τάξη, γιατί ζουν οι ίδιοι σαν ιδιοκτήτες και όχι σαν προλετάριοι (με την έννοια της *θέσης* τους στην κοινωνική *παραγωγή*) και ακολουθούν την αστική τάξη στον τρόπο σκέψης.

Ανεπίγνωστη ευπιστία προς τους καπιταλιστές, τους χειρότερους εχθρούς της ειρήνης και του σοσιαλισμού –να τι χαρακτηρίζει τη σημερινή πολιτική *των μαζών* στη Ρωσία, να τι *ξεπετάχτηκε* με επαναστατική ταχύτητα πάνω στο κοινωνικοοικονομικό έδαφος της πιο μικροαστικής απ' όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Να η *ταξική* βάση της «*συμφωνίας*» (υπογραμμίζω πως έχω υπόψη μου όχι τόσο την τυπική συμφωνία όσο την *έμπρακτη* υποστήριξη, τη σιωπηρή συμφωνία, την παραχώρηση της εξουσίας από ανεπίγνωστη ευπιστία) ανάμεσα στην Προσωρινή Κυβέρνηση και στο σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, συμφωνία που έδωσε στον Γκουτσκόφ το ψαχνό, την πραγματική εξουσία, και στο σοβιέτ τις υποσχέσεις, τις τιμές (ως ένα ορισμένο διάστημα), την κολακεία, τις φράσεις, τις διαβεβαιώσεις, τις υποκλίσεις των Κερένσκι.

Η αριθμητική ανεπάρκεια του προλεταριάτου στη Ρωσία, η ανεπαρκής συνειδητότητα και οργάνωσή του –να η άλλη όψη του νομίσματος.

Όλα τα ναροντνικιστικά κόμματα[28], μέχρι και τους εσέρους, ήταν πάντα μικροαστικά. Το ίδιο και το κόμμα της Οργανωτικής Επιτροπής (Τσχεΐτζε, Τσερετέλι κτλ.). Οι εξωκομματικοί επαναστάτες (Στεκλόφ κ.ά.) παρασύρθηκαν

επίσης από το κύμα ή δεν το υπερνίκησαν, δεν πρόφτασαν να το υπερνικήσουν.

Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

7. Από την ιδιομορφία της πραγματικής κατάστασης που αναφέραμε παραπάνω απορρέει η υποχρεωτική για το μαρξιστή –που πρέπει να παίρνει υπόψη του τα αντικειμενικά γεγονότα, τις μάζες και τις τάξεις και όχι τα πρόσωπα κτλ.– ιδιομορφία της τακτικής στη *σημερινή* στιγμή.

Η ιδιομορφία αυτή βάζει στην πρώτη γραμμή την ανάγκη «να ρίξουμε ξίδι και χολή στο γλυκερό νεράκι της επαναστατικοδημοκρατικής φρασεολογίας» (όπως εκφράστηκε χτες –εξαιρετικά εύστοχα– ο σύντροφός μου της ΚΕ του Κόμματός μας Τεοντορόβιτς στη συνεδρίαση του Πανρωσικού Συνεδρίου των σιδηροδρομικών υπαλλήλων και εργατών στην Πετρούπολη)· απαιτεί δουλειά κριτικής, *εξήγηση* των λαθών των μικροαστικών κομμάτων των εσέρων και των σοσιαλδημοκρατών, προετοιμασία και συσπείρωση των στοιχείων του *συνειδητά* προλεταριακού, κομμουνιστικού κόμματος, *απαλλαγή* του προλεταριάτου από τη «γενική» μικροαστική μέθη.

Αυτό *φαίνεται* σα να είναι «μονάχα» προπαγανδιστική δουλειά. Στην πραγματικότητα όμως είναι η πιο *πρακτική επαναστατική* δουλειά, γιατί αλλιώς δεν μπορούμε να κινήσουμε προς τα μπρος την επανάσταση που σταμάτησε, πνίγηκε στις φράσεις, κάνει «βήμα σημειωτόν», *όχι γιατί* υπάρχουν εξωτερικά εμπόδια, *όχι γιατί εξασκεί βία* η αστική τάξη (για την ώρα ο Γκουτσκόφ μονάχα απειλεί ότι θα χρησιμοποιήσει βία ενάντια στη μάζα των στρατιωτών),

μα *γιατί* οι μάζες δείχνουν ανεπίγνωστη ευπιστία.

Μονάχα παλεύοντας ενάντια σε αυτήν την ανεπίγνωστη ευπιστία (και ενάντιά της μπορούμε και πρέπει να παλέψουμε αποκλειστικά ιδεολογικά, με τη συντροφική πειθώ, αναφερόμενοι στην *πείρα της ζωής*), μπορούμε να λυτρωθούμε από *το ξεφάντωμα της επαναστατικής φρασεολογίας* που βασιλεύει και να σπρώξουμε πραγματικά προς τα μπρος τόσο την προλεταριακή συνείδηση όσο και τη συνείδηση των μαζών, καθώς και την τολμηρή αποφασιστική *τοπική* τους πρωτοβουλία, την αυτόβουλη πραγμάτωση, ανάπτυξη και στερέωση των ελευθεριών, της δημοκρατίας, της αρχής της παλλαϊκής κατοχής όλης της γης.

8. Η παγκόσμια πείρα των αστικών και τσιφλικάδικων κυβερνήσεων επεξεργάστηκε *δύο* μεθόδους για να κρατιέται ο λαός στην καταπίεση. Η πρώτη είναι η βία. Ο Νικόλαος Ρομανόφ Α΄ –Νικόλαος ο Μαγκούρας– και ο Νικόλαος Β΄ –ο Ματοβαμμένος– έδειξαν στο ρωσικό λαό το ανώτατο όριο του τι μπορεί και δεν μπορεί να γίνει με αυτήν τη μέθοδο του δημίου. Υπάρχει όμως και μια άλλη μέθοδος, που την επεξεργάστηκαν πιο καλά απ' όλους η αγγλική και η γαλλική αστική τάξη, «διδαγμένες» από μια σειρά μεγάλες επαναστάσεις και επαναστατικά κινήματα των μαζών. Είναι η μέθοδος της απάτης, της κολακείας, των φράσεων, των εκατομμύριων υποσχέσεων, της μικροελεημοσύνης, της παραχώρησης του ασήμαντου και της διατήρησης του σημαντικού.

Η ιδιομορφία της στιγμής που ζει η Ρωσία είναι το ιλιγγιωδώς γρήγορο πέρασμα από την πρώτη μέθοδο στη δεύτερη, από τη βία πάνω στο λαό στην *κολακεία* του λαού, στην εξαπάτησή του με υποσχέσεις. Ο Γάτος-Βάσκα ακούει και τρώει[29]. Ο Μιλιουκόφ και ο Γκουτσκόφ κρατούν την

εξουσία, περιφρουρούν τα κέρδη του κεφαλαίου, διεξάγουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο για τα συμφέροντα του ρωσικού και του αγγλογαλλικού κεφαλαίου και περιορίζονται να απαντούν με υποσχέσεις, ρητορείες και εντυπωσιακές δηλώσεις στους λόγους «μαγείρων» σαν τους Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ, που απειλούν, επιπλήττουν, εξορκίζουν, εκλιπαρούν, απαιτούν, διακηρύσσουν... Ο Γάτος-Βάσκα ακούει και τρώει.

Και ημέρα με την ημέρα η εύπιστη αποτύφλωση και η τυφλή ευπιστία θα εξαφανίζονται κυρίως στους προλετάριους και τους *φτωχούς* αγρότες, που η ζωή (η κοινωνικοοικονομική τους θέση) τους διδάσκει να μην πιστεύουν στους καπιταλιστές.

Οι ηγέτες των μικροαστών «οφείλουν» να διδάσκουν στο λαό την εμπιστοσύνη στην αστική τάξη. Οι προλετάριοι πρέπει να τους διδάσκουν τη δυσπιστία.

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΑΜΥΝΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΞΙΚΗ ΤΟΥ ΣΗΜΑΣΙΑ

9. Πρέπει να παραδεχτούμε ότι ο επαναστατικός *αμυνιτισμός* είναι η πιο μεγάλη, η πιο χτυπητή εκδήλωση του μικροαστικού κύματος που κατέκλυσε «σχεδόν τα πάντα». Αυτός ακριβώς είναι ο χειρότερος εχθρός της παραπέρα κίνησης και επιτυχίας της ρωσικής επανάστασης.

Όποιος στο σημείο αυτό υπέκυψε και δεν κατόρθωσε να απαλλαγεί, αυτός χάθηκε για την επανάσταση. Οι μάζες όμως υποκύπτουν διαφορετικά από τους αρχηγούς και *διαφορετικά* απαλλάσσονται, με άλλη πορεία εξέλιξης, με άλλον τρόπο.

Ο επαναστατικός αμυνιτισμός είναι από το ένα μέρος

καρπός της εξαπάτησης των μαζών από την αστική τάξη, καρπός της ανεπίγνωστης ευπιστίας των αγροτών και μιας μερίδας εργατών, και από το άλλο έκφραση των συμφερόντων και της άποψης του μικρονοικοκύρη που ως ένα βαθμό ενδιαφέρεται για τις προσαρτήσεις και τα κέρδη των τραπεζών και φυλάει «ευλαβικά» τις παραδόσεις του τσαρισμού, που διέφθειρε τους Μεγαλορώσους μετατρέποντάς τους σε δήμιους των άλλων λαών.

Η αστική τάξη εξαπατά το λαό εκμεταλλευόμενη την ευγενική περηφάνια της επανάστασης και παριστάνοντας τα πράγματα έτσι σαν τάχα ο *κοινωνικοπολιτικός* χαρακτήρας του πολέμου από την πλευρά της Ρωσίας να έχει αλλάξει από το στάδιο αυτό της επανάστασης, από την αντικατάσταση της τσαρικής μοναρχίας με τη σχεδόν δημοκρατία των Γκουτσκόφ-Μιλιουκόφ. Και ο λαός –για ένα διάστημα– το πίστεψε σε σημαντικό βαθμό, εξαιτίας των παμπάλαιων προλήψεων που τον κάνουν να θεωρεί τους άλλους λαούς της Ρωσίας, εκτός από το μεγαλορωσικό, κάτι σαν ιδιοκτησία ή τσιφλίκι των Μεγαλορώσων. Η αισχρή διαφθορά του μεγαλορωσικού λαού από τον τσαρισμό, που τον μαθαίνει να βλέπει τους άλλους λαούς ως κάτι κατώτερο, ως κάτι που ανήκει «δικαιωματικά» στη Μεγαλορωσία, δεν μπορούσε να εξαφανιστεί *μεμιάς*.

Από μας απαιτείται *ικανότητα* να εξηγήσουμε στις μάζες ότι ο κοινωνικοπολιτικός χαρακτήρας του πολέμου δεν καθορίζεται από την «καλή θέληση» των ατόμων και των ομάδων, ακόμη και των λαών, αλλά από τη θέση της *τάξης* που διεξάγει τον πόλεμο, από την πολιτική αυτής της τάξης, πολιτική που ο πόλεμος είναι η συνέχισή της, από τις *σχέσεις* του κεφαλαίου ως κυρίαρχης οικονομικής δύναμης της σύγχρονης κοινωνίας, από *τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα* του διεθνούς κεφαλαίου, από την εξάρτηση –οικονομική,

τραπεζική, διπλωματική– της Ρωσίας από την Αγγλία και τη Γαλλία κτλ. *Δεν είναι εύκολο* να το εξηγήσεις αυτό επιδέξια και κατανοητά στις μάζες, και κανένας μας δε θα μπορούσε να το κάνει μεμιάς χωρίς λάθη.

Η κατεύθυνση όμως ή, πιο σωστά, το περιεχόμενο της προπαγάνδας μας πρέπει να είναι αυτό και μόνο αυτό. Η παραμικρότερη παραχώρηση στον επαναστατικό αμυνιτισμό είναι *προδοσία του σοσιαλισμού, πλήρης άρνηση του διεθνισμού*, με οποιεσδήποτε ωραίες φράσεις, με οποιουσδήποτε «πρακτικούς» συλλογισμούς κι αν το δικαιολογούν αυτό.

Το σύνθημα «κάτω ο πόλεμος» είναι φυσικά σωστό, δεν παίρνεται όμως υπόψη η ιδιομορφία των καθηκόντων της στιγμής, η ανάγκη *να πλησιάσουμε διαφορετικά* την πλατιά μάζα. Κατά τη γνώμη μου, μοιάζει με το σύνθημα «κάτω ο τσάρος» που με αυτό ο αδέξιος προπαγανδιστής του «παλιού καλού καιρού» τραβούσε κατευθείαν στο χωριό και έτρωγε ξύλο. Οι μαζικοί εκπρόσωποι του επαναστατικού αμυνιτισμού είναι *ευσυνείδητοι* όχι με την προσωπική, μα με την ταξική έννοια, δηλαδή ανήκουν σε τέτοιες *τάξεις* (εργάτες και φτωχοί αγρότες) που *πραγματικά* δεν κερδίζουν από τις προσαρτήσεις και από το στραγγαλισμό ξένων λαών. Διαφορετικά είναι τα πράγματα με τους αστούς και τους κ.κ. «διανοουμένους» που ξέρουν θαυμάσια ότι *δεν μπορείς* να παραιτηθείς από τις προσαρτήσεις, αν δεν παραιτηθείς από την κυριαρχία του κεφαλαίου, και που εξαπατούν ξεδιάντροπα τις μάζες με ωραίες φράσεις, με ατέλειωτες υποσχέσεις, με αμέτρητα ταξίματα.

Ο μαζικός εκπρόσωπος του αμυνιτισμού βλέπει τα πράγματα απλά, μικροαστικά: «Εγώ δε θέλω προσαρτήσεις, ο Γερμανός "ρίχνεται" πάνω *μου*, επομένως υπερασπίζω μια δίκαιη υπόθεση και δεν υπερασπίζω καθόλου οποιαδή-

ποτε ιμπεριαλιστικά συμφέροντα.» Σε αυτόν τον άνθρωπο πρέπει να εξηγούμε και να ξαναεξηγούμε ότι δεν πρόκειται εδώ για τις προσωπικές του επιθυμίες, μα για τις μαζικές, *ταξικές* πολιτικές σχέσεις και συνθήκες, για τη σύνδεση του πολέμου με τα συμφέροντα του κεφαλαίου και το διεθνές δίκτυο των τραπεζών κτλ. Μονάχα ένας τέτοιος αγώνας ενάντια στον αμυνιτισμό είναι αγώνας σοβαρός και υπόσχεται επιτυχία –ίσως όχι πολύ γρήγορη, μα σίγουρη και σταθερή.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΠΕΙ ΤΕΡΜΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ;

10. Στον πόλεμο δεν μπορεί κανείς να βάλει τέρμα «κατά βούληση». Δεν μπορεί να τον τελειώσει με απόφαση της μιας πλευράς. Δεν μπορεί να τον τελειώσει «μπήγοντας τη λόγχη στη γη», για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση ενός στρατιώτη-αμυνίτη.

Δεν μπορεί κανείς να βάλει τέρμα στον πόλεμο με μια «συμφωνία» ανάμεσα στους σοσιαλιστές των διάφορων χωρών, με μια «ενέργεια» των προλετάριων όλων των χωρών, με τη «θέληση» των λαών κτλ. Όλες οι φράσεις αυτού του είδους που γεμίζουν τα άρθρα των αμυνίτικων και μισοαμυνίτικων, μισοδιεθνιστικών εφημερίδων, καθώς και τις αμέτρητες αποφάσεις, εκκλήσεις, διακηρύξεις, αποφάσεις του σοβιέτ των στρατιωτών και εργατών βουλευτών, όλες αυτές οι φράσεις δεν είναι τίποτε άλλο, παρά κούφιοι, άδολοι, ευσεβείς πόθοι μικροαστών. Δεν υπάρχει τίποτε πιο επιζήμιο από αυτές τις φράσεις για «την εκδήλωση της θέλησης των λαών για ειρήνη», για τη *σειρά* των επαναστατικών εξορμήσεων του προλεταριάτου (ύστερα από το ρωσικό έρχεται η «σειρά» του γερμανικού) κτλ. Όλα αυτά είναι

λουϊμπλανισμός[30], όνειρα γλυκά, παιχνίδι με «πολιτικές καμπάνιες», είναι στην πράξη επανάληψη του μύθου του Γάτου-Βάσκα.

Τον πόλεμο δεν τον γέννησε η κακή θέληση των καπιταλιστών-ληστών, παρόλο που διεξάγεται αναμφισβήτητα *μονάχα* για τα συμφέροντά τους και πλουτίζει μονάχα αυτούς. Τον πόλεμο τον γέννησε η πενηντάχρονη ανάπτυξη του παγκόσμιου κεφαλαίου, τα δισεκατομμύρια νήματα και δεσμοί του. *Δεν μπορούμε* να ξεφύγουμε από τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, *δεν μπορούμε* να πετύχουμε μια δημοκρατική ειρήνη –και όχι ειρήνη με τη βία– χωρίς την ανατροπή της εξουσίας του κεφαλαίου, χωρίς το πέρασμα της κρατικής εξουσίας σε μια *άλλη* τάξη, στο προλεταριάτο.

Η ρωσική επανάσταση του Φλεβάρη-Μάρτη του 1917 ήταν η αρχή της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο. Η επανάσταση αυτή έκανε το *πρώτο* βήμα για το σταμάτημα του πολέμου. Μονάχα το *δεύτερο* βήμα μπορεί να *εξασφαλίσει* το σταμάτημά του, δηλαδή το πέρασμα της κρατικής εξουσίας στο προλεταριάτο. Αυτό θα είναι η αρχή της παγκόσμιας «διάσπασης του μετώπου» –του μετώπου των συμφερόντων του κεφαλαίου, και μονάχα διασπώντας *αυτό* το μέτωπο *μπορεί* το προλεταριάτο να απαλλάξει την ανθρωπότητα από τα δεινά του πολέμου και να της χαρίσει τα αγαθά μιας σταθερής ειρήνης.

Και η ρωσική επανάσταση, δημιουργώντας τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών, έφερε *ήδη* το προλεταριάτο της Ρωσίας πολύ κοντά σε αυτήν τη «διάσπαση του μετώπου» του κεφαλαίου.

Ο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΑΣ

11. Τα σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών, αγροτών κτλ. βουλευτών δεν κατανοήθηκαν, όχι μόνο από την άποψη ότι για την πλειονότητα δεν είναι σαφής η ταξική τους σημασία και ο ρόλος τους *στη ρωσική* επανάσταση. Δεν κατανοήθηκαν ακόμη και από την άποψη ότι αποτελούν καινούργια μορφή, πιο σωστά, καινούργιο *τύπο κράτους*.

Ο πιο τέλειος, ο πιο προοδευτικός τύπος αστικού κράτους είναι ο τύπος της *κοινοβουλευτικής δημοκρατίας*· η εξουσία ανήκει στο κοινοβούλιο· η κρατική μηχανή, ο μηχανισμός και τα όργανα διοίκησης είναι τα συνηθισμένα: Τακτικός στρατός, αστυνομία, υπαλληλία ουσιαστικά μη ανακλητή, προνομιούχα, που στέκει *πάνω* από το λαό.

Από τα τέλη όμως του 19ου αιώνα οι επαναστατικές εποχές προωθούν έναν *ανώτερο* τύπο δημοκρατικού κράτους, τέτοιου κράτους που από ορισμένες απόψεις παύει ήδη, σύμφωνα με την έκφραση του Ένγκελς, να είναι κράτος, «δεν είναι κράτος στην κυριολεξία»[31]. Αυτό είναι το κράτος τύπου Κομμούνας του Παρισιού, *που αντικαθιστά* το χωρισμένο από το λαό στρατό και την αστυνομία με τον απευθείας και άμεσα εξοπλισμένο λαό. *Σε αυτό* βρίσκεται η ουσία της Κομμούνας που την δυσφήμησαν και την κατασυκοφάντησαν οι αστοί συγγραφείς, οι οποίοι, ανάμεσα στα άλλα, της απέδωσαν λαθεμένα την πρόθεση να «εισαγάγει» αμέσως το σοσιαλισμό.

Ακριβώς ένα κράτος τέτοιου τύπου *άρχισε* να δημιουργεί η ρωσική επανάσταση το 1905 και το 1917. Η δημοκρατία των σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών, αγροτών κτλ. βουλευτών, ενωμένων στην Πανρωσική Συντακτική Συνέλευση των λαϊκών αντιπροσώπων ή στο Πανρωσικό Σοβιέτ

των Σοβιέτ κτλ. –να τι *γίνεται κιόλας πραγματικότητα* στη χώρα μας σήμερα, αυτήν τη στιγμή, με την πρωτοβουλία των εκατομμυρίων του λαού που αυτόβουλα και *με τον τρόπο του* δημιουργεί τη δημοκρατία, χωρίς να περιμένει ούτε πότε οι κ.κ. καντέτοι καθηγητές θα γράψουν τα νομοσχέδιά τους για μια κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία, ούτε πότε οι σχολαστικοί και οι ρουτινιάρηδες της μικροαστικής «σοσιαλδημοκρατίας», σαν τον κ. Πλεχάνοφ ή τον Κάουτσκι, θα παραιτηθούν από τη διαστρέβλωση από μέρους τους της διδασκαλίας του μαρξισμού για το ζήτημα του κράτους.

Ο μαρξισμός διαφέρει από τον αναρχισμό στο ότι παραδέχεται την *αναγκαιότητα* του κράτους και της κρατικής εξουσίας στην επαναστατική περίοδο γενικά, στην εποχή του περάσματος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό ειδικά.

Ο μαρξισμός διαφέρει από το μικροαστικό, οπορτουνιστικό «σοσιαλδημοκρατισμό» των κ.κ. Πλεχάνοφ, Κάουτσκι και Σία στο ότι παραδέχεται για τις προαναφερόμενες περιόδους την αναγκαιότητα ενός κράτους *όχι* σαν τη συνηθισμένη κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία, αλλά ενός κράτους σαν την Κομμούνα του Παρισιού.

Οι κύριες διαφορές αυτού του τελευταίου τύπου κράτους από τον παλιό είναι οι ακόλουθες:

Η επιστροφή από την κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία στη μοναρχία είναι (όπως ακριβώς το απέδειξε η ιστορία) παρά πολύ εύκολη, γιατί παραμένει άθικτη όλη η μηχανή της καταπίεσης· ο στρατός, η αστυνομία, η υπαλληλία. Η Κομμούνα και τα σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών, αγροτών κτλ. βουλευτών *τσακίζουν* και παραμερίζουν αυτήν τη μηχανή.

Η κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία στενεύει, πνίγει

την ανεξάρτητη πολιτική ζωή των *μαζών*, την άμεση συμμετοχή τους στη *δημοκρατική* οικοδόμηση όλης της κρατικής ζωής, από τα κάτω ως τα πάνω. Τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών κάνουν το αντίθετο.

Αυτά τα τελευταία αναπαράγουν εκείνο τον τύπο του κράτους που επεξεργάστηκε η Κομμούνα του Παρισιού και που ο Μαρξ τον ονόμασε «πολιτική μορφή που ανακαλύφθηκε επιτέλους, και με την οποία *μπορεί* να συντελεστεί η οικονομική απελευθέρωση των εργαζομένων»[32].

Συνήθως αντιτείνουν: Ο ρωσικός λαός δεν είναι ακόμη ώριμος για την «εισαγωγή» της Κομμούνας. Αυτό είναι σαν το επιχείρημα των φεουδαρχών που έλεγαν ότι οι αγρότες δεν είναι ώριμοι για την ελευθερία. Η Κομμούνα –δηλαδή τα σοβιέτ των εργατών και αγροτών βουλευτών– δεν «εισάγει», δε σκοπεύει «να εισαγάγει» και δεν πρέπει να εισαγάγει *κανενός είδους* μετασχηματισμούς που δεν έχουν ωριμάσει απόλυτα και στην οικονομική πραγματικότητα και στη συνείδηση της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού. Όσο πιο μεγάλη είναι η οικονομική κατάρρευση και η κρίση που γεννάει ο πόλεμος τόσο επιτακτικότερη είναι η ανάγκη για μια όσο το δυνατό τελειότερη πολιτική μορφή που *να κάνει πιο εύκολη* την επούλωση των φοβερών πληγών τις οποίες προξένησε ο πόλεμος στην ανθρωπότητα. Όσο λιγότερη οργανωτική πείρα έχει ο ρωσικός λαός τόσο αποφασιστικότερα πρέπει *να καταπιαστούμε* με την οργανωτική οικοδόμηση από *τον ίδιο το λαό*, και όχι μόνο από τους αστούς πολιτικάντηδες και υπαλλήλους με τις «προσοδοφόρες θεσούλες».

Όσο πιο γρήγορα πετάξουμε από πάνω μας τις παλιές προλήψεις του διαστρεβλωμένου από τους κ.κ. Πλεχάνοφ, Κάουτσκι και Σία ψευδομαρξισμού, με όσο πιο μεγάλο ζήλο καταπιαστούμε να βοηθήσουμε το λαό να δημιουργήσει

αμέσως και παντού σοβιέτ των εργατών και αγροτών βουλευτών που να πάρουν στα χέρια τους *όλη* τη ζωή, όσο περισσότερο θα παρελκύουν οι κ.κ. Λβοφ και Σία τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης, τόσο πιο εύκολα θα είναι για το λαό να κάνει (μέσω της Συντακτικής Συνέλευσης ή χωρίς αυτήν, αν ο Λβοφ αργήσει πολύ να την συγκαλέσει) την εκλογή του υπέρ της δημοκρατίας των σοβιέτ των εργατών και αγροτών βουλευτών. Λάθη στη νέα οργανωτική οικοδόμηση που γίνεται από τον ίδιο το λαό είναι στην αρχή αναπόφευκτα, καλύτερα όμως να κάνεις λάθη και να τραβάς μπροστά, παρά να *περιμένεις* πότε θα γράψουν οι νομομαθείς καθηγητές που συγκάλεσε ο Λβοφ τους νόμους για τη σύγκληση της Συντακτικής Συνέλευσης και για τη διαιώνιση της κοινοβουλευτικής αστικής δημοκρατίας, για το στραγγαλισμό των σοβιέτ των εργατών και αγροτών βουλευτών.

Αν οργανωθούμε και κάνουμε επιδέξια την προπαγάνδα μας, όχι μόνο οι προλετάριοι, μα και τα εννιά δέκατα της αγροτιάς θα ταχτούν ενάντια στην ανασύσταση της αστυνομίας, ενάντια στη μόνιμη και προνομιούχα υπαλληλία, ενάντια στο χωρισμένο από το λαό στρατό. Και μόνο σε αυτό συνίσταται ακριβώς ο νέος τύπος κράτους.

12. Η αντικατάσταση της αστυνομίας με τη λαϊκή πολιτοφυλακή είναι ένας μετασχηματισμός που πήγασε από όλη την πορεία της επανάστασης και εφαρμόζεται σήμερα στα περισσότερα μέρη της Ρωσίας. Πρέπει να εξηγούμε στις μάζες ότι στις περισσότερες αστικές επαναστάσεις συνηθισμένου τύπου ένας τέτοιος μετασχηματισμός ήταν εξαιρετικά βραχύχρονος και η αστική τάξη, ακόμη και η πιο λαοκρατική και δημοκρατική, ανασύσταινε την αστυνομία του παλιού, τσαρικού τύπου, αστυνομία χωρισμένη από το λαό,

και με αστική διοίκηση ικανή να καταπιέζει το λαό με κάθε τρόπο.

Υπάρχει μονάχα ένα μέσο για *να μην επιτρέψουμε* την ανασύσταση της αστυνομίας: Η δημιουργία παλλαϊκής πολιτοφυλακής, η συγχώνευσή της με το στρατό (αντικατάσταση του τακτικού στρατού με το γενικά εξοπλισμένο λαό). Σε μια τέτοια πολιτοφυλακή πρέπει να μετέχουν όλοι χωρίς εξαίρεση οι πολίτες και οι πολίτισσες από 15 ως 65 χρονών, αν με αυτές τις ηλικίες, που πήραμε κατά προσέγγιση, είναι δυνατό να καθορίσουμε τη συμμετοχή των εφήβων και των γερόντων. Οι καπιταλιστές πρέπει να πληρώνουν τους μισθωτούς εργάτες, το υπηρετικό προσωπικό κτλ. για τις μέρες που αφιερώνουν σε κοινωνική υπηρεσία στην πολιτοφυλακή. Χωρίς την προσέλκυση των γυναικών στην ανεξάρτητη συμμετοχή όχι μονάχα στην πολιτική ζωή γενικά, μα και στη μόνιμη, καθολική κοινωνική υπηρεσία, δεν μπορεί ούτε λόγος να γίνει όχι μονάχα για σοσιαλισμό, μα και για πλήρη και σταθερή δημοκρατία. Οι τέτοιες αρμοδιότητες της «αστυνομίας», όπως η φροντίδα για τους αρρώστους, για τα απροστάτευτα παιδιά, για την υγιεινή διατροφή κτλ., δεν μπορούν γενικά να πραγματοποιηθούν ικανοποιητικά χωρίς την ισοτιμία των γυναικών στην πράξη και όχι μονάχα στα χαρτιά.

Να μην επιτρέψουμε να ανασυσταθεί η αστυνομία· να τραβήξουμε τις οργανωτικές δυνάμεις όλου του λαού στη δημιουργία καθολικής πολιτοφυλακής –αυτά είναι τα καθήκοντα που το προλεταριάτο πρέπει να προπαγανδίσει στις μάζες προς το συμφέρον της περιφρούρησης, της στερέωσης και της ανάπτυξης της επανάστασης.

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

13. Σήμερα δεν μπορούμε να ξέρουμε ακριβώς αν στο άμεσο μέλλον θα ξεσπάσει μια ισχυρή αγροτική επανάσταση στο ρωσικό χωριό. Δεν μπορούμε να ξέρουμε ακριβώς πόσο βαθύς είναι ο ταξικός διαχωρισμός της αγροτιάς που αναμφισβήτητα έχει βαθύνει τον τελευταίο καιρό, ο χωρισμός της σε εργάτες γης, μισθωτούς εργάτες και φτωχούς αγρότες («μισοπρολετάριους»), από το ένα μέρος, και σε εύπορους και μεσαίους αγρότες (καπιταλιστές και μικροκαπιταλιστές), από το άλλο. Αυτά τα ζητήματα θα τα λύσει και δεν μπορεί παρά να τα λύσει μόνο η πείρα.

Εμείς όμως, ως κόμμα του προλεταριάτου, είμαστε αναμφίβολα υποχρεωμένοι όχι μόνο να παρουσιάσουμε αμέσως ένα αγροτικό πρόγραμμα (πρόγραμμα για τη γη), μα και να προπαγανδίσουμε τα αμέσως πραγματοποιήσιμα πρακτικά μέτρα *προς το συμφέρον* της αγροτικής επανάστασης των χωρικών στη Ρωσία.

Πρέπει να απαιτούμε την εθνικοποίηση *όλης* της γης, δηλαδή το πέρασμα όλης της γης της χώρας στην ιδιοκτησία της κεντρικής κρατικής εξουσίας. Η εξουσία αυτή πρέπει να καθορίζει το μέγεθος κτλ. των εκτάσεων που προορίζονται για τις μετοικήσεις, να καθορίζει τους νόμους για την προστασία των δασών, για τα εγγειοβελτιωτικά έργα κτλ., να απαγορεύει απόλυτα κάθε μεσολάβηση ανάμεσα στον ιδιοκτήτη της γης, δηλαδή το κράτος, και στο μισθωτή της, δηλαδή το νοικοκύρη (να απαγορεύει κάθε είδους μεταβίβαση της γης). Όλη όμως *η διάθεση* της γης, ο καθορισμός *των τοπικών όρων* κατοχής και χρήσης πρέπει να βρίσκεται ολοκληρωτικά και αποκλειστικά όχι στα χέρια των γραφειοκρατών και της υπαλληλίας, μα στα χέρια των περιφερειακών και των τοπικών *σοβιέτ των αγροτών βουλευτών.*

Για να ανεβάσουμε την τεχνική της παραγωγής σιτηρών και τον όγκο της παραγωγής και για να αναπτύξουμε επίσης τη μεγάλη ορθολογική οικονομία και το δημόσιο έλεγχο πάνω σε αυτήν, πρέπει μέσα στις επιτροπές των αγροτών να επιδιώκουμε ώστε κάθε δημευμένο κτήμα τσιφλικά να μετατρέπεται σε ένα μεγάλο υποδειγματικό νοικοκυριό κάτω από τον έλεγχο *των σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης*.

Σε αντίθεση προς τη μικροαστική φρασεολογία και πολιτική που βασιλεύει στους εσέρους, ιδιαίτερα τις κούφιες φλυαρίες τους για νόρμες «κατανάλωσης» ή «εργασίας», για «κοινωνικοποίηση της γης» κτλ., το κόμμα του προλεταριάτου πρέπει να εξηγεί ότι το σύστημα του μικρού νοικοκυριού σε συνθήκες εμπορευματικής παραγωγής *δεν είναι σε θέση* να απαλλάξει την ανθρωπότητα από την εξαθλίωση των μαζών και την καταπίεσή τους.

Το κόμμα του προλεταριάτου, χωρίς να διασπάσει αμέσως και κατ' ανάγκη τα σοβιέτ των αγροτών βουλευτών, πρέπει να εξηγεί την ανάγκη ιδιαίτερων σοβιέτ βουλευτών των εργατών γης και ιδιαίτερων σοβιέτ βουλευτών των φτωχών αγροτών (μισοπρολετάριων) ή, τουλάχιστον, την ανάγκη ιδιαίτερων μόνιμων συσκέψεων των βουλευτών αυτής της *ταξικής κατηγορίας*, με τη μορφή ξεχωριστών ομάδων ή παρατάξεων μέσα στα κοινά σοβιέτ των αγροτών βουλευτών. Διαφορετικά, όλες οι γλυκανάλατες μικροαστικές φράσεις των ναρόντνικων για την αγροτιά γενικά θα αποδειχτούν προκάλυμμα της εξαπάτησης της μάζας των άπορων αγροτών από την εύπορη αγροτιά, που δεν είναι παρά μια παραλλαγή *καπιταλιστών*.

Σε αντίθεση προς το αστικοφιλελεύθερο ή καθαρά γραφειοκρατικό κήρυγμα που κάνουν πολλοί εσέροι και σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών συμβουλεύοντας

τους αγρότες να μην παίρνουν τη γη των τσιφλικάδων και να μην αρχίσουν τον αγροτικό μετασχηματισμό πριν συγκληθεί η Συντακτική Συνέλευση, το κόμμα του προλεταριάτου πρέπει να καλεί τους αγρότες στην άμεση και αυτόβουλη πραγματοποίηση του αγροτικού μετασχηματισμού και στην άμεση δήμευση της γης των τσιφλικάδων με αποφάσεις των αγροτών βουλευτών κατά τόπους.

Εδώ έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα να επιμένουμε στην ανάγκη *να αυξηθεί* η παραγωγή τροφίμων για τους στρατιώτες του μετώπου και για τις πόλεις, και ότι είναι απόλυτα απαράδεκτη οποιαδήποτε ζημιά ή φθορά των ζώων, των εργαλείων, των μηχανών, των κτηρίων κτλ. κτλ.

14. Στο εθνικό ζήτημα το προλεταριακό κόμμα πρέπει να υποστηρίζει, πρώτα απ' όλα, τη διακήρυξη και την άμεση πραγματοποίηση της πλήρους ελευθερίας αποχωρισμού από τη Ρωσία για όλα τα έθνη και τις λαότητες που καταπιέζονται από τον τσαρισμό, τα οποία έχουν ενσωματωθεί με τη βία ή που κρατούνται με τη βία μέσα στα όρια του κράτους, δηλαδή έχουν προσαρτηθεί.

Όλες οι δηλώσεις, οι διακηρύξεις και τα διαγγέλματα για παραίτηση από τις προσαρτήσεις, όταν δε συνοδεύονται από την πραγματική παραχώρηση της ελευθερίας αποχωρισμού στην πράξη, καταλήγουν σε εξαπάτηση του λαού από την αστική τάξη ή σε μικροαστικούς ευσεβείς πόθους.

Το προλεταριακό κόμμα επιδιώκει τη δημιουργία όσο το δυνατό μεγαλύτερου κράτους γιατί αυτό συμφέρει τους εργαζόμενους, επιδιώκει *την προσέγγιση και την κατοπινή συγχώνευση* των εθνών, θέλει όμως να πετύχει το σκοπό αυτό όχι με τη βία, μα αποκλειστικά με την ελεύθερη, αδελφική συμμαχία των εργατών και των εργαζόμενων μαζών όλων των εθνών.

Όσο πιο δημοκρατική θα είναι η δημοκρατία της Ρωσίας, όσο πιο πετυχημένα οργανώνεται σε δημοκρατία των σοβιέτ των εργατών και αγροτών βουλευτών, τόσο πιο ισχυρή θα είναι η δύναμη της ροπής που θα εκδηλώνεται *εθελοντικά* από μέρους των εργαζόμενων μαζών *όλων* των εθνών προς αυτήν τη δημοκρατία.

Πλήρης ελευθερία αποχωρισμού, ευρύτατη τοπική (και εθνική) αυτονομία, λεπτομερειακά επεξεργασμένες εγγυήσεις των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων –αυτό είναι το πρόγραμμα του επαναστατικού προλεταριάτου.

Η ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΩΝ

15. Το κόμμα του προλεταριάτου δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να βάζει σκοπό του την «εισαγωγή» του σοσιαλισμού σε μια χώρα της μικρής αγροτιάς όσο η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού δεν έχει κάνει συνείδησή της την ανάγκη της σοσιαλιστικής επανάστασης.

Όμως μονάχα οι αστοί σοφιστές που κρύβονται πίσω από «σχεδόν μαρξιστικές» λεξούλες μπορούν να συναγάγουν από αυτήν την αλήθεια τη δικαίωση της πολιτικής που θα ανέβαλλε τα άμεσα επαναστατικά μέτρα τα οποία έχουν ωριμάσει πρακτικά πέρα για πέρα, μέτρα που σε πολλές περιπτώσεις *έχουν πραγματοποιηθεί τον καιρό του πολέμου σε μια σειρά αστικά κράτη*, και είναι επιτακτικά αναγκαία για να καταπολεμηθούν η ολοκληρωτική οικονομική αποδιοργάνωση και η πείνα που επέρχονται.

Μέτρα, όπως η εθνικοποίηση της γης, η εθνικοποίηση όλων των τραπεζών και των συνδικάτων των κεφαλαιοκρατών ή, τουλάχιστον, η επιβολή *άμεσου ελέγχου* πάνω σε

αυτά από τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών κτλ., μέτρα που σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν «εισαγωγή» του σοσιαλισμού, πρέπει να τα υποστηρίζουμε απόλυτα και στο μέτρο του δυνατού να τα εφαρμόζουμε με επαναστατικό τρόπο. Χωρίς τέτοια μέτρα, που αποτελούν μόνο βήματα προς το σοσιαλισμό και που οικονομικά είναι πέρα για πέρα πραγματοποιήσιμα, δεν είναι δυνατή η επούλωση των πληγών που προξένησε ο πόλεμος και η αποτροπή της καταστροφής που μας απειλεί. Και το κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου δε θα διστάσει ποτέ να βάλει χέρι στα πρωτάκουστα μεγάλα κέρδη των καπιταλιστών και των τραπεζιτών που πλουτίζουν ακριβώς «από τον πόλεμο» με πολύ σκανδαλώδη τρόπο.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗ

16. Οι διεθνείς υποχρεώσεις της εργατικής τάξης της Ρωσίας τώρα ακριβώς προωθούνται με ιδιαίτερη δύναμη στην πρώτη γραμμή.

Σήμερα όλοι ορκίζονται στο όνομα του διεθνισμού. Ακόμη και οι σοβινιστές-αμυνίτες, ακόμη και οι κ.κ. Πλεχάνοφ και Πότρεσοφ, ακόμη και ο Κερένσκι, αποκαλούν τον εαυτό τους διεθνιστή. Γι' αυτό γίνεται πιο επιτακτική η υποχρέωση του προλεταριακού κόμματος να αντιπαραθέσει με όλη την απαιτούμενη σαφήνεια, ακρίβεια και κατηγορηματικότητα το διεθνισμό στην πράξη στο διεθνισμό στα λόγια.

Οι ξερές εκκλήσεις προς τους εργάτες όλων των χωρών, οι κούφιες διαβεβαιώσεις για αφοσίωση στο διεθνισμό, οι προσπάθειες να ορίσουν άμεσα ή έμμεσα τη «σειρά» των εξορμήσεων του επαναστατικού προλεταριάτου στις διάφορες εμπόλεμες χώρες, οι σπασμωδικές απόπειρες να κλεί-

σουν «συμφωνίες» ανάμεσα στους σοσιαλιστές των εμπόλεμων χωρών *για* επαναστατικό αγώνα, οι φροντίδες να οργανώσουν σοσιαλιστικά συνέδρια *για* μια καμπάνια υπέρ της ειρήνης κτλ. κτλ. –όλα αυτά ως προς την *αντικειμενική* τους σημασία, όσο ειλικρινείς και αν είναι οι πρωτεργάτες αυτών των ιδεών, αυτών των προσπαθειών ή αυτών των σχεδίων, όλα αυτά είναι μονάχα φρασεολογία και, στην *καλύτερη* περίπτωση, άδολοι, ευσεβείς πόθοι, κατάλληλοι μονάχα για να καλύψουν την *εξαπάτηση* των μαζών από τους σοβινιστές. Και οι *Γάλλοι* σοσιαλσοβινιστές, που είναι οι πιο καπάτσοι, οι πιο ξεσκολισμένοι στις μεθόδους της κοινοβουλευτικής αγυρτείας, έχουν σπάσει από καιρό ρεκόρ στις πρωτάκουστα βροντερές και ηχηρές πασιφιστικές και διεθνιστικές φράσεις, *συνδυασμένες* με μια πρωτάκουστα ξετσίπωτη προδοσία του σοσιαλισμού και της Διεθνούς, με την είσοδο στις κυβερνήσεις που διεξάγουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, με την ψήφιση των πιστώσεων *ή των δανείων* (όπως τις τελευταίες μέρες στη Ρωσία ο Τσχεΐτζε, ο Σκόμπελιεφ, ο Τσερετέλι, ο Στεκλόφ), με την αντίδραση στον επαναστατικό αγώνα *στην ίδια τους τη χώρα* κτλ. κτλ.

Οι αγαθοί άνθρωποι ξεχνούν συχνά την ωμή, τη σκληρή πραγματικότητα του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου. Η πραγματικότητα αυτή δε σηκώνει φράσεις, χλευάζει τους άδολους, ευσεβείς πόθους.

Ο διεθνισμός στην πράξη είναι ένας και μόνο ένας: Αφοσιωμένη δουλειά για την ανάπτυξη του επαναστατικού κινήματος και του επαναστατικού αγώνα *στην ίδια σου* τη χώρα, υποστήριξη (με την προπαγάνδα, ηθικά, υλικά) *ενός τέτοιου αγώνα*, μιας τέτοιας γραμμής και μόνο μιας τέτοιας γραμμής *σε όλες* χωρίς εξαίρεση τις χώρες.

Όλα τα άλλα είναι απάτη και μανιλοφισμός[33].

Μέσα στα δύο και κάτι χρόνια του πολέμου το διεθνές

σοσιαλιστικό και εργατικό κίνημα διαμόρφωσε σε *όλες* τις χώρες τρία ρεύματα και όποιος δεν αναγνωρίζει την *πραγματικότητα* των τριών αυτών ρευμάτων, δεν τα αναλύει και δεν κάνει συνεπή πάλη υπέρ του διεθνιστικού στην πράξη ρεύματος, αυτός καταδικάζει τον εαυτό του σε αδυναμία, σε ανικανότητα και σε λάθη.

Τα τρία ρεύματα είναι τα παρακάτω:

i) Οι σοσιαλσοβινιστές, δηλαδή οι σοσιαλιστές στα λόγια και σοβινιστές στην πράξη, είναι άνθρωποι που παραδέχονται την «υπεράσπιση της πατρίδας» στον ιμπεριαλιστικό (και προπαντός στο σημερινό ιμπεριαλιστικό) πόλεμο.

Οι άνθρωποι αυτοί είναι *ταξικοί* αντίπαλοί μας. Έχουν περάσει με το μέρος της αστικής τάξης.

Τέτοια είναι η πλειοψηφία των επίσημων ηγετών της επίσημης σοσιαλδημοκρατίας σε *όλες* τις χώρες. Οι κ.κ. Πλεχάνοφ και Σία στη Ρωσία, οι Σάιντεμαν στη Γερμανία, ο Ρενοντέλ, ο Γκεντ, ο Σαμπά στη Γαλλία, ο Μπισολάτι και Σία στην Ιταλία, ο Χάιντμαν, οι φαβιανοί[34] και οι «λεϊμποριστές»[35] (οι ηγέτες του «Εργατικού Κόμματος»[36]) στην Αγγλία, ο Μπράντινγκ και Σία στη Σουηδία, ο Τρούλστρα και το κόμμα του στην Ολλανδία, ο Στάουνινγκ και το κόμμα του στη Δανία, ο Βίκτορ Μπέργκερ και οι άλλοι «υπερασπιστές της πατρίδας» στην Αμερική κτλ.

ii) Το δεύτερο ρεύμα –το λεγόμενο «Κέντρο»– είναι άνθρωποι ταλαντευόμενοι ανάμεσα στους σοσιαλσοβινιστές και τους διεθνιστές στην πράξη.

Όλο το «Κέντρο» ορκίζεται και ομνύει ότι είναι μαρξιστές, διεθνιστές, ότι είναι υπέρ της ειρήνης, ότι συμφωνούν για κάθε λογής «πίεση» πάνω στις κυβερνήσεις, για κάθε λογής «απαιτήσεις» προς τη δική τους κυβέρνηση «να εκφράσει τη θέληση του λαού για ειρήνη», για κάθε λογής καμπά-

νιες υπέρ της ειρήνης, για ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις κτλ. κτλ. *και για ειρήνη με τους σοσιαλσοβινιστές.* Το «Κέντρο» είναι υπέρ της «ενότητας», το «Κέντρο» είναι εχθρός της «διάσπασης».

Το «Κέντρο» είναι το βασίλειο της καλοκάγαθης μικροαστικής φρασεολογίας, του διεθνισμού στα λόγια, του δειλού οπορτουνισμού και της δουλοπρέπειας μπροστά στους σοσιαλσοβινιστές στην πράξη.

Η ουσία του ζητήματος είναι ότι το «Κέντρο» δεν έχει πειστεί για την ανάγκη της επανάστασης ενάντια στις δικές τους κυβερνήσεις, δεν προπαγανδίζει αυτήν την ανάγκη, δε διεξάγει αποφασιστικό επαναστατικό αγώνα και σοφίζεται τις πιο αισχρές *υπεκφυγές* –που ηχούν όμως υπερ-«μαρξιστικά»– από αυτόν τον αγώνα.

Οι σοσιαλσοβινιστές είναι *ταξικοί αντίπαλοί* μας, είναι *αστοί* μέσα στο εργατικό κίνημα. Εκπροσωπούν εκείνα τα στρώματα, τις ομάδες, τις κατηγορίες των εργατών, που *αντικειμενικά* έχουν εξαγοραστεί από την αστική τάξη (καλύτερη αμοιβή, τιμητικές θέσεις κτλ.) και που βοηθούν *τη δική τους* αστική τάξη να ληστεύει και να στραγγαλίζει τους μικρούς και αδύνατους λαούς και να διεξάγει αγώνα *για* τη διανομή της καπιταλιστικής λείας.

Το «Κέντρο» είναι άνθρωποι της ρουτίνας, σκουριασμένοι από τη σάπια νομιμότητα, χαλασμένοι από τις συνθήκες του κοινοβουλευτισμού κτλ., υπάλληλοι που συνήθισαν στις ζεστές θεσούλες και στην «ήσυχη» δουλειά. Από ιστορική και οικονομική άποψη οι άνθρωποι αυτοί δεν αντιπροσωπεύουν *ιδιαίτερο* στρώμα, αντιπροσωπεύουν μονάχα *το πέρασμα* από την ξεπερασμένη περίοδο του εργατικού κινήματος, από την περίοδο 1871-1914 –περίοδο που έδωσε πολλά πολύτιμα πράγματα, κυρίως στην απαραίτητη για το προλεταριάτο τέχνη της αργής, συνεπούς,

συστηματικής οργανωτικής δουλειάς σε πλατιά και πλατύτατη κλίμακα– σε μια καινούργια *περίοδο*, που έγινε *αντικειμενικά* αναγκαία από τον Α΄ Παγκόσμιο ιμπεριαλιστικό Πόλεμο, ο οποίος εγκαινίασε *την εποχή της κοινωνικής επανάστασης*.

Ο κύριος ηγέτης και εκπρόσωπος του «Κέντρου» είναι ο Καρλ Κάουτσκι, η πιο μεγάλη αυθεντία της Β΄ Διεθνούς (1889-1914), πρότυπο πλήρους απάρνησης του μαρξισμού, πρωτάκουστης αβουλίας, πρότυπο των πιο αξιοθρήνητων ταλαντεύσεων και προδοσιών από τον Αύγουστο του 1914. Το ρεύμα του «Κέντρου» είναι ο Κάουτσκι, ο Χάαζε, ο Λέντεμπουρ, η λεγόμενη «Κοινότητα Εργατών ή Εργασίας[37]» στο Ράιχσταγκ· ο Λονγκέ, ο Πρεσμάν και γενικά οι λεγόμενοι «μινοριτέ»[38] (μενσεβίκοι) στη Γαλλία· ο Φίλιπ Σνόουντεν, ο Ράμσεϊ Μακντόναλντ και πολλοί άλλοι ηγέτες του «Ανεξάρτητου Εργατικού Κόμματος»[39] και μια μερίδα του Βρετανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος[40] στην Αγγλία· ο Μόρις Χίλκβιτ και πολλοί άλλοι στην Αμερική· ο Τουράτι, ο Τρέβες, ο Μοντιλιάνι κτλ. στην Ιταλία· ο Ρόμπερτ Γκριμ κτλ. στην Ελβετία· ο Βίκτορ Άντλερ και Σία στην Αυστρία· το Κόμμα της Οργανωτικής Επιτροπής, ο Αξελρόντ, ο Μάρτοφ, ο Τσχεΐτζε, ο Τσερετέλι και άλλοι στη Ρωσία κτλ.

Είναι ευνόητο ότι ορισμένα πρόσωπα περνούν κάποτε, χωρίς να το καταλαβαίνουν και τα ίδια, από τις θέσεις του σοσιαλσοβινισμού στις θέσεις του «Κέντρου» και αντίστροφα. Κάθε μαρξιστής ξέρει ότι οι τάξεις διαφέρουν μεταξύ τους, παρά το ελεύθερο πέρασμα ατόμων από τη μια τάξη στην άλλη. Έτσι και τα *ρεύματα* στην πολιτική ζωή διαφέρουν το ένα από το άλλο, παρά το ελεύθερο πέρασμα ατόμων από το ένα ρεύμα στο άλλο, παρά τις απόπειρες και τις προσπάθειες *συγχώνευσης* των ρευμάτων.

iii) Το τρίτο ρεύμα είναι οι διεθνιστές στην πράξη, που

τους εκφράζει πιο πιστά η «Αριστερά του Τσίμερβαλντ»[41] (ανατυπώνουμε σε παράρτημα τη Διακήρυξή της του Σεπτέμβρη του 1915, για να μπορέσουν οι αναγνώστες να γνωρίσουν από το πρωτότυπο τη γέννηση αυτού του ρεύματος).

Κύριο διακριτικό γνώρισμα: Πλήρης ρήξη με το σοσιαλσοβινισμό και με το «Κέντρο». Ανεπιφύλακτος επαναστατικός αγώνας ενάντια στη *δική σου* ιμπεριαλιστική κυβέρνηση και στη *δική σου* ιμπεριαλιστική αστική τάξη. Αρχή: «Ο κύριος εχθρός βρίσκεται στην ίδια μας τη χώρα.» Αμείλικτος αγώνας ενάντια στη γλυκερή σοσιαλπασιφιστική φρασεολογία (ο σοσιαλπασιφιστής είναι σοσιαλιστής στα λόγια και αστός πασιφιστής στην πράξη· οι αστοί πασιφιστές ονειροπολούν αιώνια ειρήνη *χωρίς* την ανατροπή του ζυγού και της κυριαρχίας του κεφαλαίου) και σε όλες τις *υπεκφυγές* που αποβλέπουν στην άρνηση της δυνατότητας ή της σκοπιμότητας ή της επικαιρότητας του επαναστατικού αγώνα του προλεταριάτου και της προλεταριακής σοσιαλιστικής επανάστασης σε *συνδυασμό* με το σημερινό πόλεμο.

Οι πιο επιφανείς εκπρόσωποι αυτού του ρεύματος είναι στη Γερμανία η «Ομάδα Σπάρτακος» ή Ομάδα «Η Διεθνής»[42], στην οποία ανήκει ο Καρλ Λίμπκνεχτ. Ο Καρλ Λίμπκνεχτ είναι ο πιο επιφανής εκπρόσωπος αυτού του ρεύματος και της *νέας*, της αληθινής, της προλεταριακής Διεθνούς.

Ο Καρλ Λίμπκνεχτ κάλεσε τους εργάτες και τους στρατιώτες της Γερμανίας *να στρέψουν τα όπλα* ενάντια στη *δική τους* κυβέρνηση. Ο Καρλ Λίμπκνεχτ το έκανε αυτό ανοιχτά από το βήμα της Βουλής (Ράιχσταγκ) και ύστερα πήγε στην πλατεία του Πότσνταμ, μια από τις μεγαλύτερες πλατείες του Βερολίνου, με παράνομες προκηρύξεις σε μια διαδήλωση με το σύνθημα «κάτω η κυβέρνηση». Τον έπιασαν

και τον καταδίκασαν *σε καταναγκαστικά έργα*. Τώρα είναι κλεισμένος στα κάτεργα της Γερμανίας, όπως γενικά και *εκατοντάδες*, αν όχι χιλιάδες, *αληθινοί* σοσιαλιστές της Γερμανίας είναι κλεισμένοι στις φυλακές για την πάλη τους ενάντια στον πόλεμο.

Ο Κ. Λίμπκνεχτ έκανε αμείλικτη πάλη, με λόγους και με γράμματα όχι μόνο *ενάντια στους δικούς του* Πλεχάνοφ και Πότρεσοφ (τους Σάιντεμαν, Λέγκιν, Ντάβιντ και Σία), *αλλά και ενάντια στους δικούς του ανθρώπους του «Κέντρου»*, τους δικούς του Τσχεΐτζε και Τσερετέλι (Κάουτσκι, Χάαζε, Λέντεμπουρ και Σία).

Ο Καρλ Λίμπκνεχτ με το φίλο του Ότο Ρίλε, οι δυο τους μέσα από εκατόν δέκα βουλευτές, παραβίασαν την πειθαρχία, διέσπασαν την «ενότητα» με το «Κέντρο» και τους σοβινιστές, *τράβηξαν ενάντια σε όλους. Μόνος* ο Λίμπκνεχτ εκπροσωπεί το σοσιαλισμό, την προλεταριακή υπόθεση, την προλεταριακή επανάσταση. *Όλη* η υπόλοιπη γερμανική σοσιαλδημοκρατία, κατά τη σωστή έκφραση της Ρόζας Λούξεμπουργκ (που είναι επίσης μέλος και ένας από τους ηγέτες της Ομάδας «Σπάρτακος»), είναι *πτώμα που βρομάει*.

Μια άλλη ομάδα διεθνιστές στην πράξη είναι στη Γερμανία η εφημερίδα της Βρέμης *Εργατική Πολιτική*[43].

Στη Γαλλία οι πιο κοντινοί προς τους διεθνιστές στην πράξη είναι ο Λοριό και οι φίλοι του (ο Μπουρντερόν και ο Μέρχαϊμ κατρακύλησαν στο σοσιαλπασιφισμό), καθώς και ο Γάλλος Ανρί Γκιλμπό, που εκδίδει στη Γενεύη το περιοδικό *Αύριο*. Στην Αγγλία η εφημερίδα *Τρέιντ Γιούνιονιστ* και *ένα μέρος* από τα μέλη του Βρετανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και του Ανεξάρτητου Εργατικού Κόμματος (π.χ., ο Γουίλιαμς Ρόσελ, που κάλεσε ανοιχτά σε διάσπαση με τους ηγέτες *που πρόδωσαν* το σοσιαλισμό), ο Σκότος σοσιαλιστής δάσκαλος *Μάκλιν*, καταδικασμένος από

την αστική κυβέρνηση της Αγγλίας *σε καταναγκαστικά έργα* για τον επαναστατικό του αγώνα ενάντια στον πόλεμο· εκατοντάδες σοσιαλιστές της Αγγλίας, που βρίσκονται στις φυλακές για παρόμοια εγκλήματα. Αυτοί, και μόνο αυτοί, είναι διεθνιστές *στην πράξη*· στην Αμερική το «Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα»[44] και τα στοιχεία εκείνα μέσα στο οπορτουνιστικό «Σοσιαλιστικό Κόμμα»[45], που άρχισαν από το Γενάρη του 1917 να εκδίδουν την εφημερίδα *Διεθνιστής*[46]· στην Ολλανδία το Κόμμα των «τριμπουνιστών» που εκδίδει την εφημερίδα *Τριμπούνα*[47] (Πάνεκουκ, Χέρμαν Γκόρτερ, Βάινκοπ, Εριέτα Ρόλαντ-Χολστ, που στο Τσίμερβαλντ ανήκε στο «Κέντρο» και τώρα πέρασε σε μας)· στη Σουηδία το Κόμμα των Νέων ή των Αριστερών[48] με ηγέτες όπως τον Λιντχάγκεν, τον Τούρε Νέρμαν, τον Κάρλσον, τον Στριόμ, τον Ζ. Χέγκλουντ, που στο Τσίμερβαλντ πήρε προσωπικά μέρος στην ίδρυση της «Αριστεράς του Τσίμερβαλντ» και σήμερα είναι καταδικασμένος σε φυλάκιση για τον επαναστατικό του αγώνα ενάντια στον πόλεμο· στη Δανία ο Τριρ και οι φίλοι του, οι οποίοι εγκατέλειψαν το «Σοσιαλδημοκρατικό» Κόμμα της Δανίας που έχει αρχηγό τον υπουργό Στάουνινγκ και έχει μετατραπεί σε *αστικό* πέρα για πέρα· στη Βουλγαρία οι «τεσνιάκοι»[49]· στην Ιταλία στους διεθνιστές στην πράξη πιο κοντά βρίσκονται ο γραμματέας του Κόμματος Κονσταντίν Λάτζαρι και ο διευθυντής του κεντρικού οργάνου *Avanti!*[50] Σεράτι· στην Πολωνία ο Ράντεκ, ο Χάνετσκι και άλλοι ηγέτες της ενωμένης από τη «Διοίκηση Περιοχής» σοσιαλδημοκρατίας· η Ρόζα Λούξεμπουργκ, ο Τίσκα και άλλοι ηγέτες της ενωμένης από την «Κεντρική Διοίκηση» σοσιαλδημοκρατίας· στην Ελβετία, οι αριστεροί που συνέταξαν το αιτιολογικό του «δημοψηφίσματος» (Γενάρης 1917) για τον αγώνα ενάντια στους σοσιαλσοβινιστές και το «Κέντρο» της *δικής τους* χώρας και που στο σοσια-

λιστικό συνέδριο του καντονίου της Ζυρίχης στο Τες, στις 11 Φλεβάρη 1917, πρότειναν μια θεμελιακά επαναστατική απόφαση ενάντια στον πόλεμο· στην Αυστρία οι νεαροί αριστεροί φίλοι του Φρίντριχ Άντλερ, που δρούσαν εν μέρει στη λέσχη «Καρλ Μαρξ» στη Βιέννη, λέσχη κλεισμένη σήμερα από την αντιδραστικότατη αυστριακή κυβέρνηση που καταβασανίζει τον Φρίντριχ Άντλερ για τον ηρωικό του, αν και λίγο ασυλλόγιστο πυροβολισμό ενάντια στον πρωθυπουργό κτλ. κτλ.

Το ζήτημα δε βρίσκεται στις αποχρώσεις που υπάρχουν και ανάμεσα στους αριστερούς. Το ζήτημα βρίσκεται στο *ρεύμα*. Όλη η ουσία βρίσκεται στο ότι δεν είναι εύκολο να είσαι διεθνιστής στην πράξη στην εποχή του φρικτού ιμπεριαλιστικού πολέμου. Τέτοιοι άνθρωποι είναι λίγοι, όμως *μονάχα* αυτοί αντιπροσωπεύουν όλο το μέλλον του σοσιαλισμού, *μονάχα* αυτοί είναι *ηγέτες των μαζών* και όχι διαφθορείς των μαζών.

Η διαφορά ανάμεσα στους ρεφορμιστές και τους επαναστάτες στη σοσιαλδημοκρατία, στους σοσιαλιστές γενικά, ήταν αντικειμενικά αναπόφευκτο να υποστεί αλλαγή στις συνθήκες του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Όποιος περιορίζεται στο να «επαιτεί» από τις αστικές κυβερνήσεις να κλείσουν ειρήνη ή να «εκφράσουν τη θέληση των λαών για ειρήνη» κατρακυλά *στην πράξη* στις μεταρρυθμίσεις. *Επειδή*, αντικειμενικά, *το ζήτημα του πολέμου* μπαίνει μονάχα *επαναστατικά*.

Δεν υπάρχει διέξοδος από τον πόλεμο προς μια δημοκρατική ειρήνη και όχι ειρήνη βίας, προς την απελευθέρωση των λαών από την υποδούλωση στα *δισεκατομμύρια* τόκους των κυρίων καπιταλιστών που πλούτισαν από τον «πόλεμο», δεν υπάρχει άλλη διέξοδος εκτός από την επανάσταση του προλεταριάτου.

Μπορούμε και πρέπει να απαιτούμε από τις αστικές κυβερνήσεις τις πιο διαφορετικές μεταρρυθμίσεις, δεν μπορούμε όμως, αν δε θέλουμε να πέσουμε στο μανιλοφισμό, στο ρεφορμισμό, να απαιτούμε από αυτούς τους ανθρώπους και τις τάξεις, που είναι μπλεγμένοι με τις χιλιάδες νήματα του ιμπεριαλιστικού κεφαλαίου, *να κόψουν* αυτά τα νήματα· και χωρίς αυτό το κόψιμο όλες οι κουβέντες για πόλεμο ενάντια στον πόλεμο είναι κούφιες, απατηλές φράσεις.

Οι «καουτσκιστές», το «Κέντρο» είναι επαναστάτες στα λόγια και ρεφορμιστές στην πράξη, διεθνιστές στα λόγια και συνεργοί του σοσιαλσοβινισμού στην πράξη.

Η ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΟΥ ΤΣΙΜΕΡΒΑΛΝΤ. ΑΝΑΓΚΗ ΙΔΡΥΣΗΣ Γ΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

17. Η Διεθνής του Τσίμερβαλντ πήρε από την αρχή-αρχή μια ταλαντευόμενη, «καουτσκιστική», «κεντριστική» θέση, πράγμα που ανάγκασε την *Αριστερά του Τσίμερβαλντ* να διαχωρίσει αμέσως τις ευθύνες της, να αποσπαστεί, να βγάλει *δική της* διακήρυξη (που τυπώθηκε στην Ελβετία στα ρωσικά, στα γερμανικά και στα γαλλικά).

Η κύρια έλλειψη της Διεθνούς του Τσίμερβαλντ, η αιτία της *χρεοκοπίας* της (γιατί έχει ήδη χρεοκοπήσει ιδεολογικοπολιτικά) είναι οι ταλαντεύσεις, η αναποφασιστικότητα στο σπουδαιότατο ζήτημα που πρακτικά *καθορίζει όλα* τα άλλα· στο ζήτημα της ολοκληρωτικής ρήξης με το σοσιαλσοβινισμό και τη σοσιαλσοβινιστική παλιά Διεθνή, που έχει επικεφαλής τον Βαντερβέλντε και τον Χούισμανς στη Χάγη (Ολλανδία) κτλ.

Στη χώρα μας δεν ξέρουν ακόμη ότι η πλειοψηφία του Τσίμερβαλντ αποτελείται *ακριβώς από καουτσκιστές*. Και

όμως αυτό είναι βασικό γεγονός που δεν μπορεί να μην το υπολογίζει κανείς και που είναι τώρα πασίγνωστο στη Δυτική Ευρώπη. Ακόμη και ο σοβινιστής, ο Γερμανός σοβινιστής των άκρων Χάιλμαν, διευθυντής της υπερσοβινιστικής *Εφημερίδας του Χέμνιτς* και συνεργάτης της αρχισοβινιστικής *Καμπάνας* του Πάρβους (που είναι φυσικά «σοσιαλδημοκράτης» και φανατικός οπαδός της «ενότητας» της σοσιαλδημοκρατίας) αναγκάστηκε να αναγνωρίσει από τον Τύπο ότι το «Κέντρο» ή ο «καουτσκισμός» ή η *τσιμερβαλντινή πλειοψηφία* είναι το ίδιο πράγμα.

Στα τέλη του 1916 και στις αρχές του 1917 το γεγονός αυτό διαπιστώθηκε πια οριστικά. Παρά την καταδίκη του σοσιαλπασιφισμού από τη Διακήρυξη του Κίνταλ[51], *όλη* η Δεξιά του Τσίμερβαλντ, *όλη* η πλειοψηφία του Τσίμερβαλντ κατρακύλησε στο σοσιαλπασιφισμό· ο Κάουτσκι και Σία σε πολλούς λόγους τους το Γενάρη και το Φλεβάρη του 1917· οι Μπουρντερόν και Μέρχαϊμ στη Γαλλία, όταν ψήφιζαν σε *ομοφωνία* με τους σοσιαλσοβινιστές τις πασιφιστικές αποφάσεις του Σοσιαλιστικού Κόμματος (Δεκέμβρης του 1916) και της «Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας» (δηλαδή της πανεθνικής οργάνωσης των γαλλικών συνδικάτων, επίσης το Δεκέμβρη του 1916)· ο Τουράτι και Σία στην Ιταλία, όπου όλο το Κόμμα πήρε σοσιαλπασιφιστική θέση και ο Τουράτι προσωπικά «γλίστρησε» (και, φυσικά, όχι τυχαία) στο λόγο που εκφώνησε στις 17 Δεκέμβρη 1916 ως τη χρησιμοποίηση *εθνικιστικών* φράσεων που εξωραΐζουν τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Ο πρόεδρος του Τσίμερβαλντ και του Κίνταλ Ρόμπερτ Γκριμ συμμάχησε το Γενάρη του 1917 με τους σοσιαλσοβινιστές του κόμματός *του* (Γκρόιλιχ, Πφλίγκερ, Γούσταβ Μίλερ κ.ά.) *ενάντια* στους διεθνιστές στην πράξη.

Στις δύο συσκέψεις των *τσιμερβαλντινών* διάφορων χω-

ρών, που έγιναν το Γενάρη και το Φλεβάρη του 1917, αυτή η διφορούμενη και διπρόσωπη στάση της πλειοψηφίας του Τσίμερβαλντ στιγματίστηκε επίσημα από τους αριστερούς διεθνιστές μιας σειράς χωρών: Από τον Μίντσενμπεργκ, γραμματέα της Διεθνούς Οργάνωσης των Νέων και διευθυντή της υπέροχης διεθνιστικής εφημερίδας *Η Διεθνής των Νέων*[52]· από τον Ζινόβιεφ, αντιπρόσωπο της ΚΕ του Κόμματός μας· από τον Κ. Ράντεκ, του Πολωνικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος («Διοίκηση Περιοχής»)· από τον Χαρτστάιν, Γερμανό σοσιαλδημοκράτη, μέλος της Ομάδας «Σπάρτακος».

Στο ρωσικό προλεταριάτο έλαχε μεγάλος κλήρος· πουθενά ως τώρα στον κόσμο η εργατική τάξη δεν κατόρθωσε να αναπτύξει τέτοια επαναστατική δραστηριότητα, όπως στη Ρωσία. Αλλά σε όποιον έτυχαν πολλά, από αυτόν ζητούνται και πολλά.

Δεν επιτρέπεται να ανεχόμαστε πια το βάλτο του Τσίμερβαλντ. Δεν επιτρέπεται εξαιτίας των τσιμερβαλντινών «καουτσκιστών» να διατηρούμε ακόμη μισοσχέσεις με τη σοβινιστική Διεθνή των Πλεχάνοφ και των Σάιντεμαν. Πρέπει να ξεκόψουμε αμέσως από αυτήν τη Διεθνή. Πρέπει να μείνουμε στο Τσίμερβαλντ *μονάχα* για πληροφορίες.

Εμείς ακριβώς, ακριβώς τώρα, πρέπει να ιδρύσουμε χωρίς αργοπορία, μια *νέα*, επαναστατική, προλεταριακή Διεθνή ή, πιο σωστά, να μη φοβόμαστε να δηλώσουμε μπροστά σε όλο τον κόσμο ότι η Διεθνής αυτή έχει *ήδη ιδρυθεί* και δρα.

Είναι η Διεθνής των «διεθνιστών στην πράξη» που απαρίθμησα λεπτομερειακά πιο πάνω. Αυτοί και μόνο αυτοί είναι εκπρόσωποι των επαναστατικών-διεθνιστικών μαζών, και όχι διαφθορείς των μαζών.

Αν οι *τέτοιοι* σοσιαλιστές είναι λίγοι, ας αναρωτηθεί ο κάθε Ρώσος εργάτης: Ήταν πολλοί οι συνειδητοί επανα-

στάτες στη Ρωσία *τις παραμονές* της επανάστασης του Φλεβάρη-Μάρτη του 1917;

Το ζήτημα δε βρίσκεται στον αριθμό, αλλά στη σωστή έκφραση των ιδεών και της πολιτικής του πραγματικά επαναστατικού προλεταριάτου. Η ουσία δε βρίσκεται στη «διακήρυξη» του διεθνισμού, μα στην ικανότητα να μένεις, ακόμη και στους πιο δύσκολους καιρούς, διεθνιστής στην πράξη.

Ας μην ξεγελιόμαστε με την ελπίδα συμφωνιών και διεθνών συνεδρίων. Όσο κρατάει ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος, οι διεθνείς σχέσεις είναι πιασμένες στη σιδερένια μέγκενη της ιμπεριαλιστικής-αστικής στρατιωτικής δικτατορίας. Όταν ακόμη και ο «δημοκράτης» Μιλιουκόφ, που είναι υποχρεωμένος να ανέχεται την παράπλευρη κυβέρνηση του σοβιέτ των εργατών βουλευτών, *δεν επέτρεψε* την είσοδο στη Ρωσία, τον Απρίλη του 1917, στον Ελβετό σοσιαλδημοκράτη *Φριτς Πλάτεν,* Γραμματέα του Κόμματος και διεθνιστή που είχε πάρει μέρος στο Τσίμερβαλντ και στο Κίνταλ, αν και είναι παντρεμένος με Ρωσίδα και πήγαινε στους συγγενείς της γυναίκας του, αν και πήρε μέρος στην επανάσταση του 1905 στη Ρίγα, κλείστηκε γι' αυτό σε ρωσική φυλακή, πλήρωσε στην τσαρική κυβέρνηση εγγύηση για την αποφυλάκισή του και ήθελε να την πάρει πίσω· όταν ο «δημοκράτης» Μιλιουκόφ μπόρεσε *να το κάνει* αυτό στη Ρωσία τον Απρίλη του 1917, τότε μπορεί να κρίνει κανείς τι αξία έχουν οι υποσχέσεις και τα ταξίματα, οι φράσεις και οι διακηρύξεις της αστικής τάξης για ειρήνη χωρίς προσαρτήσεις κτλ.

Και η σύλληψη του Τρότσκι από την αγγλική κυβέρνηση; Και η άρνηση να δώσουν στον Μάρτοφ άδεια αναχώρησης από την Ελβετία, και οι ελπίδες να τον παρασύρουν στην Αγγλία όπου τον περιμένει η τύχη του Τρότσκι;

Ας μην αυταπατόμαστε. Δε χρειάζονται αυταπάτες.

Το «να περιμένει» κανείς διεθνή συνέδρια ή συσκέψεις

σημαίνει ότι *προδίδει* το διεθνισμό, μια και έχει αποδειχτεί ότι ακόμη και από τη Στοκχόλμη δεν επιτρέπουν να έρθουν σε μας ούτε οι πιστοί στο διεθνισμό σοσιαλιστές, *ούτε και γράμματα ακόμη από αυτούς*, παρόλη την απεριόριστη δυνατότητα στρατιωτικής λογοκρισίας και παρόλη την απεριόριστη αγριότητά της.

Το Κόμμα μας δεν μπορεί «να περιμένει», μα πρέπει *να ιδρύσει* αμέσως τη Γ΄Διεθνή· εκατοντάδες σοσιαλιστές στις φυλακές της Γερμανίας και της Αγγλίας θα ανασάνουν με ανακούφιση· χιλιάδες και χιλιάδες Γερμανοί εργάτες που κατεβαίνουν σήμερα σε απεργίες και διαδηλώσεις, κάνοντας τον παλιάνθρωπο και ληστή Γουλιέλμο να τρέμει, θα διαβάσουν στις *παράνομες* προκηρύξεις για την απόφασή μας, για την αδελφική εμπιστοσύνη μας στον Καρλ Λίμπκνεχτ και μονάχα σε αυτόν, για την απόφασή *μας* να αγωνιστούμε και *τώρα* ενάντια στον «επαναστατικό αμυνιτισμό»· θα τα διαβάσουν αυτά και θα δυναμώσει ο επαναστατικός διεθνισμός τους.

Σε όποιον έτυχαν πολλά, από αυτόν ζητούνται και πολλά. Δεν υπάρχει στον κόσμο χώρα που να έχει *σήμερα* τέτοια ελευθερία, όπως η Ρωσία. Ας επωφεληθούμε από αυτήν την ελευθερία, όχι για να κηρύσσουμε την υποστήριξη της αστικής τάξης ή τον αστικό «επαναστατικό αμυνιτισμό», μα για *να ιδρύσουμε* θαρραλέα και τίμια, προλεταριακά και λιμπκνεχτικά τη *Γ΄Διεθνή*, μια Διεθνή αδιάλλακτα εχθρική και προς τους προδότες σοσιαλσοβινιστές και προς τους ταλαντευόμενους του «Κέντρου».

18. Ύστερα από όσα είπαμε παραπάνω, δε χρειάζεται να χάσουμε πολλά λόγια για να πούμε ότι δεν μπορεί ούτε λόγος να γίνει για συνένωση των σοσιαλδημοκρατών στη Ρωσία.

Καλύτερα να μείνουμε δύο, όπως ο Λίμπκνεχτ –*και αυτό σημαίνει να μείνουμε με το επαναστατικό προλεταριάτο*– παρά να δεχτούμε έστω και για μια στιγμή τη σκέψη για συνένωση με το κόμμα της Οργανωτικής Επιτροπής, με τον Τσχεϊτζε και τον Τσερετέλι που ανέχονται το συνασπισμό με τον Πότρεσοφ στη *Ραμπότσαγια Γκαζέτα*[53], που ψηφίζουν στην Εκτελεστική Επιτροπή του σοβιέτ των εργατών βουλευτών[54] υπέρ του δανείου, που έχουν κατρακυλήσει στον «αμυνιτισμό».

Αφήστε τους νεκρούς να θάβουν τους εαυτούς τους.

Όποιος θέλει *να βοηθήσει* τους ταλαντευόμενους, πρέπει να πάψει να ταλαντεύεται ο ίδιος.

ΠΟΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΩΣΤΗ ΚΑΙ ΝΑ ΒΟΗΘΑΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΤΟ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ;

19. Περνώ στο τελευταίο ζήτημα, στην ονομασία του Κόμματός μας. Πρέπει να ονομαστούμε *Κομμουνιστικό Κόμμα*, όπως ονόμαζαν τον εαυτό τους ο Μαρξ και ο Ένγκελς.

Πρέπει να επαναλάβουμε ότι είμαστε μαρξιστές και παίρνουμε για βάση το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* που η σοσιαλδημοκρατία το πρόδωσε και το διαστρέβλωσε σε δύο βασικά σημεία: i) Οι εργάτες δεν έχουν πατρίδα: Η «υπεράσπιση της πατρίδας» στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο είναι προδοσία του σοσιαλισμού· ii) η διδασκαλία του μαρξισμού για το κράτος διαστρεβλώθηκε από τη Β΄ Διεθνή.

Η ονομασία «σοσιαλδημοκρατία» *επιστημονικά* δεν εί-

ναι σωστή, όπως το έχει αποδείξει πολλές φορές ο Μαρξ, ανάμεσα στα άλλα και στην *Κριτική του προγράμματος της Γκότα* το 1875, και όπως το επανέλαβε πιο εκλαϊκευμένα ο Ένγκελς το 1894[55]. Από τον καπιταλισμό η ανθρωπότητα μπορεί να περάσει άμεσα μονάχα στο σοσιαλισμό, δηλαδή στην κοινή κατοχή των μέσων παραγωγής και στη διανομή των προϊόντων ανάλογα με τη δουλειά του καθενός. Το Κόμμα μας βλέπει πιο μακριά: Ο σοσιαλισμός πρέπει αναπόφευκτα να εξελιχτεί βαθμιαία στον κομμουνισμό, που στη σημαία του είναι γραμμένο «ο καθένας σύμφωνα με τις ικανότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του».

Αυτό είναι το πρώτο επιχείρημά μου.

Το δεύτερο: Δεν είναι επιστημονικά σωστό και το δεύτερο μέρος της ονομασίας του Κόμματός μας (σοσιαλ-*δημοκράτες*). Η δημοκρατία είναι μια μορφή *κράτους*. Εμείς όμως, οι μαρξιστές, είμαστε αντίπαλοι *κάθε* κράτους.

Οι ηγέτες της Β΄ Διεθνούς (1889-1914), οι κ.κ. Πλεχάνοφ, Κάουτσκι και οι όμοιοί τους, εκχυδάισαν και διαστρέβλωσαν το μαρξισμό.

Ο μαρξισμός διαφέρει από τον αναρχισμό στο ότι αναγνωρίζει *την αναγκαιότητα του κράτους* για το πέρασμα στο σοσιαλισμό· αλλά (κι εδώ βρίσκεται η διαφορά από τον Κάουτσκι και Σία) *όχι ενός τέτοιου κράτους* όπως η συνηθισμένη κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία, μα ενός κράτους σαν την Κομμούνα του Παρισιού του 1871, σαν το σοβιέτ των εργατών βουλευτών του 1905 και του 1917.

Το τρίτο επιχείρημά μου: *Η ζωή* δημιούργησε, η επανάσταση στη χώρα μας δημιούργησε *ήδη στην πράξη*, αν και σε αδύνατη, εμβρυακή μορφή, αυτό ακριβώς το νέο «κράτος» που δεν είναι κράτος στην κυριολεξία.

Αυτό είναι *πια* ζήτημα της πρακτικής των μαζών και όχι μόνο θεωρία των ηγετών.

Στην κυριολεξία το κράτος είναι η εξουσία που ασκείται πάνω στις μάζες από τμήματα ένοπλων ανθρώπων, χωρισμένων από το λαό.

Το νέο κράτος μας *που γεννιέται* είναι επίσης κράτος, γιατί μας χρειάζονται τμήματα ένοπλων ανθρώπων, μας χρειάζεται η *πιο αυστηρή* τάξη, μας χρειάζεται η *αμείλικτη* κατάπνιξη με τη βία κάθε απόπειρας της αντεπανάστασης, τόσο της τσαρικής όσο και της αστικής των Γκουτσκόφ.

Μα το νέο κράτος μας *που γεννιέται δεν είναι* πια κράτος στην κυριολεξία, γιατί σε μια σειρά μέρη της Ρωσίας τα τμήματα αυτά των ένοπλων ανθρώπων είναι *η ίδια η μάζα*, όλος ο λαός, και όχι κάποιος που στέκεται από πάνω του, χωρισμένος από αυτόν, προνομιούχος και μη ανακλητός στην πράξη.

Δεν πρέπει να κοιτάμε πίσω, μα μπροστά, όχι προς τη δημοκρατία του συνηθισμένου αστικού τύπου που στερέωνε την κυριαρχία της αστικής τάξης με τη βοήθεια των παλιών, *μοναρχικών* οργάνων διακυβέρνησης, της αστυνομίας, του στρατού, της υπαλληλίας.

Πρέπει να κοιτάμε μπροστά, προς τη νέα δημοκρατία που γεννιέται, που παύει ήδη να είναι δημοκρατία, γιατί δημοκρατία σημαίνει κυριαρχία του λαού και ο ένοπλος λαός δεν μπορεί να κυριαρχεί ο ίδιος πάνω στον εαυτό του.

Η λέξη «δημοκρατία», εφαρμοσμένη στο Κομμουνιστικό Κόμμα, δεν είναι μόνο επιστημονικά λαθεμένη. Τώρα, μετά από το Μάρτη του 1917, είναι *παρωπίδες* που βάζουν στα μάτια του επαναστατημένου λαού και *τον εμποδίζουν* να χτίζει ελεύθερα, τολμηρά και πρωτόβουλα το καινούργιο: Τα σοβιέτ των εργατών, των αγροτών και όλων των άλλων βουλευτών, ως τη *μοναδική εξουσία* στο «κράτος», ως προάγγελο της «απονέκρωσης» *κάθε* κράτους.

Το τέταρτο επιχείρημά μου: Πρέπει να παίρνουμε υπό-

ψη μας την αντικειμενική κατάσταση του σοσιαλισμού σε όλο τον κόσμο.

Η κατάσταση αυτή δεν είναι η ίδια με την κατάσταση του 1871-1914, τότε που ο Μαρξ και ο Ένγκελς δέχονταν συνειδητά το λαθεμένο οπορτουνιστικό όρο «σοσιαλδημοκρατία». Γιατί *τότε*, ύστερα από την ήττα της Κομμούνας του Παρισιού, η ιστορία έβαλε στην ημερήσια διάταξη το καθήκον αργή οργανωτική-διαφωτιστική δουλειά. Άλλο δε χωρούσε. Οι αναρχικοί είχαν (και εξακολουθούν να έχουν) ριζικά άδικο όχι μόνο θεωρητικά, αλλά και οικονομικά και πολιτικά. Οι αναρχικοί εκτίμησαν λαθεμένα τη στιγμή, γιατί δεν κατάλαβαν την παγκόσμια κατάσταση· ο Άγγλος εργάτης είχε διαφθαρεί από τα ιμπεριαλιστικά κέρδη, η Κομμούνα του Παρισιού είχε συντριβεί, το αστικό-εθνικό κίνημα στη Γερμανία μόλις είχε νικήσει (1871), η μισοδουλοπάροικη Ρωσία ήταν βυθισμένη σε έναν προαιώνιο ύπνο.

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς εκτίμησαν σωστά τη στιγμή, κατάλαβαν τη διεθνή κατάσταση, κατάλαβαν τα καθήκοντα της *αργής* πορείας προς την έναρξη της κοινωνικής επανάστασης.

Ας κατανοήσουμε λοιπόν κι εμείς τα καθήκοντα και τις ιδιομορφίες της νέας εποχής. Ας μη μιμηθούμε τους θλιβερούς εκείνους μαρξιστές για τους οποίους ο Μαρξ έλεγε: *«Έσπειρα δράκους και θέρισα ψύλλους.»*[56]

Ο καπιταλισμός που έχει μετεξελιχτεί σε ιμπεριαλισμό γέννησε με αντικειμενική αναγκαιότητα τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Ο πόλεμος οδήγησε όλη την ανθρωπότητα *στο χείλος της αβύσσου*, της καταστροφής όλου του πολιτισμού, της απαγρίωσης και του χαμού εκατομμυρίων και εκατομμυρίων ανθρώπων.

Άλλη διέξοδος, εκτός από την επανάσταση του προλεταριάτου, *δεν υπάρχει*.

Και σε μια τέτοια στιγμή, τώρα που η επανάσταση αυτή αρχίζει, τώρα που κάνει τα πρώτα της δειλά, ασταθή, μη συνειδητά, παρά πολύ ευκολόπιστα βήματα προς την αστική τάξη, σε μια τέτοια στιγμή η πλειοψηφία (αυτό είναι αλήθεια, είναι γεγονός) των «σοσιαλδημοκρατών» ηγετών, των «σοσιαλδημοκρατών» βουλευτών, των «σοσιαλδημοκρατικών» εφημερίδων –και αυτά ακριβώς είναι τα *όργανα* επηρεασμού των μαζών– η πλειοψηφία τους *απαρνήθηκε* το σοσιαλισμό, *πρόδωσε* το σοσιαλισμό, πέρασε με το μέρος της «δικής τους» εθνικής αστικής τάξης.

Οι ηγέτες *αυτοί* έχουν προκαλέσει σύγχυση στις μάζες, τις έχουν αποπροσανατολίσει, τις έχουν εξαπατήσει.

Κι εμείς θα ενθαρρύνουμε αυτήν την απάτη, θα την διευκολύνουμε, αν διατηρήσουμε την παλιά και απαρχαιωμένη ονομασία που σάπισε το ίδιο όπως σάπισε και η Β΄ Διεθνής!

«Πολλοί» εργάτες μπορεί *να καταλαβαίνουν* τη λέξη «σοσιαλδημοκρατία» τίμια. Είναι καιρός όμως να μάθουμε να ξεχωρίζουμε το υποκειμενικό από το αντικειμενικό.

Υποκειμενικά αυτοί οι σοσιαλδημοκράτες εργάτες είναι οι πιο πιστοί ηγέτες των προλεταριακών μαζών.

Μα αντικειμενικά η παγκόσμια κατάσταση είναι τέτοια, που η παλιά ονομασία του Κόμματός μας *διευκολύνει* την εξαπάτηση των μαζών, *φρενάρει* την κίνηση προς τα εμπρός, γιατί σε κάθε βήμα, σε κάθε εφημερίδα, σε κάθε κοινοβουλευτική ομάδα ή μάζα βλέπει *ηγέτες*, δηλαδή ανθρώπους που τα λόγια τους ακούγονται πιο δυνατά και τα έργα τους φαίνονται πιο μακριά –και όλοι τους είναι «επίσης σοσιαλδημοκράτες», όλοι τους είναι «υπέρ της ενότητας» με τους προδότες του σοσιαλισμού, τους σοσιαλσοβινιστές, όλοι τους παρουσιάζουν για εξόφληση τα παλιά γραμμάτια που έχει εκδώσει η «σοσιαλδημοκρατία»...

Και τα επιχειρήματα που μας αντιτάσσουν; «...Θα μας μπερδέψουν με τους αναρχοκομμουνιστές...»

Γιατί δε φοβόμαστε ότι θα μας μπερδέψουν με τους σοσιαλεθνικιστές και τους σοσιαλφιλελεύθερους, με τους ριζοσπάστες-σοσιαλιστές το πιο πρωτοπόρο και το πιο επιτήδειο στην αστική εξαπάτηση των μαζών αστικό κόμμα της γαλλικής δημοκρατίας; «...Οι μάζες έχουν συνηθίσει, οι εργάτες "έχουν αγαπήσει" το σοσιαλδημοκρατικό *τους* κόμμα...»

Να ποιο είναι το μοναδικό επιχείρημα, επιχείρημα όμως που απορρίπτει και την επιστήμη του μαρξισμού, και τα αυριανά καθήκοντα της επανάστασης, και την αντικειμενική κατάσταση του παγκόσμιου σοσιαλισμού, και την επαίσχυντη χρεοκοπία της Β΄ Διεθνούς, και τη ζημιά που κάνουν στην πρακτική δράση τα σμήνη των «επίσης σοσιαλδημοκρατών», που περιστοιχίζουν τους προλετάριους.

Αυτό είναι επιχείρημα της ρουτίνας, επιχείρημα του λήθαργου, επιχείρημα της αδράνειας.

Εμείς όμως θέλουμε να μεταμορφώσουμε τον κόσμο. Θέλουμε να βάλουμε τέρμα στον παγκόσμιο ιμπεριαλιστικό πόλεμο στον οποίο σύρθηκαν εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι, όπου μπλέχτηκαν τα συμφέροντα εκατοντάδων και εκατοντάδων δισεκατομμυρίων κεφαλαίων, πόλεμο που δεν μπορούμε να τον τελειώσουμε με μια αληθινά δημοκρατική ειρήνη χωρίς την πιο μεγάλη στην ιστορία της ανθρωπότητας επανάσταση, την προλεταριακή επανάσταση.

Και φοβόμαστε τον ίδιο τον εαυτό μας. Θέλουμε να κρατήσουμε το «συνηθισμένο», το «προσφιλές», το βρόμικο πουκάμισο...

Καιρός πια να πετάξουμε το βρόμικο πουκάμισο, καιρός πια να φορέσουμε καθαρά ασπρόρουχα.

Πετρούπολη. 10 Απρίλη 1917.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η μπροσούρα μου πάλιωσε λόγω της οικονομικής εξάρθρωσης και της κακής λειτουργίας των τυπογραφείων της Πετρούπολης. Η μπροσούρα γράφτηκε στις 10 Απρίλη 1917, σήμερα έχουμε 28 του Μάη και η μπροσούρα δεν έχει εκδοθεί ακόμη!

Η μπροσούρα γράφτηκε ως *σχέδιο προγράμματος* για την προπαγάνδιση των απόψεών μου *πριν* την Πανρωσική Συνδιάσκεψη του Κόμματός μας, του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος των Μπολσεβίκων της Ρωσίας. Η μπροσούρα δακτυλογραφήθηκε και μοιράστηκε στα μέλη του Κόμματος σε αρκετά αντίτυπα πριν τη συνδιάσκεψη και κατά τη συνδιάσκεψη και έκανε έτσι εν μέρει τη δουλειά της. Τώρα όμως η συνδιάσκεψη της 24-29 Απρίλη 1917[57] έχει πια τελειώσει, οι αποφάσεις της έχουν από καιρό πια δημοσιευτεί (βλ. παραρτήματα της *Σολντάτσκαγια Πράβντα*, αρ. φύλλου 13[58]), και ο προσεκτικός αναγνώστης θα παρατηρήσει εύκολα ότι η μπροσούρα μου πολύ συχνά αποτελεί το προσχέδιο αυτών των αποφάσεων.

Δε μου μένει παρά να εκφράσω την ελπίδα ότι, παρόλα αυτά, η μπροσούρα θα φέρει κάποιο όφελος σχετικά με αυτές τις αποφάσεις, στη διασάφησή τους, και να σταθώ μετά σε δύο σημεία:

Στη σελίδα 27 προτείνω να μείνουμε στο Τσίμερβαλντ μόνο για πληροφορίες.* Η συνδιάσκεψη δε συμφώνησε σε αυτό το σημείο μαζί μου και αναγκάστηκα να καταψηφίσω την απόφαση για τη Διεθνή. Από τώρα ήδη γίνεται ολοφάνερο ότι η συνδιάσκεψη έκανε λάθος και ότι η πορεία των γεγονότων γρήγορα θα το διορθώσει. Παραμένοντας στο

* Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 70.

Τσίμερβαλντ, συμμετέχουμε (έστω και παρά τη θέλησή μας) στην παρέλκυση της ίδρυσης της Γ΄Διεθνούς· φρενάρουμε άμεσα την ίδρυσή της, όντας δεσμευμένοι από το νεκρό φορτίο του Τσίμερβαλντ που ιδεολογικοπολιτικά έχει πια πεθάνει.

Η θέση του Κόμματός μας –σε σχέση με όλα τα Εργατικά Κόμματα όλου του κόσμου– είναι σήμερα τέτοια ακριβώς, που *μας υποχρεώνει να ιδρύσουμε* αμέσως τη Γ΄Διεθνή. Εκτός από μας δεν υπάρχει *σήμερα* κανένας άλλος να το κάνει αυτό, και οι αναβολές είναι επιζήμιες. Παραμένοντας στο Τσίμερβαλντ μόνο για πληροφορίες, θα λύναμε αμέσως τα χέρια μας για την ίδρυσή της (διατηρώντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα *να χρησιμοποιήσουμε* το Τσίμερβαλντ στην περίπτωση που τα γεγονότα θα έκαναν δυνατή μια τέτοια χρησιμοποίηση).

Τώρα όμως, εξαιτίας του λάθους που έκανε η συνδιάσκεψη, είμαστε αναγκασμένοι να περιμένουμε παθητικά τουλάχιστον ως τις 5 Ιούλη 1917 (ημερομηνία σύγκλησης της συνδιάσκεψης του Τσίμερβαλντ· και πάλι καλά αν δεν την αναβάλουν *ακόμη* μία φορά! Μία φορά την ανέβαλαν ήδη...)

Η απόφαση όμως που πήρε ομόφωνα η ΚΕ του Κόμματός μας ύστερα από τη συνδιάσκεψη και που δημοσιεύτηκε στην *Πράβντα* της 12ης Μάη, αρ. φύλλου 55, διόρθωσε το λάθος κατά το μισό· αποφάσισε να αποχωρήσουμε από το Τσίμερβαλντ, αν αρχίσει τα διαβούλια με υπουργούς.[59] Τολμώ να εκφράσω την ελπίδα ότι το υπόλοιπο μισό του λάθους θα διορθωθεί σύντομα, μόλις συγκαλέσουμε την πρώτη διεθνή σύσκεψη των «αριστερών» («τρίτο ρεύμα» «των διεθνιστών στην πράξη», βλ. παραπάνω, σελ. 23-25*).

---

* Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 63.

Το δεύτερο σημείο που πρέπει να σταθούμε, είναι ο σχηματισμός της «κυβέρνησης συνασπισμού» της 6ης Μάη 1917[60]. Η μπροσούρα *φαίνεται* σα να πάλιωσε πάρα πολύ σε αυτό το σημείο.

Στην πραγματικότητα όμως, σε αυτό ακριβώς το σημείο δεν πάλιωσε καθόλου. Η μπροσούρα τα στηρίζει *όλα* στην *ταξική* ανάλυση που την φοβούνται σαν τη φωτιά οι μενσεβίκοι και οι ναρόντνικοι, οι οποίοι έδωσαν 6 υπουργούς για ομήρους στους 10 υπουργούς των καπιταλιστών. Και ακριβώς επειδή η μπροσούρα τα στηρίζει όλα στην ταξική ανάλυση, δεν έχει παλιώσει, γιατί η είσοδος του Τσερετέλι, του Τσερνόφ και Σία στην κυβέρνηση άλλαξε σε *ασήμαντο* βαθμό τη *μορφή* της συμφωνίας του Σοβιέτ Πετρούπολης με την κυβέρνηση των καπιταλιστών, κι εγώ τόνισα επίτηδες στην μπροσούρα, στη σελίδα 8, ότι *«δεν έχω τόσο υπόψη μου την τυπική συμφωνία όσο την έμπρακτη υποστήριξη»**.

Ημέρα με την ημέρα γίνεται και πιο φανερό ότι ο Τσερετέλι, ο Τσερνόφ και Σία δεν είναι παρά μόνο όμηροι των καπιταλιστών, ότι η «ανανεωμένη» κυβέρνηση δε θέλει και δεν μπορεί να εκπληρώσει απολύτως καμία από τις πομπώδεις υποσχέσεις της ούτε στην εξωτερική, ούτε στην εσωτερική πολιτική. Ο Τσερνόφ, ο Τσερετέλι και Σία αυτοκτόνησαν πολιτικά, κατάντησαν βοηθοί των καπιταλιστών που στην πράξη στραγγαλίζουν την επανάσταση, ο Κερένσκι κατρακύλησε ως τη χρησιμοποίηση βίας ενάντια στις μάζες (πρβλ. σελίδα 9 της μπροσούρας: *«Για την ώρα ο Γκουτσκόφ μονάχα απειλεί ότι θα χρησιμοποιήσει βία ενάντια στις μάζες**, ενώ στον Κερένσκι χρειάστηκε να πραγματοποιήσει αυτές τις απειλές...»*)[61]. Ο Γκουτσκόφ, ο Τσερετέλι και Σία

---

* Βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 42.

** Ό.π., σελ. 43.

αυτοκτόνησαν πολιτικά και σκότωσαν και τα κόμματά τους, τα κόμματα των μενσεβίκων και των σοσιαλεπαναστατών. Ημέρα με την ημέρα ο λαός θα το έβλεπε αυτό όλο και καθαρότερα.

Η κυβέρνηση του συνασπισμού είναι μόνο μια μεταβατική στιγμή στην εξέλιξη των βασικών ταξικών αντιθέσεων της επανάστασής μας, που αναλύθηκαν σε συντομία στην μπροσούρα μου. Μα η κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί έτσι για πολύ. Ή πίσω προς την αντεπανάσταση σε όλη τη γραμμή, ή εμπρός στο πέρασμα της εξουσίας στα χέρια άλλων τάξεων. Σε επαναστατικούς καιρούς, σε συνθήκες παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου, δεν είναι δυνατό να στέκεται κανείς επιτόπου.

Πετρούπολη. 28 Μάη 1917.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε στις 10 (23) Απρίλη 1917·
ο επίλογος στις 28 Μάη (10 Ιούνη) 1917.

Πρωτοδημοσιεύτηκε το Σεπτέμβρη του 1917 σε ξεχωριστή μπροσούρα από το εκδοτικό Πριμπόι.

Υπογραφή: *Ν. Λένιν.*

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 149-186, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΜΕΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ. 4 (17) ΑΠΡΙΛΗ 1917[62]

Εγώ σημείωσα ορισμένες θέσεις στις οποίες θα προσθέσω ορισμένα σχόλια. Δεν μπόρεσα από έλλειψη χρόνου να παρουσιάσω μια διεξοδική, συστηματική εισήγηση.

Βασικό ζήτημα είναι η στάση απέναντι στον πόλεμο. Το βασικό που προβάλλει στην πρώτη γραμμή, όταν διαβάζεις για τη Ρωσία και βλέπεις εδώ, είναι η νίκη του αμυνιτισμού, η νίκη των προδοτών του σοσιαλισμού, η εξαπάτηση των μαζών από την αστική τάξη. Στα μάτια χτυπάει ότι σε μας, στη Ρωσία, στο σοσιαλιστικό κίνημα η κατάσταση είναι η ίδια, όπως και στις άλλες χώρες: Αμυνιτισμός, «υπεράσπιση της πατρίδας». Η διαφορά είναι ότι πουθενά δεν υπάρχει τέτοια ελευθερία όπως σε μας, και γι' αυτό το λόγο σε μας πέφτει η ευθύνη απέναντι σε όλο το διεθνές προλεταριάτο. Η νέα κυβέρνηση είναι ιμπεριαλιστική, όπως και η προηγούμενη, παρά τις υποσχέσεις για δημοκρατία, είναι πέρα για πέρα ιμπεριαλιστική.

«1. Στη στάση μας απέναντι στον πόλεμο, που από την πλευρά της Ρωσίας και με τη νέα κυβέρνηση του Λβόφ και Σία παραμένει αναμφίβολα ληστρικός, ιμπεριαλιστικός πόλεμος, εξαιτίας του καπιταλιστικού χαρακτήρα της κυβέρνησης αυτής, είναι απαράδεκτες και οι παραμικρές υποχωρήσεις στον "επαναστατικό αμυνιτισμό".

Για έναν επαναστατικό πόλεμο που πραγματικά δικαιολογεί τον επαναστατικό αμυνιτισμό, το συνειδητό προλεταριάτο μπορεί να συμφωνήσει μόνο με τον όρο: α) Περάσματος της εξουσίας στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών τμημάτων της αγροτιάς που κλίνουν προς αυτό· β) παραίτησης από όλες τις προσαρτήσεις στην πράξη και όχι στα λόγια· γ) ολοκληρωτικής ρήξης στην πράξη με όλα τα συμφέροντα του κεφαλαίου.

Παίρνοντας υπόψη την αναμφισβήτητη καλοπιστία των πλατιών στρωμάτων των μαζικών αντιπροσώπων του επαναστατικού αμυνιτισμού οι οποίοι παραδέχονται τον πόλεμο μόνο από ανάγκη και όχι χάρη των κατακτήσεων, παίρνοντας υπόψη την εξαπάτησή τους από την αστική τάξη, πρέπει διεξοδικά, επίμονα, υπομονετικά να τους εξηγούμε το λάθος τους, να εξηγούμε την αδιάρρηκτη σύνδεση του κεφαλαίου με τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, να τους αποδεικνύουμε ότι χωρίς την ανατροπή του κεφαλαίου ο πόλεμος *δεν μπορεί* να τελειώσει με μια ειρήνη αληθινά δημοκρατική, όχι εξαναγκαστική.

Οργάνωση της πιο πλατιάς προπαγάνδας της άποψης αυτής στο μάχιμο στρατό.

Συναδέλφωση.»

– Στη στάση μας απέναντι στον πόλεμο και με τη νέα κυβέρνηση, η οποία παραμένει ιμπεριαλιστική, είναι απαράδεκτη η παραμικρή υποχώρηση στον αμυντιτισμό. Οι μάζες βλέπουν κάθε δουλειά πρακτικά και όχι θεωρητικά. Αυτές λένε: «Εγώ θέλω να υπερασπίσω την πατρίδα και όχι να καταλάβω ξένα εδάφη.» Πότε μπορούμε να θεωρήσουμε τον πόλεμο δικό μας; Όταν ολοκληρωτικά αρνηθούμε τις προσαρτήσεις.

Οι μάζες αντιμετωπίζουν τα ζητήματα όχι θεωρητικά, αλλά πρακτικά. Το λάθος μας είναι η θεωρητική αντιμετώ-

πιση. Για πόλεμο επαναστατικό, που πραγματικά δικαιολογεί τον επαναστατικό αμυνιτισμό, ο συνειδητός προλετάριος μπορεί να συμφωνήσει. Με τους αντιπροσώπους της μάζας των στρατιωτών πρέπει να βάλουμε το ζήτημα πρακτικά, διαφορετικά δε γίνεται. Γενικά εμείς δεν είμαστε πασιφιστές. Όμως το βασικό ζήτημα είναι ποια τάξη διεξάγει τον πόλεμο; Η τάξη των καπιταλιστών που είναι συνδεδεμένη με τις τράπεζες δεν μπορεί να διεξάγει κανέναν άλλο πόλεμο, εκτός από τον ιμπεριαλιστικό. Η τάξη των εργατών μπορεί. Ο Στεκλόφ, ο Τσχεΐτζε τα ξέχασαν όλα. Όταν διαβάζεις την απόφαση του σοβιέτ των εργατών βουλευτών, σου κάνει κατάπληξη το πώς μπόρεσαν άνθρωποι που λένε ότι είναι σοσιαλιστές να πάρουν τέτοια απόφαση.[63]

Αυτό που αποτελεί ιδιομορφία της Ρωσίας είναι το φοβερά γρήγορο πέρασμα από την άγρια βία στην πιο εκλεπτυσμένη απάτη. Βασικός όρος: Η *άρνηση από τις προσαρτήσεις όχι στα λόγια*, αλλά στην πράξη. Η *Ρετς*[64] κάνει πολεμική με αφορμή τη δήλωση της εφημερίδας *Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*[65] ότι η ενσωμάτωση της Κουρλανδίας[66] είναι προσάρτηση. Όμως προσάρτηση σημαίνει ενσωμάτωση κάθε χώρας που ξεχωρίζει με τις εθνικές της ιδιομορφίες, κάθε ενσωμάτωση έθνους χωρίς την επιθυμία του, άσχετα αν αυτό ξεχωρίζει γλωσσικά ή όχι, εφόσον αυτό αισθάνεται τον εαυτό του για άλλο λαό. Αυτό είναι πρόληψη των Μεγαλορώσων που καλλιεργήθηκε επί αιώνες.

Μπορούμε να βάλουμε τέρμα στον πόλεμο μόνο με την πλήρη ρήξη με το διεθνές κεφάλαιο. Τον πόλεμο τον προκάλεσαν όχι ξεχωριστά πρόσωπα, αλλά το διεθνές χρηματιστικό κεφάλαιο. Η ρήξη με το διεθνές κεφάλαιο δεν είναι εύκολο πράγμα, όμως δεν είναι και εύκολο πράγμα να βάλουμε τέρμα στον πόλεμο. Είναι παιδιάρισμα, αφέλεια να υποθέσουμε ότι μπορεί να σταματήσει ο πόλεμος μόνο από

τη μια μεριά ... Τσίμερβαλντ, Κιντάλ[67]... Σε μας πιο πολύ απ' όλους πέφτει η υποχρέωση να υπερασπίσουμε την τιμή του διεθνούς σοσιαλισμού. Δυσκολία αντιμετώπισης ...

Εξαιτίας της αναμφίβολης ύπαρξης αμυνιτικών διαθέσεων στις πλατιές μάζες, που αναγνωρίζουν τον πόλεμο *μόνο από ανάγκη* και όχι χάρη των κατακτήσεων, πρέπει ιδιαίτερα διεξοδικά, επίμονα, υπομονετικά να εξηγήσουμε ότι δεν μπορούμε να βάλουμε τέρμα στον πόλεμο χωρίς εξαναγκαστική ειρήνη, αν δεν ανατραπεί το κεφάλαιο. Τη σκέψη αυτή είναι απαραίτητο να την αναπτύξουμε πλατιά, στην πιο μεγάλη έκταση. Οι στρατιώτες απαιτούν συγκεκριμένη απάντηση, πώς θα βάλουμε τέρμα στον πόλεμο. Όμως να υποσχεθούμε στους ανθρώπους ότι μπορούμε να βάλουμε τέρμα στον πόλεμο μόνο με την καλή θέληση ξεχωριστών προσώπων είναι πολιτική αγυρτεία. Είναι απαραίτητο να προειδοποιήσουμε τις μάζες. Η επανάσταση είναι δύσκολο πράγμα. Χωρίς λάθη δε γίνεται. Το λάθος είναι ότι εμείς (δεν ξεσκεπάσαμε;) τον επαναστατικό αμυνιτισμό σε όλο του το βάθος. Ο επαναστατικός αμυνιτισμός είναι προδοσία του σοσιαλισμού. Δεν είναι αρκετό να περιοριζόμαστε ... Πρέπει να αναγνωρίσουμε το λάθος. Τι να κάνουμε; Να εξηγήσουμε, πώς να δώσουμε ... οι οποίοι δεν ξέρουν τι είναι σοσιαλισμός ... Δεν είμαστε αγύρτες. Πρέπει να στηριζόμαστε μόνο στη συνειδητότητα των μαζών. Αν ακόμη αναγκαστούμε να μείνουμε σε μειοψηφία, ας μείνουμε. Αξίζει να παραιτηθούμε για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα από τον καθοδηγητικό ρόλο, δεν πρέπει να φοβόμαστε να μείνουμε σε μειοψηφία. Όταν οι μάζες δηλώνουν ότι δε θέλουν κατακτήσεις, εγώ τις πιστεύω. Όταν ο Γκουτσκόφ και ο Λβοφ λένε ότι δε θέλουν κατακτήσεις, αυτοί είναι απατεώνες. Όταν ο εργάτης λέει ότι θέλει την άμυνα της χώρας, σε αυτόν μιλάει το ένστικτο του καταπιεσμένου ανθρώπου.

«2. Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής στη Ρωσία βρίσκεται στο *πέρασμα* από το πρώτο στάδιο της επανάστασης, που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη εξαιτίας της ανεπαρκούς συνειδητότητας και οργάνωσης του προλεταριάτου, *στο δεύτερο* στάδιό της, το οποίο πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς.

Το πέρασμα αυτό χαρακτηρίζεται, από το ένα μέρος, από ένα μέγιστο όριο νομιμότητας (η Ρωσία *σήμερα* είναι η πιο ελεύθερη χώρα στον κόσμο από όλες τις εμπόλεμες χώρες), από το άλλο μέρος, από την έλλειψη βίας πάνω στις μάζες, και τέλος, από την ανεπίγνωστα καλόπιστη στάση των μαζών απέναντι στην κυβέρνηση των καπιταλιστών, των χειρότερων εχθρών της ειρήνης και του σοσιαλισμού.

Η ιδιομορφία αυτή απαιτεί από εμάς ικανότητα προσαρμογής στις *ιδιαίτερες* συνθήκες της κομματικής δουλειάς μέσα στις πρωτάκουστα πλατιές μάζες του προλεταριάτου που μόλις τώρα ξύπνησαν στην πολιτική ζωή.»

– Γιατί δεν πήραμε την εξουσία; Ο Στεκλόφ λέει: Διότι και διότι. Αυτό είναι ανοησία. Η υπόθεση είναι ότι το προλεταριάτο δεν είναι αρκετά συνειδητό και δεν είναι αρκετά οργανωμένο. Αυτό πρέπει να το παραδεχτούμε· η υλική δύναμη βρίσκεται στα χέρια του προλεταριάτου, όμως η αστική τάξη αποδείχτηκε συνειδητή και προετοιμασμένη. Αυτό είναι φοβερό γεγονός, όμως αυτό πρέπει να το παραδεχτούμε ειλικρινά και ανοιχτά, να αναγνωρίσουμε και να δηλώσουμε στο λαό ότι δεν πήραμε την εξουσία γιατί δεν είμαστε οργανωμένοι και δεν είμαστε συνειδητοί … Αφανισμός εκατομμυρίων, θάνατος εκατομμυρίων. Οι πιο πρωτοπόρες χώρες χάνονται και γι' αυτό μπροστά σε αυτές θα μπει έτσι το ζήτημα …

Το πέρασμα από το πρώτο στάδιο προς το δεύτερο –το

πέρασμα της εξουσίας στο προλεταριάτο και την αγροτιά– χαρακτηρίζεται από τη μία μεριά από μάξιμουμ νομιμότητας (η Ρωσία τώρα είναι η πιο ελεύθερη χώρα, η πιο πρωτοπόρα χώρα στον κόσμο), από την άλλη, από την ανεπίγνωστα καλόπιστη στάση των μαζών απέναντι στην κυβέρνηση. Μάλιστα και δικοί μας μπολσεβίκοι παρουσιάζουν ευκολοπιστία προς την κυβέρνηση. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί μόνο με τη μέθη της επανάστασης. Αυτό είναι θάνατος για το σοσιαλισμό. Εσείς, σύντροφοι, βλέπετε με ευκολοπιστία την κυβέρνηση. Αν είναι έτσι, τότε οι δρόμοι μας χωρίζουν. Ας μείνω καλύτερα σε μειοψηφία. Ένας Λίμπκνεχτ αξίζει περισσότερο από 110 αμυνίτες τύπου Στεκλόφ και Τσχεΐτζε. Αν εσείς συμπαθείτε τον Λίμπκνεχτ και απλώνετε έστω και ένα δάχτυλο (στους αμυνίτες), αυτό είναι προδοσία του διεθνούς σοσιαλισμού. Αν εμείς απομακρυνθούμε από αυτούς τους ανθρώπους ... σε μας θα έλθει ο κάθε καταπιεζόμενος, γιατί αυτόν θα τον οδηγήσει σε μας ο πόλεμος, δεν υπάρχει άλλη διέξοδος.

Το λαό πρέπει να τον πλησιάσουμε χωρίς λατινικές λέξεις, απλά, κατανοητά. Αυτός έχει δικαίωμα ... πρέπει να προσαρμοστούμε ... να περάσουμε, όμως είναι ανάγκη. Η γραμμή μας θα αποδειχτεί σωστή.

«**3.** Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή Κυβέρνηση, να εξηγούμε ότι είναι πέρα για πέρα ψεύτικες όλες οι υποσχέσεις της, ιδιαίτερα η υπόσχεση για παραίτηση από τις προσαρτήσεις. Ξεσκέπασμα, αντί της απαράδεκτης "διεκδίκησης" –που σπέρνει αυταπάτες– *να πάψει* η κυβέρνηση *αυτή*, κυβέρνηση καπιταλιστών, να είναι ιμπεριαλιστική.»

– Η *Πράβντα* απαιτεί από την *κυβέρνηση* να αρνηθεί τις προσαρτήσεις. Να απαιτείς από την κυβέρνηση των καπιταλιστών να αρνηθεί τις προσαρτήσεις είναι ανοησία, κατάφωρος εμπαιγμός ...

Από επιστημονική άποψη, αυτό είναι τέτοια σκοτεινή απάτη, την οποία όλο το διεθνές προλεταριάτο, όλη ... Είναι καιρός να παραδεχτούμε το λάθος. Φτάνουν τα χαιρετιστήρια, οι αποφάσεις, είναι καιρός ν' αρχίσουμε τη δουλειά. Πρέπει να περάσουμε στην πρακτική, νηφάλια ...

«**4.** Αναγνώριση του γεγονότος ότι στα περισσότερα σοβιέτ των εργατών βουλευτών το Κόμμα μας είναι μειοψηφία, και για την ώρα αποτελεί αδύνατη μειοψηφία, απέναντι στο *συνασπισμό όλων* των μικροαστικών, οπορτουνιστικών στοιχείων που πέφτουν κάτω από την επιρροή της αστικής τάξης και που διοχετεύουν την επιρροή της στο προλεταριάτο, από λαϊκούς σοσιαλιστές, τους σοσιαλιστές-επαναστάτες μέχρι την ΟΕ[68] (Τσχεΐτζε, Τσερετέλι κτλ.), τον Στεκλόφ κτλ., κτλ.

Να εξηγήσουμε στις μάζες ότι το σοβιέτ των εργατών βουλευτών είναι η *μόνη δυνατή* μορφή επαναστατικής κυβέρνησης και γι' αυτό, όσο η κυβέρνηση *αυτή* θα βρίσκεται κάτω από την επιρροή της αστικής τάξης, το καθήκον μας μπορεί να είναι μόνο η υπομονετική, συστηματική, επίμονη και προσαρμοσμένη στις πρακτικές ιδιαίτερα ανάγκες των μαζών *εξήγηση* των λαθών της τακτικής τους.

Όσο είμαστε μειοψηφία, δουλειά μας είναι να κάνουμε κριτική και εξήγηση των λαθών, προπαγανδίζοντας ταυτόχρονα την ανάγκη να περάσει όλη η κρατική εξουσία στα σοβιέτ των εργατών βουλευτών, έτσι που οι μάζες με την πείρα τους να απαλλαγούν από τα λάθη τους.»

– Εμείς οι μπολσεβίκοι συνηθίσαμε να αναπτύσσουμε μάξιμουμ επαναστατικότητας. Όμως αυτό δε φτάνει. Πρέπει να εξετάσουμε την κατάσταση ως το τέλος.

Πραγματική κυβέρνηση είναι το σοβιέτ των εργατών βουλευτών. Διαφορετική σκέψη σημαίνει αναρχισμός. Είναι αναγνωρισμένο γεγονός ότι στο σοβιέτ των εργατών

βουλευτών το Κόμμα μας είναι μειοψηφία. Πρέπει να εξηγήσουμε στις μάζες ότι το σοβιέτ των εργατών βουλευτών είναι η μοναδικά δυνατή κυβέρνηση που δεν είδε ως τώρα ο κόσμος, εκτός από την Κομμούνα. Και τι θα γίνει αν η πλειοψηφία του σοβιέτ των εργατών βουλευτών παίρνει αμυνίτικη θέση; Τίποτε δεν μπορεί να γίνει. Απομένει μόνο να εξηγήσουμε υπομονετικά, επίμονα, συστηματικά το λάθος της τακτικής τους.

Ωσότου θα είμαστε μειοψηφία, θα κάνουμε κριτική για να απαλλάξουμε τις μάζες από την απάτη. Δε θέλουμε να μας πιστεύουν οι εργάτες στα λόγια. Δεν είμαστε αγύρτες. Θέλουμε οι μάζες με την *πείρα* τους να απαλλαγούν από τα λάθη τους.

Η έκκληση του σοβιέτ των εργατών βουλευτών. Δεν υπάρχει σε αυτήν ούτε μια λέξη διαποτισμένη από ταξική συνείδηση. Σε αυτήν υπάρχουν μόνο κενές φράσεις! Το μόνο που χαντάκωσε όλες τις επαναστάσεις είναι οι κενές φράσεις, η κολακεία απέναντι στον επαναστατικό λαό. Όλος ο μαρξισμός διδάσκει να μην πέφτουμε κάτω από την επιρροή των επαναστατικών φράσεων, ιδιαίτερα σε στιγμές όταν αυτές είναι πολύ συνηθισμένες.

«**5.** Όχι κοινοβουλευτική δημοκρατία –επιστροφή από τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών σε αυτή θα ήταν βήμα προς τα πίσω– αλλά δημοκρατία των σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης και αγροτών βουλευτών σε όλη τη χώρα, από τα κάτω ως τα πάνω.

Κατάργηση της αστυνομίας, του στρατού και των δημόσιων υπαλλήλων.*

Η αμοιβή όλων των υπαλλήλων, που θα είναι όλοι τους

---

* Δηλαδή αντικατάσταση του τακτικού στρατού με το γενικό εξοπλισμό του λαού.

αιρετοί και ανακλητοί, σε κάθε στιγμή, να μην ξεπερνάει τη μέση αμοιβή ενός καλού εργάτη.»

– Αυτό είναι το δίδαγμα που έδωσε η γαλλική Κομμούνα και το οποίο ξέχασε ο Κάουτσκι και το οποίο μας έδωσαν οι εργάτες το 1905 και 1917. Η πείρα των χρόνων αυτών μας διδάσκει ότι δεν πρέπει να επιτρέψουμε την ανασύσταση της αστυνομίας, δεν πρέπει να επιτρέψουμε την ανασύσταση του παλιού στρατού.

Το πρόγραμμα πρέπει να το αλλάξουμε, πάλιωσε. Το σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών είναι βήμα προς το σοσιαλισμό. Δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αστυνομία, κανένας στρατός, ούτε δημόσιοι υπάλληλοι. Σύγκληση της εθνοσυνέλευσης, όμως με ποιον; Οι αποφάσεις γράφονται για να τις βάζουν στο συρτάρι ή για να κάθονται πάνω σε αυτές. Θα χαιρόμουν αν η εθνοσυνέλευση καλούνταν αύριο, όμως είναι αφέλεια να πιστέψουμε ότι ο Γκουτσκόφ θα συγκαλέσει την εθνοσυνέλευση. Όλη η φλυαρία να αναγκάσουμε την Προσωρινή Κυβέρνηση να συγκαλέσει εθνοσυνέλευση είναι κούφια φλυαρία, απάτη πέρα για πέρα. Επαναστάσεις γίνονταν και η αστυνομία παρέμενε, επαναστάσεις γίνονταν και οι δημόσιοι υπάλληλοι και άλλοι παρέμεναν. Σε αυτό βρίσκεται η αιτία του χαμού των επαναστάσεων. Το σοβιέτ των εργατών βουλευτών είναι η μοναδική κυβέρνηση που μπορεί να συγκαλέσει τη συνέλευση αυτή. Πιαστήκαμε όλοι από τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών, όμως δεν τα καταλάβαμε. Από αυτήν τη μορφή, εμείς πάμε προς τα πίσω, προς τη Διεθνή, η οποία πάει στην ουρά της αστικής τάξης.

Η αστική δημοκρατία δεν μπορεί να λύσει το ζήτημα (για τον πόλεμο), γιατί αυτό μπορεί να λυθεί μόνο σε διεθνή κλίμακα. Δεν υποσχόμαστε να απελευθερώσουμε ... όμως λέμε ότι μόνο με τη μορφή αυτή (σοβιέτ εργατών και στρατιωτών βουλευτών) αυτό είναι δυνατό. Καμιά κυβέρνηση,

εκτός από τα Σοβιέτ των εργατών και των εργατών γης βουλευτών. Να πούμε για την Κομμούνα, δε θα καταλάβουν. Όμως να πούμε ότι στη θέση της αστυνομίας θα είναι το σοβιέτ των εργατών και των εργατών γης βουλευτών, μάθετε να διευθύνετε, δεν μπορεί να μας εμποδίσει κανένας (θα το καταλάβουν αυτό).

Για την τέχνη διεύθυνσης δε θα διαβάσεις σε κανένα βιβλίο. Δοκίμασε, θα κάνεις λάθος, μάθε να διευθύνεις.

«**6.** Στο αγροτικό πρόγραμμα, μεταφορά του κέντρου βάρους στα σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης.

Δήμευση όλων των τσιφλικάδικων γαιών.

Εθνικοποίηση *όλων* των γαιών στη χώρα, διάθεση της γης από τα τοπικά σοβιέτ των εργατών γης και των αγροτών βουλευτών. Συγκρότηση σοβιέτ βουλευτών από τους φτωχούς αγρότες. Δημιουργία από κάθε μεγάλο κτήμα (με έκταση από 100 μέχρι 300 περίπου ντεσιατίνες, ανάλογα με τις τοπικές και άλλες συνθήκες και κατά την κρίση των τοπικών οργάνων) υποδειγματικού νοικοκυριού κάτω από τον έλεγχο του σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης και για λογαριασμό της κοινωνίας.»

– Τι είναι αγροτιά; Δεν ξέρουμε, δεν υπάρχει στατιστική, όμως ξέρουμε ότι είναι δύναμη.

Αν αυτοί πάρουν τη γη, να είστε βέβαιοι ότι δε θα σας την δώσουν, δε θα μας ρωτήσουν. Ο άξονας του προγράμματος αναποδογυρίστηκε, κέντρο βάρους έγιναν τα σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης. Αν δεν κρίνει την επανάσταση ο Ρώσος αγρότης, θα την κρίνει ο Γερμανός εργάτης.

Ο μουζίκος του Ταμπόφ...

Για 10 στρέμματα, πληρωμή δε χρειάζεται, για τη δεύτερη δεκάδα στρεμμάτων 1 ρούβλι, για την τρίτη 2 ρούβλια. Τη γη εμείς θα την πάρουμε και ο τσιφλικάς δεν μπορεί πια να την πάρει πίσω.

Νοικοκυριό πάνω σε γενική βάση.

Είναι απαραίτητο να συγκροτηθεί σοβιέτ βουλευτών από τους φτωχούς αγρότες. Υπάρχει πλούσιος μουζίκος, υπάρχει εργάτης γης. Αν ακόμη σε αυτόν δώσεις γη, παρόλα αυτά, αυτός δε θα δημιουργήσει νοικοκυριό. Πρέπει να δημιουργήσουμε από τα μεγάλα κτήματα υποδειγματικά νοικοκυριά με οργανωμένη την οικονομία πάνω σε γενική βάση, τα οποία θα πρέπει να τα διευθύνουν τα σοβιέτ των βουλευτών εργατών γης.

Κτήματα μεγάλα υπάρχουν.

«**7.** Άμεση συγχώνευση όλων των τραπεζών της χώρας σε μια πανεθνική τράπεζα και άσκηση ελέγχου πάνω σε αυτήν από την πλευρά του σοβιέτ των εργατών βουλευτών.»

– Η τράπεζα είναι «μορφή κοινωνικής λογιστικής» (Μαρξ).

Ο πόλεμος διδάσκει να κάνουμε οικονομία, όλοι ξέρουν ότι οι τράπεζες λεηλατούν τις λαϊκές δυνάμεις. Οι τράπεζες είναι το νεύρο, το κέντρο της λαϊκής οικονομίας. Δεν μπορούμε να πάρουμε τις τράπεζες στα χέρια μας, όμως προπαγανδίζουμε τη συνένωσή τους κάτω από τον έλεγχο του σοβιέτ των εργατών βουλευτών.

«**8.** Όχι "εφαρμογή" του σοσιαλισμού, ως *άμεσο* καθήκον μας, αλλά πέρασμα αμέσως μόνο στον *έλεγχο* από μέρους του σοβιέτ των εργατών βουλευτών της κοινωνικής παραγωγής και διανομής των προϊόντων.»

– Η ζωή και η επανάσταση μεταφέρουν την εθνοσυνέλευση στη δεύτερη γραμμή. Οι νόμοι είναι σπουδαίοι, όχι γιατί είναι γραμμένοι στο χαρτί, αλλά για εκείνους που τους εφαρμόζουν. Δικτατορία προλεταριάτου υπάρχει, αλλά δεν ξέρουν τι να την κάνουν. Ο καπιταλισμός πέρασε στον κρατικό καπιταλισμό ... Μαρξ ... μόνο εκείνο, που πρακτικά ωρίμασε ...

«**9.** Κομματικά καθήκοντα:

i) Άμεσο Συνέδριο του Κόμματος.

ii) Τροποποίηση του Προγράμματος του Κόμματος κυρίως:

α) σχετικά με τον ιμπεριαλισμό και τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο,

β) σχετικά με τη στάση απέναντι στο κράτος και το αίτημά *μας* για "κράτος Κομμούνας",*

γ) διόρθωση του προγράμματος-μίνιμουμ που έχει παλιώσει.

iii) Αλλαγή της ονομασίας του Κόμματος.**»

«**10.** Ανανέωση της Διεθνούς.

Πρωτοβουλία δημιουργίας επαναστατικής Διεθνούς, Διεθνούς ενάντια στους *σοσιαλσοβινιστές* και ενάντια στο *"Κέντρο"****.»

– *Γενικά συμπεράσματα.*

Το σοβιέτ των εργατών βουλευτών δημιουργήθηκε και έχει τεράστια επιρροή. Όλοι το συμπαθούν ενστικτωδώς. Σε αυτόν το θεσμό συνδυάζεται πολύ περισσότερο η επαναστατική σκέψη, παρά σε όλες τις *επαναστατικές φράσεις*. Αν το σοβιέτ των εργατών βουλευτών μπορέσει να πάρει τη

---

* Δηλαδή τέτοιο κράτος, που πρότυπό του έδωσε η Κομμούνα του Παρισιού.

** Αντί «σοσιαλδημοκρατία», που οι επίσημοι αρχηγοί της *σε όλο* τον κόσμο πρόδωσαν το σοσιαλισμό περνώντας στην αστική τάξη («αμυνίτες» και ταλαντευόμενοι «καουτσκιστές»), πρέπει να ονομαστούμε *Κομμουνιστικό Κόμμα*.

*** «Κέντρο» ονομάζεται στη διεθνή σοσιαλδημοκρατία το ρεύμα που ταλαντεύεται ανάμεσα στους σοβινιστές (=«αμυνίτες») και τους διεθνιστές και συγκεκριμένα: Κάουτσκι και Σία στη Γερμανία, Λονγκέ και Σία στη Γαλλία, Τσχεΐτζε και Σία στη Ρωσία, Τουράτι και Σία στην Ιταλία, Μακντόναλντ και Σία στην Αγγλία κτλ.

διεύθυνση στα χέρια του, η υπόθεση της ελευθερίας εξασφαλίστηκε. Αν γράψετε τους πιο ιδανικούς νόμους, ποιος θα τους εφαρμόσει στη ζωή; Οι ίδιοι οι υπάλληλοι, όμως αυτοί είναι συνδεδεμένοι με την αστική τάξη.

Μην «πραγματοποιείτε το σοσιαλισμό», πρέπει να λέμε στις μάζες, αλλά εφαρμόστε (;). Ο καπιταλισμός προχώρησε μπροστά, ο πολεμικός καπιταλισμός δεν είναι εκείνος που ήταν πριν τον πόλεμο.

Με βάση τα συμπεράσματα τακτικής είναι απαραίτητο να περάσουμε στα πρακτικά βήματα. Είναι απαραίτητο να συγκαλέσουμε άμεσα κομματικό Συνέδριο, είναι απαραίτητο να αναθεωρήσουμε το Πρόγραμμα. Πολλά πράγματα σε αυτό πάλιωσαν. Είναι απαραίτητο να αλλάξουμε το πρόγραμμα-μίνιμουμ.

Προσωπικά εγώ προτείνω να αλλαχθεί η ονομασία του Κόμματος και να ονομαστεί *Κομμουνιστικό Κόμμα*. Ο κόσμος θα καταλάβει την ονομασία «κομμουνιστικό». Η πλειοψηφία των επίσημων σοσιαλδημοκρατών πρόδωσε, πρόδωσε το σοσιαλισμό ... Ο Λίμπκνεχτ είναι ο μόνος σοσιαλδημοκράτης ... Φοβάστε να μη μείνετε πιστοί στις παλιές αναμνήσεις. Όμως για να αλλάξουμε τα εσώρουχα, πρέπει να βγάλουμε το λερωμένο πουκάμισο και να φορέσουμε καθαρό. Γιατί να απορρίψουμε την πείρα της παγκόσμιας πάλης; Η πλειοψηφία των σοσιαλδημοκρατών σε όλο τον κόσμο πρόδωσε το σοσιαλισμό και πέρασε με το μέρος των κυβερνήσεών τους (Σάιντεμαν, Πλεχάνοφ, Γκεντ). Πώς να κάνουμε για να συμφωνήσει ο Σάιντεμαν... Η άποψη αυτή είναι θάνατος για το σοσιαλισμό. Να στείλουμε ραδιοτηλεγράφημα στον Σάιντεμαν για το σταμάτημα του πολέμου ... αυτό είναι απάτη.

Η λέξη «σοσιαλδημοκρατία» δεν είναι ακριβής. Μην πιάνεστε από την παλιά λέξη που σάπισε εντελώς. Θέλετε

να χτίσετε νέο κόμμα ... και θα έρθουν σε σας όλοι οι καταπιεζόμενοι.

Στο Τσίμερβαλντ και στο Κίνταλ υπερίσχυσε το «Κέντρο» ... *Ραμπότσαγια Γκαζέτα*. Θα σας αποδείξουμε ότι όλη η πείρα έδειξε ... Δηλώνουμε ότι σχηματίσαμε την Αριστερά και ξεκόψαμε με το «Κέντρο». Ή εσείς μιλάτε για τη Διεθνή, τότε κάνετε ... ή εσείς ...

Το ρεύμα της Αριστεράς του Τσίμερβαλντ υπάρχει σε όλες τις χώρες του κόσμου. Οι μάζες πρέπει να ξεκαθαρίσουν ότι ο σοσιαλισμός διασπάστηκε σε όλο τον κόσμο. Οι αμυνίτες απαρνήθηκαν το σοσιαλισμό. Μόνο ο Λίμπκνεχτ ... Όλο το μέλλον είναι με αυτόν.

Ακούω ότι στη Ρωσία παρατηρείται ενωτική τάση, ένωση με τους αμυνίτες. Αυτό είναι προδοσία του σοσιαλισμού. Νομίζω ότι είναι καλύτερο να μείνω μόνος μου, σαν τον Λίμπκνεχτ: Ένας ενάντια στους 110.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στις 7 Νοέμβρη 1924
στην εφημερίδα *Πράβντα*, αρ. φύλλου 255.

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το κείμενο της εφημερίδας.

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 103-112, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΑΡΘΡΟΥ Ή ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ «ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ»

1. Μας απειλεί οικονομική καταστροφή. *Γι' αυτό* είναι λάθος το να βγάλει κανείς από τη μέση την αστική τάξη.

(Αυτό είναι αστικό συμπέρασμα. Όσο πιο κοντά είναι η καταστροφή τόσο επιτακτικότερη γίνεται η ανάγκη της απομάκρυνσης της αστικής τάξης.)

2. Το προλεταριάτο είναι ανοργάνωτο, αδύνατο, δεν είναι συνειδητό.

(Σωστό. Γι' αυτό ολόκληρο το καθήκον συνίσταται στην πάλη ενάντια στους *μικροαστούς* εκείνους ηγέτες, τους λεγόμενους σοσιαλδημοκράτες [Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ], που αποκοιμίζουν τις μάζες καλλιεργώντας σε αυτές την εμπιστοσύνη προς την αστική τάξη.

Όχι ένωση με αυτούς τους μικροαστούς [Τσχεΐτζε, Στεκλόφ, Τσερετέλι], μα *συντριβή* αυτής της σοσιαλδημοκρατίας *που χαντακώνει* την επανάσταση του προλεταριάτου.)

3. Σε τούτο το στάδιο η επανάσταση είναι αστική. Γι' αυτό δε χρειάζεται «σοσιαλιστικό πείραμα».

(Ο σοσιαλισμός αυτός είναι πέρα για πέρα αστικός. Για «σοσιαλιστικό πείραμα» δε μιλάει κανείς. Η συγκεκριμένη, η μαρξιστική θέση απαιτεί τώρα όχι μόνο υπολογισμό των τάξεων, μα και των θεσμών.)

Οι κύριοι στραγγαλιστές της επανάστασης με γλυκόλογα (Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ) σέρνουν την επανάσταση προς τα πίσω, *από* τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών

στη «μονοκρατορία» της αστικής τάξης, στη συνηθισμένη αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Εμείς πρέπει επιδέξια, προσεκτικά, με τη φώτιση των μυαλών να οδηγούμε το προλεταριάτο και τη φτωχή αγροτιά *μπροστά*, από τη «δυαδική εξουσία» στην *πλήρη κυριαρχία* των σοβιέτ των εργατών βουλευτών, και αυτό ακριβώς είναι η Κομμούνα με την έννοια που της δίνει ο Μαρξ, με την έννοια της πείρας του 1871.

Το ζήτημα δε βρίσκεται στο πόσο γρήγορα θα βαδίσουμε, αλλά προς τα πού να βαδίσουμε.

Το ζήτημα δε βρίσκεται στο αν οι εργάτες είναι προετοιμασμένοι, αλλά στο *πώς* και για *ποιο σκοπό* να τους προετοιμάσουμε.

Επειδή τα διαγγέλματα και οι εκκλήσεις του σοβιέτ των εργατών βουλευτών για τον πόλεμο κτλ. είναι μια ολότελα κούφια και γεμάτη ψευτιά μικροαστική φλυαρία, που μόνο αποκοιμίζει το λαό, το καθήκον μας γι' αυτό πάνω απ' όλα είναι, όπως το είπα ήδη, να φωτίσουμε τα μυαλά, να λυτρώσουμε τις μάζες από την *αστική* επιρροή των Τσχεΐτζε, Στεκλόφ, Τσερετέλι και Σία.

Ο «επαναστατικός αμυνιτισμός» του σοβιέτ των εργατών βουλευτών, δηλαδή των Τσχεΐτζε, Τσερετέλι και Στεκλόφ, είναι εκατό φορές πιο επιζήμιος, γιατί είναι σοβινιστικό ρεύμα σκεπασμένο με γλυκόλογα, *προσπάθεια* συμφιλίωσης των μαζών με την Προσωρινή Επαναστατική Κυβέρνηση.

Η καθυστερημένη, η χωρίς συνειδητότητα, η εξαπατώμενη από τους κ.κ. Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και Σία μάζα δεν καταλαβαίνει ότι ο πόλεμος είναι συνέχιση της πολιτικής, ότι τους πολέμους τους διεξάγουν *οι κυβερνήσεις*.

Πρέπει να εξηγούμε ότι ο «λαός» μπορεί να βάλει τέρμα

στον πόλεμο ή να αλλάξει το χαρακτήρα του μόνο αν αλλάξει τον *ταξικό χαρακτήρα* της κυβέρνησης.

Γράφτηκε ανάμεσα στις 4 και 12 (17 και 25) Απρίλη 1917.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στις 21 Γενάρη 1933
στην εφημερίδα *Πράβντα*, αρ. φύλλου 21.

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το χειρόγραφο.

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα* τόμ. 31, σελ. 123-124, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Το βασικό ζήτημα κάθε επανάστασης είναι το ζήτημα της κρατικής εξουσίας. Χωρίς το ξεκαθάρισμα αυτού του ζητήματος δεν μπορεί να γίνει ούτε λόγος για οποιαδήποτε συνειδητή συμμετοχή στην επανάσταση, για να μην πούμε πια για την καθοδήγησή της.

Η πιο αξιοσημείωτη ιδιομορφία της επανάστασής μας βρίσκεται στο ότι δημιούργησε μια *δυαδική εξουσία*. Το γεγονός αυτό πρέπει, πρώτα απ' όλα, να το καταλάβουμε εμείς οι ίδιοι. Αν δεν το καταλάβουμε, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε. Πρέπει να ξέρει κανείς να συμπληρώσει και να διορθώσει, π.χ., τις παλιές «διατυπώσεις» του μπολσεβικισμού, γιατί, όπως αποδείχτηκε, ήταν γενικά σωστές, η συγκεκριμένη όμως πραγματοποίησή τους *παρουσιάστηκε* διαφορετική. Για δυαδική εξουσία *κανένας* δε σκεφτόταν πρωτύτερα και ούτε μπορούσε να σκεφτεί.

Σε τι συνίσταται η δυαδική εξουσία; Στο ότι πλάι στην Προσωρινή Κυβέρνηση, στην κυβέρνηση *της αστικής τάξης*, σχηματίστηκε μια *άλλη κυβέρνηση*, αδύνατη ακόμη, εμβρυακή, μα που ωστόσο υπάρχει αναμφισβήτητα στην πραγματικότητα και αναπτύσσεται: Τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών.

Ποια είναι η ταξική σύνθεση αυτής της άλλης κυβέρνησης; Το προλεταριάτο και η αγροτιά (ντυμένη τη στολή του φαντάρου). Ποιος είναι ο πολιτικός χαρακτήρας αυτής της κυβέρνησης; Είναι μια επαναστατική δικτατορία, δηλαδή εξουσία που στηρίζεται άμεσα στην επαναστατική κατάληψη, στην άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω, και *όχι στο νόμο* που έχει εκδώσει μια συγκεντρωτική κρατική εξουσία. Η εξουσία αυτή είναι εντελώς διαφορετι-

κού είδους από την εξουσία που υπάρχει γενικά στην κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία του συνηθισμένου ως τα σήμερα τύπου που επικρατεί στις προηγμένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Συχνά ξεχνούν αυτό το γεγονός, συχνά δε βαθαίνουν σε αυτό, ενώ σε αυτό βρίσκεται όλη η ουσία. Η εξουσία *αυτή* είναι εξουσία *ίδιου τύπου* με την Κομμούνα του Παρισιού του 1871. Τα βασικά γνωρίσματα αυτού του τύπου είναι: 1. Πηγή της εξουσίας δεν είναι ο νόμος που έχει συζητηθεί προηγούμενα και ψηφιστεί από τη Βουλή, αλλά η άμεση πρωτοβουλία των λαϊκών μαζών από τα κάτω και τοπικά, η άμεση «κατάληψη», για να χρησιμοποιήσουμε μια συνηθισμένη έκφραση· 2. αντικατάσταση της αστυνομίας και του στρατού, που είναι θεσμοί αποσπασμένοι από το λαό και αντίθετοι προς το λαό, με τον άμεσο εξοπλισμό όλου του λαού· σε μια τέτοια εξουσία τη δημόσια τάξη την περιφρουρούν οι *ίδιοι* οι ένοπλοι εργάτες και αγρότες, ο *ίδιος* ο ένοπλος λαός· 3. η υπαλληλία, η γραφειοκρατία είτε αντικαθίστανται και αυτές από την άμεση εξουσία του ίδιου του λαού είτε μπαίνουν τουλάχιστον κάτω από έναν ιδιαίτερο έλεγχο, μετατρέπονται όχι μόνο σε αιρετές, μα και σε *ανακλητές* στην πρώτη απαίτηση του λαού, περιορίζονται στη θέση απλών εντολοδόχων· από στρώμα προνομιούχο με μεγάλες, αστικές, αποδοχές για τις «θεσούλες», μετατρέπονται σε εργάτες ενός ιδιαίτερου «όπλου», που η αμοιβή τους *δεν ξεπερνά* τη συνηθισμένη αμοιβή ενός καλού εργάτη.

Σε αυτό και *μόνο* σε αυτό βρίσκεται η *ουσία* της Κομμούνας του Παρισιού ως κράτους ιδιαίτερου τύπου. Την ουσία αυτήν την ξέχασαν και την διαστρέβλωσαν οι κ.κ. Πλεχάνοφ (οι ανοιχτοί σοβινιστές που πρόδωσαν το μαρξισμό), οι Κάουτσκι (οι άνθρωποι του «Κέντρου», δηλαδή οι ταλαντευόμενοι ανάμεσα στο σοβινισμό και το μαρξισμό)

και γενικά όλοι οι σοσιαλδημοκράτες, σοσιαλεπαναστάτες κτλ. που κυριαρχούν σήμερα.

Προσπαθούν να ξεμπερδέψουν με φράσεις, σιωπούν επίμονα, ξεγλιστρούν, συγχαίρουν χίλιες φορές εαυτούς και αλλήλους για την επανάσταση, μα δε θέλουν *να σκεφτούν τι είναι* τα σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών. Δε θέλουν να δουν την εξόφθαλμη αλήθεια ότι, εφόσον υπάρχουν αυτά τα σοβιέτ, *εφόσον* τα σοβιέτ αυτά αποτελούν εξουσία, υπάρχει στη Ρωσία κράτος *τύπου* Κομμούνας του Παρισιού.

Υπογράμμισα το «εφόσον». Επειδή η εξουσία αυτή είναι μόνο εμβρυακή. Αυτή μόνη της και με την ανοιχτή συμφωνία με την αστική Προσωρινή Κυβέρνηση και με μια σειρά έμπρακτες παραχωρήσεις *παρέδωσε και παραδίδει* τις θέσεις της στην αστική τάξη.

Γιατί; Μήπως επειδή οι Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και Σία κάνουν «λάθος»; Ανοησίες. Έτσι μπορεί να σκέφτεται ένας φιλισταίος, όχι όμως ένας μαρξιστής. Η αιτία είναι η *ανεπαρκής συνειδητότητα* και οργάνωση των προλεταρίων και των αγροτών. Το «λάθος» των προαναφερόμενων αρχηγών βρίσκεται στη μικροαστική τους θέση, στο ότι *συσκοτίζουν* τη συνείδηση των εργατών αντί να την φωτίζουν, σπέρνουν μικροαστικές αυταπάτες αντί να τις διαλύουν, *δυναμώνουν* την επιρροή της αστικής τάξης στις μάζες αντί να λυτρώνουν τις μάζες από την επιρροή αυτή.

Από αυτά πρέπει να έχει γίνει ήδη φανερό γιατί και οι σύντροφοί μας κάνουν τόσα πολλά λάθη όταν βάζουν «απλώς» το ερώτημα: Πρέπει να ανατρέψουμε αμέσως την Προσωρινή Κυβέρνηση;

Απαντώ:

1) Πρέπει να την ανατρέψουμε, γιατί είναι ολιγαρχική, αστική και όχι παλλαϊκή, *δεν μπορεί* να δώσει ούτε ειρήνη,

ούτε ψωμί, ούτε πλήρη ελευθερία· 2) δεν πρέπει να την ανατρέψουμε τώρα, γιατί κρατιέται χάρη στην άμεση και έμμεση, τυπική και έμπρακτη *συμφωνία* με τα σοβιέτ των εργατών βουλευτών, και πρώτα απ' όλα με το κύριο σοβιέτ, το Σοβιέτ της Πετρούπολης· 3) γενικά δεν πρέπει να την «ανατρέψουμε» με το συνηθισμένο τρόπο, γιατί βασίζεται στην *«υποστήριξη»* που παρέχει στην αστική τάξη η *δεύτερη* κυβέρνηση, το σοβιέτ των εργατών βουλευτών, και η κυβέρνηση αυτή είναι η μοναδικά δυνατή επαναστατική κυβέρνηση που εκφράζει άμεσα τη συνείδηση και τη θέληση της πλειοψηφίας των εργατών και των αγροτών. Η ανθρωπότητα δεν έχει δημιουργήσει και εμείς δεν ξέρουμε ως τα σήμερα ανώτερο, καλύτερο τύπο κυβέρνησης από τα σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών.

Οι συνειδητοί εργάτες, για να γίνουν εξουσία, πρέπει να κατακτήσουν με το μέρος τους την πλειοψηφία· *όσο* δεν ασκείται βία ενάντια στις μάζες, άλλος δρόμος προς την εξουσία δεν υπάρχει. Εμείς δεν είμαστε μπλανκιστές, δεν είμαστε οπαδοί της κατάληψης της εξουσίας από μια μειοψηφία. Εμείς είμαστε μαρξιστές, οπαδοί της προλεταριακής ταξικής πάλης ενάντια στη μικροαστική μέθη, το σοβινισμό-αμυνιτισμό, τις κούφιες φράσεις, την εξάρτηση από την αστική τάξη.

Ας δημιουργήσουμε ένα προλεταριακό κομμουνιστικό κόμμα· τα στοιχεία του τα δημιούργησαν ήδη οι καλύτεροι οπαδοί του μπολσεβικισμού. Ας συσπειρωθούμε για μια προλεταριακή ταξική δράση, και τότε ένας ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός προλεταρίων και *φτωχών* αγροτών θα περνά με το μέρος μας. Γιατί η *ζωή* θα διαλύει καθημερινά τις μικροαστικές αυταπάτες των «σοσιαλδημοκρατών», των Τσχεΐτζε, Τσερετέλι, Στεκλόφ και λοιπών, των «σοσια-

λεπαναστατών» και των ακόμη πιο «καθαρών» μικροαστών κτλ. κτλ.

Η αστική τάξη είναι υπέρ της μονοκρατορίας της αστικής τάξης.

Οι συνειδητοί εργάτες είναι υπέρ της μονοκρατορίας των σοβιέτ των εργατών, των εργατών γης, των αγροτών και των στρατιωτών βουλευτών, υπέρ μιας μονοκρατορίας προετοιμασμένης με τη *φώτιση* της προλεταριακής συνείδησης, με την *απαλλαγή* της από την επιρροή της αστικής τάξης, και όχι με τυχοδιωκτισμούς.

Οι μικροαστοί –«σοσιαλδημοκράτες», σοσιαλεπαναστάτες κτλ. κτλ.– ταλαντεύονται και *εμποδίζουν* τη φώτιση αυτή, την απαλλαγή αυτή.

Αυτός είναι ο πραγματικός, ο *ταξικός* συσχετισμός των δυνάμεων που καθορίζει τα καθήκοντά μας.

Πράβντα, αρ. φύλλου 28, 9 Απρίλη 1917.

Υπογραφή: *Ν. Λένιν.*

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το κείμενο της εφημερίδας *Πράβντα.*

(Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 145-148, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Άντλερ (Adler) Βίκτορ (1852-1918). Αυστριακός σοσιαλδημοκράτης. Από το 1889 ήταν διευθυντής του κεντρικού οργάνου της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας *Arbeiter-Zeitung*. Μετά από το θάνατο του Ένγκελς πέρασε στο ρεφορμισμό και ήταν ένας από τους ηγέτες του οπορτουνισμού. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής, προπαγάνδιζε την «ταξική ειρήνη» και πάλευε ενάντια στις επαναστατικές εκδηλώσεις της εργατικής τάξης.

Άντλερ (Adler) Φρίντριχ (1879-1960). Αυστριακός σοσιαλδημοκράτης, ένας από τους θεωρητικούς του «αυστρομαρξισμού» που κάλυπτε με μαρξιστική φρασεολογία την άρνηση από τον επαναστατικό μαρξισμό, από τον ταξικό αγώνα του προλεταριάτου. Έγινε γραμματέας του Αυστριακού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Στις 21.10.1916 πυροβόλησε και σκότωσε τον πρωθυπουργό της Αυστρίας κόμητα Στουργκ. Ήταν ένας από τους οργανωτές της κεντριστικής 2½ Διεθνούς (1921-1923) και σε συνέχεια ένας από τους ηγέτες της Σοσιαλιστικής Εργατικής Διεθνούς.

Αξελρόντ Π. Μπ. (1850-1928). Ένας από τους ηγέτες του μενσεβικισμού. Το 1883 πήρε μέρος στη δημιουργία της ομάδας «Απελευθέρωση της εργασίας». Από το 1900 ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής της *Ίσκρα*. Μετά από το 2ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ ήταν δραστήριος μενσεβίκος. Το 1912 πήρε μέρος στον αντικομματικό συνασπισμό του Αυγούστου. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Μετά από το Φλεβάρη του 1917 υπήρξε μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Σοβιέτ Πετρούπολης και υποστήριζε την Προσωρινή Κυβέρνηση. Δέχτηκε με εχθρότητα την Οκτωβριανή Επανάσταση από το εξωτερικό όπου είχε καταφύγει και προπαγάνδιζε την ένοπλη επέμβαση κατά της Σοβιετικής Ρωσίας.

Β

Βάινκοπ (Wijnkoop) Ντάβιντ (1877-1941). Ολλανδός αριστερός σοσιαλδημοκράτης, αργότερα κομμουνιστής. Το 1907 ήταν ένας από τους ιδρυτές και μετά διευθυντής της εφημερίδας *De Tribune*, οργάνου της αριστερής πτέρυγας του Ολλανδικού Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος. Το 1909 ήταν ένας από τους ιδρυτές και πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ολλανδίας, που το 1918 ονομάστηκε ΚΚ Ολλανδίας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής, συνεργαζόταν στο περιοδικό *Vorbote*, θεωρητικό όργανο της αριστερής πτέρυγας του Τσίμερβαλντ.

Βαντερβέλντε (Vandervelde) Εμίλ (1866-1938). Ηγέτης του Εργατικού Κόμματος Βελγίου, πρόεδρος του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Γραφείου της Β΄ Διεθνούς. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής και μπήκε στην αστική κυβέρνηση. Μετά από το Φλεβάρη του 1917 πήγε στη Ρωσία για να προπαγανδίσει τη συνέχιση του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Εχθρός της Οκτωβριανής Επανάστασης, βοήθησε την ένοπλη επέμβαση κατά της Σοβιετικής Ρωσίας.

Γ

Γιουρένεφ Κροτόβσκι (το πραγματικό του όνομα) Κονσταντίν (1888-1938). Το 1905 εντάχτηκε στο ΡΣΔΕΚ με το μέρος των μπολσεβίκων. Το Φλεβάρη του 1917 ήταν ενταγμένος στο κόμμα των λεγόμενων Μεζραγιόνετς (Ενδιάμεσοι) που στη συνέχεια προσχώρησαν στο Κόμμα των Μπολσεβίκων. Μετά από τη νίκη της Σοσιαλιστικής Επανάστασης, συμμετείχε σε διάφορες κρατικές και διπλωματικές θέσεις.

Γκεντ (Guesde) Ζιλ (Μπαζίλ, Ματιέ) (1845-1922). Το 1901 ο Γκεντ και οι οπαδοί του δημιούργησαν το Σοσιαλιστικό Κόμμα Γαλλίας, το οποίο το 1905, αφού ενώθηκε με το ρεφορμιστικό Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, ονομάστηκε Ενιαίο Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Από την αρχή του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου κράτη-

σε σοσιαλσοβινιστική στάση και μπήκε στην αστική κυβέρνηση της Γαλλίας.

Γκιλμπό (Guilbeaux) Ανρί (1885-1938). Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής, έβγαζε το περιοδικό *Demain* και τασσόταν υπέρ της αποκατάστασης των διεθνιστικών σχέσεων. Το 1916 πήρε μέρος στη Συνδιάσκεψη του Κίνταλ. Από τις αρχές της δεκαετίας 1920-1930 ζούσε στη Γερμανία και ήταν ανταποκριτής της εφημερίδας *L'Humanite*. Αργότερα πέρασε στις τροτσκιστικές θέσεις, συνεργαζόταν στον εθνικιστικό Τύπο και κρατούσε εχθρική στάση απέναντι στην ΕΣΣΔ.

Γκόλντενμπεργκ Ι. Π. (1873-1922). Σοσιαλδημοκράτης. Την περίοδο της επανάστασης του 1905-1907 ήταν μέλος των συντακτικών επιτροπών όλων των μπολσεβίκικων εκδόσεων. Πήρε μέρος στις εργασίες του 5ου Συνεδρίου (του Λονδίνου) του ΡΣΔΕΚ όπου εκλέχτηκε μέλος της ΚΕ από μέρους των μπολσεβίκων. Το 1910 έγινε μέλος του Ρωσικού Γραφείου της ΚΕ και εκδήλωνε συμφιλιωτικές ταλαντεύσεις απέναντι στους λικβιναριστές. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν αμυνίτης, οπαδός του Πλεχάνοφ. Στα 1917-1919 προσχώρησε στην ομάδα «Νόβαγια Ζιζν». Το 1920 έγινε ξανά δεκτός στο Κόμμα των Μπολσεβίκων.

Γκόρτερ (Gorter) Χέρμαν (1864-1927). Ολλανδός σοσιαλδημοκράτης. Το 1907 ήταν ένας από τους ιδρυτές της εφημερίδας *De Tribune*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής, οπαδός της Αριστεράς του Τσίμερβαλντ. Στα 1918-1921 ανήκε στο ΚΚ Ολλανδίας και έπαιρνε μέρος στη δουλειά της ΚΔ, στο 2ο συνέδριο της οποίας δέχτηκε κριτική από τον Λένιν. Το 1921 βγήκε από το ΚΚ και ύστερα αποσύρθηκε από την ενεργό πολιτική δράση.

Γκουτσκόφ Α. Ι. (1862-1936). Μεγαλοκαπιταλιστής, ηγέτης του Κόμματος των Οκτωβριστών. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν πρόεδρος της κεντρικής επιτροπής Πολεμικής Βιομηχανίας και μέλος του ειδικού συμβουλίου Άμυνας. Υπουργός Στρατιωτικών και Ναυτικών στην πρώτη αστική Προσωρινή Κυβέρνηση. Τον Αύγουστο του 1917 πήρε μέρος στην οργάνωση του πραξικοπήματος του Κορνίλοφ. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση πολέμησε ενεργά τη σοβιετική εξουσία.

Γκριμ (Grimm) Ρόμπερτ (1881-1958). Ένας από τους ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας. Στα 1909-1918 ήταν Γραμματέας του και διευθυντής της εφημερίδας *Berner Tagwacht*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής, πρόεδρος των συνδιασκέψεων του Τσίμερβαλντ και του Κίνταλ, πρόεδρος της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Επιτροπής. Ήταν ένας από τους οργανωτές της κεντριστικής (2½) Διεθνούς.

Γκρόιλιχ (Greulich) Χέρμαν (1842-1925). Ένας από τους ιδρυτές του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας, ηγέτης της δεξιάς του πτέρυγας. Από το 1869 ως το 1880 στη Ζυρίχη ήταν διευθυντής της εφημερίδας *Tagwacht* και στα 1887-1925 ήταν Γραμματέας της Ελβετικής Εργατικής Ένωσης. Ήταν μέλος της διοίκησης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής και πάλευε ενάντια στην Αριστερά του Τσίμερβαλντ.

Γουλιέλμος Β΄ (Χοεντζόλερν) (1859-1941). Γερμανός αυτοκράτορας και βασιλιάς της Πρωσίας (1888-1918).

Ζ

Ζινόβιεφ (Ραντομίλσκι) Γκ. Ε. (1883-1936). Ρώσος, στέλεχος του εργατικού κινήματος. Στο ΡΣΔΕΚ από το 1901. Από το 1908 ως τον Απρίλη του 1917 βρισκόταν στο εξωτερικό και ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής της εφημερίδας *Προλετάρι* και του κεντρικού οργάνου του Κόμματος *Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ακολουθούσε διεθνιστικές θέσεις. Στην περίοδο της προετοιμασίας και της διεξαγωγής της Οκτωβριανής Επανάστασης τάχτηκε ενάντια στην ένοπλη εξέγερση και με δημοσίευση γράμματος αποκάλυψε τα σχέδια του Κόμματος. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση κατείχε μια σειρά υπεύθυνες θέσεις. Το Νοέμβρη του 1917 ήταν οπαδός της δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμού με τη συμμετοχή των μενσεβίκων και των εσέρων, το 1925 ένας από τους οργανωτές της «νέας αντιπολίτευσης», το 1926 ένας από τους ηγέτες του αντικομματικού τρο-

τσκιστικού-ζινοβιεφικού συνασπισμού. Το Νοέμβρη του 1927 διαγράφηκε από το Κόμμα για τη φραξιονιστική του δράση. Αποκαταστάθηκε το 1928. Το 1932 διαγράφηκε ξανά από το Κόμμα και αποκαταστάθηκε το 1933. Το 1934 διαγράφηκε για τρίτη φορά από το Κόμμα για την αντικομματική του δράση. Το 1936 καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε.

Κ

Κάμενεφ (Ρόζενφελντ) Λ. Μπ. (1883-1936). Ανήκε στο ΡΣΔΕΚ από το 1901. Στα χρόνια της αντίδρασης κρατούσε συμβιβαστική στάση απέναντι στους λικβιντάριστές, τους οτζοβιστές και τους τροτσκιστές. Όταν το 1915 πιάστηκε, μπροστά στο τσαρικό δικαστήριο αποκήρυξε το μπολσεβίκικο σύνθημα της ήττας της τσαρικής κυβέρνησης στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Τον Οκτώβρη του 1917 δημοσίευσε στη μισομενσεβίκικη εφημερίδα *Νόβαγια Ζιζν*, εξ ονόματός του και του Ζινόβιεφ, τη δήλωση ότι δεν είναι σύμφωνος με την απόφαση της ΚΕ για την ένοπλη εξέγερση. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση κατείχε μια σειρά υπεύθυνες θέσεις. Το Νοέμβρη του 1917 ήταν οπαδός της δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμού με τη συμμετοχή των μενσεβίκων και των εσέρων, το 1925 ήταν ένας από τους οργανωτές της «νέας αντιπολίτευσης», το 1926 ένας από τους ηγέτες του αντικομματικού τροτσκιστικού-ζινοβιεφικού συνασπισμού. Το 1927, το 15ο Συνέδριο του ΠΚΚ (Μπ.) τον διέγραψε από το Κόμμα ως δραστήριο παράγοντα της τροτσκιστικής αντιπολίτευσης. Το 1928 δήλωσε ότι αναγνωρίζει τα σφάλματά του και αποκαταστάθηκε στο Κόμμα, ωστόσο δε σταμάτησε την αντικομματική του δράση και το 1932 διαγράφηκε και πάλι από το ΠΚΚ (Μπ.). Αποκαταστάθηκε το 1933. Το 1934 διαγράφηκε για τρίτη φορά από το Κόμμα για αντικομματική δράση. Το 1936 καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε.

Κάουτσκι (Kautsky) Καρλ (1854-1938). Ένας από τους ηγέτες της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας και της Β΄ Διεθνούς, αρχικά μαρξιστής, αργότερα αποστάτης του μαρξισμού. Διευθυντής του

θεωρητικού περιοδικού της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας *De Neue Zeit*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ο Κάουτσκι ήταν κεντριστής, σκεπάζοντας το σοσιαλσοβινισμό του με διεθνιστική φρασεολογία. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση τάχτηκε ανοιχτά ενάντια στην προλεταριακή επανάσταση και τη δικτατορία της εργατικής τάξης, ενάντια στη σοβιετική εξουσία.

Κάρλσον (Garleson) Καρλ Νατανέλ (1865-1929). Σουηδός αριστερός σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Στα 1916-1917 ήταν διευθυντής της εφημερίδας *Politiken*, οργάνου της αριστερής αντιπολίτευσης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Σουηδίας. Στα 1917-1924 ανήκε στο ΚΚ Σουηδίας. Το 1924 προσχώρησε στην οπορτουνιστική ομάδα του Χέγκλουντ, βγήκε από το ΚΚ και γύρισε στους σοσιαλδημοκράτες.

Κερένσκι Α. Φ. (1881-1970). Εσέρος. Βουλευτής της IV Κρατικής Δούμας. Στη Δούμα ένα ορισμένο διάστημα προσχώρησε στην ομάδα των τρουντοβίκων και ήταν πρόεδρός της. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν φανατικός αμυνίτης. Μετά από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 έγινε υπουργός Δικαιοσύνης, Στρατιωτικών και Ναυτικών και σε συνέχεια πρωθυπουργός της Προσωρινής Κυβέρνησης και αρχιστράτηγος. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση πάλευε δραστήρια ενάντια στη σοβιετική εξουσία και το 1918 κατέφυγε στο εξωτερικό. Στην εμιγκράτσια έκανε αντισοβιετική προπαγάνδα.

Λ

Λάτζαρι (Lazzari) Κονσταντίνο (1857-1927). Στα 1912-1919 έγινε ΓΓ του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση υποστήριζε το σοβιετικό κράτος, πήρε μέρος στις εργασίες του 2ου και 3ου Συνεδρίου της ΚΔ. Το 1922 ξέκοψε οργανωτικά με τους ρεφορμιστές, όμως δεν μπόρεσε οριστικά να αποσπαστεί από αυτούς. Το 1926 τον συνέλαβαν και λίγο μετά από την αποφυλάκισή του πέθανε.

Λβοφ Γκ. Ε. (1861-1925). Ρώσος πρίγκιπας, μεγαλοτσιφλικάς, παράγοντας των ζέμστβο, καντέτος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν πρόεδρος της πανρωσικής ένωσης των ζέμστβο και κατόπιν ένας από τους προέδρους της ενιαίας ένωσης των ζέμστβο και των πόλεων, οργανώσεων της ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης και των τσιφλικάδων. Μετά από το Φλεβάρη του 1917 και από το Μάρτη ως τον Ιούλη ήταν πρωθυπουργός και υπουργός Εσωτερικών της Προσωρινής Κυβέρνησης. Ένας από τους πρωτεργάτες του αιματοκυλίσματος των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης στις ημέρες του Ιούλη του 1917. Πήρε μέρος στην οργάνωση της ξένης στρατιωτικής επέμβασης ενάντια στη Σοβιετική Ρωσία.

Λέγκιν (Legien) Καρλ (1861-1920). Γερμανός δεξιός σοσιαλδημοκράτης, ένας από τους ηγέτες των γερμανικών συνδικάτων, αναθεωρητής. Από το 1890 ήταν πρόεδρος της Γενικής Επιτροπής Συνδικάτων Γερμανίας. Από το 1903 γραμματέας και από το 1913 πρόεδρος της Διεθνούς Γραμματείας Συνδικάτων. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε αδιάλλακτος σοσιαλσοβινιστής. Καταπολέμησε το επαναστατικό κίνημα του προλεταριάτου.

Λέντεμπουρ (Ledebour) Γκεόργκ (1850-1947). Γερμανός σοσιαλδημοκράτης. Πήρε μέρος στη Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ και προσχώρησε στη Δεξιά του Τσίμερβαλντ. Το 1916, ύστερα από τη διάσπαση της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, μπήκε στη Σοσιαλδημοκρατική Ομάδα Εργασίας του Ράιχσταγκ, η οποία το 1917 αποτέλεσε το βασικό πυρήνα του κεντριστικού Ανεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Γερμανίας.

Λίμπκνεχτ (Liebknecht) Καρλ (1871-1919). Γερμανός κομμουνιστής. Πάλεψε δραστήρια από τις γραμμές της σοσιαλδημοκρατίας ενάντια στον οπορτουνισμό και το μιλιταρισμό. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο τάχτηκε ενάντια στην υποστήριξη της κυβέρνησης της «δικής σου» χώρας στο ληστρικό πόλεμο. Στις 2.12.1914 ήταν ο μόνος απ' όλο το Ράιχσταγκ που καταψήφισε τις στρατιωτικές πιστώσεις. Ήταν ένας από τους οργανωτές και καθοδηγητές της Ομάδας «Διεθνής», που έπειτα μετονομάστηκε σε Ομάδα «Σπάρτακος», και ύστερα σε Ένωση Σπάρτακος. Το 1916 καταδικάστηκε σε καταναγκαστικά έργα για αντιμιλιταριστική προ-

παγάνδα. Τον καιρό της Επανάστασης του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία, μαζί με τη Ρ. Λούξεμπουργκ ήταν επικεφαλής της επαναστατικής πρωτοπορίας των Γερμανών εργατών. Ήταν διευθυντής της εφημερίδας *Die Rote Fahne*. Ήταν ένας από τους ιδρυτές του ΚΚ Γερμανίας και τους καθοδηγητές της εξέγερσης των εργατών του Βερολίνου το Γενάρη του 1919. Μετά από την κατάπνιξη της εξέγερσης δολοφονήθηκε άγρια από τις συμμορίες του σοσιαλδημοκράτη υπουργού Νόσκε.

Λιντχάγκεν (Lindhagen) Καρλ (1860-1946). Σουηδός πολιτικός παράγοντας, στην αρχή φιλελεύθερος, από το 1909 σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Το 1917 ένας από τους οργανωτές του Αριστερού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Σουηδίας, το οποίο το 1919 προσχώρησε στην ΚΔ. Το 1921 τάχτηκε ενάντια στο 2ο Συνέδριο της ΚΔ και γι' αυτό διαγράφηκε από το ΚΚ. Μετά γύρισε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Λονγκέ (Longuet) Ζαν (1876-1938). Μέλος του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και της Β΄ Διεθνούς, γιος του Σαρλ Λονγκέ και της Τζένι Μαρξ. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν επικεφαλής της κεντριστικής-πασιφιστικής μειοψηφίας του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Ήταν ένας από τους ιδρυτές (1916) και τους διευθυντές του σοσιαλιστικού οργάνου *La Populaire*.

Λοριό (Loriot) Φερντινάντ (1870-1930). Γάλλος σοσιαλιστής. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής, στη Συνδιάσκεψη του Κίνταλ προσχώρησε στην Αριστερά του Τσίμερβαλντ. Στα 1920-1927 ανήκε στο ΚΚ Γαλλίας. Το 1927 διαγράφηκε από αυτό ως δεξιός οπορτουνιστής.

Λούξεμπουργκ (Luxemburg) Ρόζα (1871-1919). Από το 1886 έπαιρνε ενεργό μέρος στο εργατικό κίνημα στην Πολωνία, που τότε ανήκε στη Ρωσική Αυτοκρατορία. Το 1896 εγκαταστάθηκε στη Γερμανία όπου έγινε στέλεχος του ΣΚΓ. Πάλευε ενάντια στο μπερνσταϊνισμό και το μιλερανισμό. Η Λούξεμπουργκ πήρε μέρος στην πρώτη ρωσική επανάσταση (στη Βαρσοβία). Από την αρχή του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου πήρε διεθνιστική θέση. Ήταν από τους πρωτεργάτες της δημιουργίας στη Γερμανία της Ομάδας «Διεθνής» και

σε συνέχεια της Ένωσης Σπάρτακος. Μετά από την επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στο Ιδρυτικό Συνέδριο του ΚΚ Γερμανίας. Το Γενάρη του 1919 πιάστηκε και δολοφονήθηκε άγρια από τις αστικές δυνάμεις που βρίσκονταν κάτω από τις διαταγές του σοσιαλδημοκράτη Νόσκε.

Μ

Μάκλιν (Maclean) Τζον (1879-1923). Επιφανές στέλεχος του αγγλικού εργατικού κινήματος, δάσκαλος. Πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο προσχώρησε στην αριστερή πτέρυγα του Βρετανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και έγινε ένας από τους ηγέτες του στη Σκοτία. Στον πόλεμο κρατούσε διεθνιστική στάση, έκανε δραστήρια επαναστατική αντιπολεμική προπαγάνδα, ήταν ένας από τους οργανωτές και τους καθοδηγητές των μαζικών διαδηλώσεων και απεργιών των εργατών (συμπεριλαμβανομένων και των πολεμικών επιχειρήσεων), γι' αυτό και υποβλήθηκε επανειλημμένα σε διώξεις από την αγγλική κυβέρνηση. Τον Απρίλη του 1916 εκλέχτηκε στην καθοδήγηση του Βρετανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Μακντόναλντ (MacDonald) Τζέιμς Ράμσεϊ (1866-1937). Άγγλος πολιτικός, ένας από τους ιδρυτές και τους ηγέτες του Ανεξάρτητου Εργατικού Κόμματος και του Εργατικού Κόμματος. Προπαγάνδιζε τη θεωρία της ταξικής συνεργασίας και της βαθμιαίας μετεξέλιξης του καπιταλισμού σε σοσιαλισμό. Στις αρχές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου κράτησε πασιφιστική στάση, μετά υποστήριξε ανοιχτά την αστική τάξη. Το 1924 και στα 1929-1931 ήταν πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας. Στα 1931-1935 ήταν επικεφαλής της λεγόμενης «εθνικής κυβέρνησης».

Μάρτοφ Λ. (Τσεντερμπάουμ Γ. Ο.) (1873-1923). Ρωσοεβραίος μενσεβίκος. Διεύθυνε την εφημερίδα *Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Μετά από την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 ήταν επικεφαλής της ομάδας των μενσεβίκων-διεθνιστών. Ύστερα από την Οκτωβριανή

Επανάσταση τάχτηκε κατά της σοβιετικής εξουσίας. Το 1920 κατέφυγε στη Γερμανία.

Μέρχαϊμ (Merrheim) Αλφόνς (1881-1925). Γάλλος συνδικαλιστής. Από το 1905 ήταν ένας από τους ηγέτες της Ομοσπονδίας Μεταλλουργών και της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας της Γαλλίας. Στις αρχές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου είχε ταχτεί ενάντια στο σοσιαλσοβινισμό. Πήρε μέρος στη Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ. Στα τέλη του 1916 πέρασε σε κεντριστικές-πασιφιστικές θέσεις και στις αρχές του 1918 στις θέσεις του ανοιχτού σοσιαλσοβινισμού και ρεφορμισμού.

Μίλερ (Muller) Γκουστάβ (1860-1921). Ελβετός δεξιός σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής και πάλευε ενάντια στο κίνημα του Τσίμερβαλντ. Στα 1918-1919 ήταν πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας.

Μιλιούκοφ Π. Ν. (1859-1943). Θεωρητικός της ρωσικής ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης. Ένας από τους ιδρυτές του κόμματος των Καντέτων, πρόεδρος της ΚΕ του και διευθυντής του κεντρικού του οργάνου, *Ρετς*. Το 1917 ήταν υπουργός Εξωτερικών στην πρώτη σύνθεση της αστικής Προσωρινής Κυβέρνησης και εφάρμοζε πολιτική συνέχισης του ιμπεριαλιστικού πολέμου.

Μίντσενμπεργκ (Münzenberg) Βίλχεμ (1889-1940). Στέλεχος του εργατικού κινήματος της Ελβετίας και της Γερμανίας. Το 1910 μετανάστευσε από τη Γερμανία στην Ελβετία. Στα 1915-1919 ήταν Γραμματέας της Σοσιαλιστικής Διεθνούς της Νεολαίας και διευθυντής του οργάνου της *Jugend-Internationale*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Από το 1916 ήταν μέλος της διοίκησης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας. Επιστρέφοντας στη Γερμανία, έγινε μέλος του ΚΚ Γερμανίας και αργότερα της ΚΕ του. Στα 1919-1921 ήταν Γραμματέας της Κομμουνιστικής Διεθνούς της Νεολαίας. Το 1939 διαγράφηκε από το ΚΚΓ.

Μοντιλιάνι (Modigliani) Βιτόριο Εμανουέλε (1872-1947). Ένα από τα παλιότερα μέλη του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, ρεφορμιστής. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Το

1926 έφυγε στη Γαλλία και διηύθυνε το όργανο των Ιταλών ρεφορμιστών εκπατρισμένων *Rinascita Socialista*.

Μπέργκερ (Berger) Βίκτορ Λουί (1860-1929). Αμερικανός σοσιαλιστής, ένας από τους οργανωτές του Σοσιαλιστικού Κόμματος Αμερικής. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν πασιφιστής. Αντίπαλος της Σοβιετικής Ρωσίας.

Μπισολάτι (Bissolati) Λεονίντα (1857-1920). Ένας από τους ιδρυτές του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και τους ηγέτες της άκρας δεξιάς ρεφορμιστικής πτέρυγάς του. Στα 1896-1904 και στα 1908-1910 ήταν διευθυντής του κεντρικού οργάνου του Σοσιαλιστικού Κόμματος, *Avanti!*. Το 1912 διαγράφηκε από το Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα και σχημάτισε το Σοσιαλρεφορμιστικό Κόμμα. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής, οπαδός της συμμετοχής της Ιταλίας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ.

Μπλαν (Blanc) Λουί (1811-1882). Γάλλος μικροαστός σοσιαλιστής, πολέμιος της προλεταριακής επανάστασης και υπέρμαχος της ταξικής συνεργασίας.

Μπλανκί Ογκίστ (Louis Auguste Blanqui) (1805-1881). Γάλλος επαναστάτης. Με συνέπεια υποστήριζε ότι η κομμουνιστική επανάσταση θα ήταν έργο της ένοπλης εξέγερσης ακόμα και μικρής ομάδας επαναστατών. Οι οπαδοί του έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην Κομμούνα του Παρισιού. Από τα 76 χρόνια της ζωής του, τα 36 τα πέρασε στις φυλακές.

Μπογκντάνοφ Μπόρις (1884-1960). Ρώσος μενσεβίκος, αμυνίτης στην περίοδο του Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου. Μετά από το Φλεβάρη του 1917 ήταν στην Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης. Μετά από τη νίκη της Σοσιαλιστικής Επανάστασης δε είχε εμφανή πολιτικό ρόλο. Παρέμεινε αντιμπολσεβίκος.

Μπουρντερόν (Bourderon) Αλμπέρ (γεν. το 1858). Γάλλος σοσιαλιστής, ένας από τους ηγέτες της αριστερής πτέρυγας του συνδικαλιστικού κινήματος. Πήρε μέρος στη Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ, όπου υποστήριζε κεντριστικές θέσεις. Τελικά ξέκοψε από τους οπαδούς του Τσίμερβαλντ και πέρασε στο στρατόπεδο των αντιπάλων του επαναστατικού εργατικού κινήματος.

Μπράμσον Λεόν (1896-1941). Δραστηριοποιήθηκε στην Εβραϊκή Εργατική Ένωση (Μπουντ). Στη συνέχεια, στην ομάδα των τροτσκιστών.

Μπράντινγκ (Branting) Καρλ Γιάλμαρ (1860-1925). Ηγέτης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Σουηδίας. Ακολουθούσε οπορτουνιστικές θέσεις. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής.

Ν

Νέρμαν (Nerman) Τούρε (γεν. το 1886). Σουηδός αριστερός σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Στα 1917-1929 ανήκε στο ΚΚ Σουηδίας. Το 1929 διαγράφηκε από το ΚΚ ως δεξιός οπορτουνιστής και επέστρεψε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Νικόλαος Α΄ (Ρομανόφ) (1796-1855). Ρώσος αυτοκράτορας (1825-1855).

Νικόλαος Β΄ (Ρομανόφ) (1868-1918). Ο τελευταίος Ρώσος αυτοκράτορας. Από το 1894 ως το Φλεβάρη του 1917. Στις 17.7.1918 εκτελέστηκε στο Εκατερινμπούργκ (Σβερντλόβσκ) έπειτα από απόφαση του Σοβιέτ περιοχής Ουραλίων των εργατών και στρατιωτών βουλευτών.

Ντάβιντ (David) Έντουαρντ (1863-1930). Δεξιός Γερμανός σοσιαλδημοκράτης, οικονομολόγος. Ήταν ένας από τους ιδρυτές του περιοδικού των Γερμανών οπορτουνιστών *Socialistische Monatshefte*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής. Ο Β. Ι. Λένιν τον χαρακτήρισε ως οπορτουνιστή *«που όλη του η ζωή είναι αφιερωμένη στην αστική διαφθορά του εργατικού κινήματος»* (βλ. *Άπαντα*, τόμ. 26, σελ. 282-283, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

Νταν Φιοντόρ (1871-1947). Πήρε μέρος στην Ένωση Απελευθέρωσης της Εργατικής Τάξης. Διώχτηκε από το τσαρικό καθεστώς. Από το 1903 ήταν μενσεβίκος. Το 1915, όντας εξόριστος, απελευθερώθηκε όταν ζήτησε να καταταγεί στον τσαρικό στρατό ως γιατρός. Μετά από το Φλεβάρη του 1917, υποστήριξε την Προ-

σωρινή Κυβέρνηση και τη συνέχιση του πολέμου. Εχθρός της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Π

Πάνεκουκ (Pannekoek) Άντον (1873-1960). Ολλανδός σοσιαλδημοκράτης. Το 1907 ήταν ένας από τους ιδρυτές της εφημερίδας *De Tribune*. Από το 1910 ήταν στενά συνδεδεμένος με τους αριστερούς Γερμανούς σοσιαλδημοκράτες, συνεργαζόταν δραστήρια στα όργανά τους. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής, πήρε μέρος στην έκδοση του περιοδικού *Vorbote*, θεωρητικού οργάνου της Αριστεράς του Τσίμερβαλντ. Στα 1918-1921 ανήκε στο ΚΚ Ολλανδίας και έπαιρνε μέρος στις εργασίες της ΚΔ. Ακολουθούσε υπεραριστερές θέσεις. Το 1921 έφυγε από το ΚΚ και ύστερα από λίγο αποχώρησε από την ενεργό πολιτική.

Πάρβους Αλεξάντρ (Ισραέλ Γκέλφαντ) (1869-1924). Έδρασε στους μενσεβίκους και στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας, ενώ αργότερα αποχώρησε από τη σοσιαλδημοκρατία. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής-πράκτορας του γερμανικού ιμπεριαλισμού και εξέδιδε το περιοδικό *Η Καμπάνα*.

Πεσεχόνοφ Αλεξέι (1867-1933). Ηγέτης του Κόμματος των Ενέσων (Λαϊκοί Σοσιαλιστές). Υπουργός Επισιτισμού στη 2η και 3η Προσωρινή Κυβέρνηση.

Πλάτεν (Platten) Φρίντριχ (Φριτς) (1883-1942). Ελβετός αριστερός σοσιαλδημοκράτης, μετά κομμουνιστής. Τον καιρό της πρώτης ρωσικής επανάστασης 1905-1907 έκανε επαναστατική δουλειά στη Ρίγα. Από το 1908 ήταν γραμματέας του ταμείου των Ρώσων εκπατρισμένων στην Ελβετία. Στα 1912-1918 ήταν Γραμματέας του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ελβετίας. Οπαδός της Αριστεράς του Τσίμερβαλντ. Τον Απρίλη του 1917 ήταν οργανωτής του περάσματος του Β. Ι. Λένιν από την Ελβετία στη Ρωσία. Το 1919 πήρε μέρος στην οργάνωση της ΚΔ, μέλος του Γραφείου της ΚΔ.

Πλεχάνοφ Γκ. Β. (1856-1918). Το 1883 δημιούργησε στη Γε-

νεύη την πρώτη ρωσική μαρξιστική οργάνωση, την ομάδα «Απελευθέρωση της δουλειάς». Ο Πλεχάνοφ πάλευε ενάντια στο ναροντνικισμό και καταπολεμούσε τον αναθεωρητισμό στο διεθνές εργατικό κίνημα. Στις αρχές της δεκαετίας 1900-1910 ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής της *Ίσκρα* και του περιοδικού *Ζαριά*. Από το 1883 ως το 1903 έγραψε πολλά έργα που έπαιξαν μεγάλο ρόλο στην υπεράσπιση και την προπαγάνδιση της υλιστικής κοσμοθεωρίας. Όμως από τότε ακόμη έκανε σοβαρά λάθη που αποτέλεσαν το έμβρυο των μελλοντικών μενσεβίκικων απόψεών του. Ύστερα από το 2ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ τάχτηκε υπέρ της συμφιλίωσης με τον οπορτουνισμό και στη συνέχεια προσχώρησε στους μενσεβίκους. Στην περίοδο της πρώτης ρωσικής επανάστασης σε όλα τα βασικά ζητήματα ακολούθησε μενσεβίκικες θέσεις. Στα χρόνια της αντίδρασης και της νέας επαναστατικής ανόδου τάχτηκε ενάντια στην αναθεώρηση του μαρξισμού από τον Μαχ και ενάντια στο λικβινταρισμό. Ήταν επικεφαλής της ομάδας των κομματικών-μενσεβίκων. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πέρασε στο σοσιαλσοβινισμό. Μετά από την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 γύρισε στη Ρωσία και μπήκε επικεφαλής της άκρας δεξιάς ομάδας των μενσεβίκων-αμυνιτών Γεντίνστβο. Αντιπάλευε δραστήρια τους μπολσεβίκους και τη σοσιαλιστική επανάσταση θεωρώντας ότι η Ρωσία δεν ωρίμασε για το πέρασμα στο σοσιαλισμό. Απέναντι στην Οκτωβριανή Επανάσταση κράτησε αρνητική στάση, όμως στην πάλη ενάντια στη σοβιετική εξουσία δεν πήρε μέρος.

Πότρεσοφ Α. Ν. (1869-1934). Ένας από τους ηγέτες του μενσεβικισμού. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πολέμο ήταν σοσιαλσοβινιστής. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση κατέφυγε στο εξωτερικό και εκεί συνεργαζόταν στο εβδομαδιαίο περιοδικό του Κερένσκι *Ντνι*.

Πρεσμάν (Pressemanne) Αντριέν (γεν. το 1879). Γάλλος σοσιαλιστής. Το 1912 ήταν μόνιμος αντιπρόσωπος του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος στο Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφείο. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής.

Πφλιούγκερ (Pflüger) Πάουλ Μπέρνγκαρντ (γεν. το 1865).

Ελβετός δεξιός σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής.

Ρ

Ράντεκ Κ. Μπ. (1885-1939). Από τις αρχές της δεκαετίας 1900-1910 έπαιρνε μέρος στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα της Γαλικίας, της Πολωνίας και της Γερμανίας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής, παρουσιάζοντας ωστόσο ταλαντεύσεις προς τον κεντρισμό· στο ζήτημα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των εθνών ακολουθούσε λαθεμένη θέση. Ήταν μέλος του Μπολσεβίκικου Κόμματος από το 1917. Στην περίοδο της ειρήνης του Μπρεστ ήταν «αριστερός κομμουνιστής». Το 1927 το 15ο Συνέδριο του ΠΚΚ (Μπ.) τον διέγραψε από το Κόμμα. Αποκαταστάθηκε το 1930 και το 1936 διαγράφηκε ξανά από το Κόμμα για την αντικομματική του δράση.

Ρενοντέλ (Renaudel) Πιέρ (1871-1935). Ένας από τους ρεφορμιστές ηγέτες του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής.

Ρίλε (Rühle) Όττο (1874-1943). Γερμανός αριστερός σοσιαλδημοκράτης. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Στο Ράιχσταγκ, όπου ήταν βουλευτής από το 1912, ψήφισε ενάντια στις πολεμικές πιστώσεις. Το 1919 μπήκε στο ΚΚ Γερμανίας. Ύστερα από τη διάσπαση των Γερμανών κομμουνιστών στις αρχές του 1920, πήρε μέρος στη δημιουργία του Κομμουνιστικού Εργατικού Κόμματος Γερμανίας. Αργότερα, λόγω της οπορτουνιστικής του δράσης που στρεφόταν ενάντια στην ενότητα του Κόμματος, διαγράφηκε από το ΚΚ Γερμανίας και επέστρεψε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Ρόλαντ-Χολστ (Roland Holst) Εριέτα (1869-1952). Ολλανδή αριστερή σοσιαλίστρια. Δούλευε για την οργάνωση γυναικείων ενώσεων και ανήκε στην αριστερή πτέρυγα των Ολλανδών σοσιαλδημοκρατών που συγκεντρώθηκαν από το 1907 γύρω από την εφημερίδα *De Tribune* και διαμορφώθηκαν το 1909 σε Σοσιαλδη-

μοκρατικό Κόμμα Ολλανδίας. Στις αρχές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου ακολουθούσε κεντριστικές θέσεις και ύστερα προσχώρησε στους διεθνιστές. Έπαιρνε μέρος στην έκδοση του περιοδικού *Vorbote*. Στα 1918-1927 ανήκε στο ΚΚ Ολλανδίας και έπαιρνε μέρος στη δουλειά της ΚΔ. Το 1927 βγήκε από το ΚΚ και αργότερα ακολούθησε τις θέσεις του χριστιανοσοσιαλισμού.

Ρούτενμπεργκ Τσαρλς (1882-1927). Από το 1909 στο Σοσιαλιστικό Κόμμα Αμερικής. Από τους ιδρυτές και Γραμματέας του ΚΚ Αμερικής.

Σ

Σάιντεμαν (Scheidemann) Φίλιπ (1865-1939). Ένας από τους ηγέτες της δεξιάς οπορτουνιστικής πτέρυγας της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας. Από το 1903 ανήκε στη σοσιαλδημοκρατική ομάδα του Ράιχσταγκ. Από το 1911 ήταν μέλος της Διοίκησης του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Γερμανίας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν φανατικός σοσιαλσοβινιστής. Στην επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία ήταν μέλος του Συμβουλίου των Λαϊκών Πληρεξουσίων. Το Φλεβάρη-Ιούνη του 1919 ήταν επικεφαλής της αντεπαναστατικής αστικής κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και ένας από τους οργανωτές της αιματηρής κατάπνιξης του γερμανικού εργατικού κινήματος στα 1918-1921.

Σαμπά (Sembat) Μαρσέλ (1862-1922). Ένας από τους ρεφορμιστές ηγέτες του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής. Από τον Αύγουστο του 1914 ως το Σεπτέμβρη του 1917 ήταν υπουργός Δημόσιων Έργων στην ιμπεριαλιστική «κυβέρνηση εθνικής άμυνας» της Γαλλίας. Το Φλεβάρη του 1915 πήρε μέρος στη συνδιάσκεψη σοσιαλιστών των χωρών της Αντάντ, που συγκλήθηκε με σκοπό τη συνένωσή τους.

Σεράτι (Serrati) Ντζατσίντο Μενότι (1872-1926). Ένας από τους καθοδηγητές του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον

Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής και στα 1915-1923 διευθυντής της εφημερίδας *Avanti!*. Πήρε μέρος στις συνδιασκέψεις του Τσίμερβαλντ και του Κίνταλ. Μετά από τη δημιουργία της ΚΔ, επέμενε στην είσοδο του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος σε αυτήν. Στο 2ο Συνέδριο της ΚΔ ήταν επικεφαλής της ιταλικής αντιπροσωπίας κατά τη συζήτηση των 21 όρων προσχώρησης στην ΚΔ και τάχτηκε ενάντια στην αναντίρρητη διακοπή των σχέσεων με τους ρεφορμιστές. Το 1924 μπήκε στο Ιταλικό ΚΚ.

Σκόμπελιεφ Μ. Ι. (1885-1939). Από το 1903 έπαιρνε μέρος στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα της Ρωσίας, στις γραμμές των μενσεβίκων. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Μετά από την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 ήταν αντιπρόεδρος του Σοβιέτ Πετρούπολης και αντιπρόεδρος της ΚΕΕ της πρώτης περιόδου· από το Μάη ως τον Αύγουστο του 1917 ήταν υπουργός Εργασίας στην Προσωρινή Κυβέρνηση. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση, εργάστηκε στον τομέα των συνεταιρισμών, μετά στο λαϊκό επιτροπάτο Εξωτερικού Εμπορίου. Από το 1922 ήταν μέλος του ΡΚΚ (Μπ.).

Σνόουντεν (Snowden) Φίλιπ (1864-1937). Στα 1903-1906 και στα 1917-1920 ήταν πρόεδρος του Ανεξάρτητου Εργατικού Κόμματος, εκπρόσωπος της δεξιάς του πτέρυγας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν οπαδός του συνασπισμού με την αστική τάξη. Μπήκε στην κυβέρνηση του Μακντόναλντ το 1924. Φανατικός αντίπαλος του κομμουνισμού.

Σουχάνοφ Νικολάι (1882-1940). Ρώσος σοσιαλδημοκράτης.

Στανκέβιτς Βλαντιμίρ (1884-1968). Το 1917 στους τροτσκιστές, υπήρξε μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Σοβιέτ Πετρούπολης, υποστηρικτής της Προσωρινής Κυβέρνησης και της συνέχισης του πολέμου. Συμμετείχε στην προσπάθεια καταστολής της Οκτωβριανής Επανάστασης και ήταν από τους τελευταίους που εγκατέλειψαν τα χειμερινά ανάκτορα.

Στάουνινγκ (Stauning) Τόρβλαντ Αύγουστ Μαρίνους (1873-1942). Ένας από τους δεξιούς ηγέτες της σοσιαλδημοκρατίας της Δανίας και της Β΄ Διεθνούς. Από το 1910 ήταν πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Δανίας και της κοινοβουλευτικής

του ομάδας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής με φιλογερμανικό προσανατολισμό.

Στεκλόφ Γ. Μ. (1873-1941). Επαγγελματίας επαναστάτης, πήρε μέρος στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα από το 1893. Μετά από το 2ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ προσχώρησε στους μπολσεβίκους. Στα χρόνια της αντίδρασης και της νέας επαναστατικής ανόδου συνεργαζόταν στη *Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ* και στις μπολσεβίκικες εφημερίδες *Ζβεζντά* και *Πράβντα*. Μετά από την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 ακολουθούσε τις θέσεις του «επαναστατικού αμυνιτισμού» και αργότερα πέρασε στους μπολσεβίκους. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν μέλος της Πανρωσικής Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής και της Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής, διευθυντής της *Ισβέστιγια* της ΠΚΕΕ και του περιοδικού *Σοβέτσκογε Στροϊτελστβο*. Από το 1929 ήταν αντιπρόεδρος της επιστημονικής επιτροπής της ΚΕΕ της ΕΣΣΔ. Είναι συγγραφέας σειράς έργων για την ιστορία του επαναστατικού κινήματος.

Στολίπιν Π. Α. (1862-1911). Κρατικός παράγοντας της τσαρικής Ρωσίας. Από το 1906 ως το 1911 ήταν πρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου και υπουργός Εσωτερικών. Με το όνομά του συνδέεται η εποχή της πιο άγριας πολιτικής αντίδρασης και των πολυάριθμων θανατικών εκτελέσεων που απέβλεπαν στην κατάπνιξη του επαναστατικού κινήματος. Πραγματοποίησε την αγροτική μεταρρύθμιση με σκοπό να δημιουργήσει στο πρόσωπο των κουλάκων ένα στήριγμα της τσαρικής απολυταρχίας στο χωριό. Ωστόσο η προσπάθειά του να σταθεροποιήσει την απολυταρχία με ορισμένες μεταρρυθμίσεις από τα πάνω προς το συμφέρον της αστικής τάξης και των τσιφλικάδων απέτυχε. Το 1911 δολοφονήθηκε στο Κίεβο από πράκτορα της Οχράνα, τον εσέρο Μπογκρόφ.

Στριόμ (Ström) Φρέντριχ (1880-1948). Στα 1911-1916 ήταν Γραμματέας του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Σουηδίας. Στα 1921-1924 ήταν Γραμματέας του ΚΚ Σουηδίας. Το 1924 προσχώρησε στην οπορτουνιστική ομάδα του Χέγκλουντ, βγήκε από το ΚΚ και το 1926 γύρισε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Τ

Τεοντόροβιτς Ι. Α. (1875-1940). Σοσιαλδημοκράτης. Άρχισε την επαναστατική του δράση στα 1895. Ανήκε στην οργάνωση «Ένωση αγώνα για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης» της Μόσχας. Μετά από το 2ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ ήταν μπολσεβίκος. Το 1905 ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής της *Προλετάρι*. Στα 1905-1907 ήταν μέλος της Επιτροπής Πετρούπολης του ΡΣΔΕΚ. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν λαϊκός επίτροπος Επισιτισμού. Στον εμφύλιο πόλεμο πήρε μέρος σε παρτιζάνικα τμήματα που πολεμούσαν ενάντια στον Κολτσάκ.

Τίσκα (Tyszka) Γιαν (Ιογκίχες, Λεό) (1867-1919). Επιφανές στέλεχος του πολωνικού και του γερμανικού εργατικού κινήματος. Πήρε δραστήριο μέρος στην επανάσταση του 1905-1907. Συμμετείχε στις εργασίες του 5ου Συνεδρίου (του Λονδίνου) του ΡΣΔΕΚ, όπου και εκλέχτηκε μέλος της ΚΕ. Στα χρόνια της αντίδρασης ο Τίσκα, ενώ επέκρινε τους λικβινταριστές, κρατούσε ωστόσο απέναντί τους συμβιβαστική στάση σε μια σειρά περιπτώσεις. Το 1912 τάχτηκε ενάντια στις αποφάσεις της Συνδιάσκεψης της Πράγας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ βρισκόταν στη Γερμανία, πήρε μέρος στη δουλειά της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας. Ακολουθούσε διεθνιστικές θέσεις και ήταν ένας από τους οργανωτές της Ένωσης Σπάρτακος. Στα 1916-1918 βρισκόταν στη φυλακή. Όταν με την επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 απελευθερώθηκε, πήρε μέρος στην ίδρυση του ΚΚ Γερμανίας και εκλέχτηκε γραμματέας της ΚΕ του. Το Μάρτη του 1919 πιάστηκε και έπειτα δολοφονήθηκε άγρια στις φυλακές του Βερολίνου.

Τουράτι (Turati) Φιλίπο (1857-1932). Ηγέτης της δεξιάς, ρεφορμιστικής πτέρυγας του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Κράτησε εχθρική στάση απέναντι στην Οκτωβριανή Επανάσταση.

Τρέβες (Treves) Κλαούντιο (1868-1933). Ένας από τους ρεφορμιστές ηγέτες του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Κράτησε εχθρική στάση απέναντι στην Οκτωβριανή Επανάσταση.

Τριρ (Trier) Χέρσον (γεν. το 1851). Δανός σοσιαλδημοκράτης. Ήταν επικεφαλής της αριστερής πτέρυγας του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Δανίας και έκανε πάλη ενάντια στη συμβιβαστική πολιτική της ρεφορμιστικής καθοδήγησης του κόμματος. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής. Το Σεπτέμβρη του 1916 τάχτηκε ενάντια στην απόφαση του Συνεδρίου του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος για τη συμμετοχή αντιπροσώπων του στην αστική κυβέρνηση της Δανίας και σε ένδειξη διαμαρτυρίας βγήκε από το κόμμα.

Τρότσκι (Μπρονστέιν) Λ. Ντ. (1879-1940). Στα χρόνια της αντίδρασης και της νέας επαναστατικής ανόδου, καλυπτόμενος πίσω από τη μάσκα της «μη συμμετοχής σε φράξιες», στην ουσία υπεράσπιζε τις θέσεις των λικβιναριστών. Το 1912 ήταν οργανωτής του αντικομματικού συνασπισμού του Αυγούστου. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υποστήριζε κεντριστικές θέσεις και πάλευε ενάντια στον Β. Ι. Λένιν στα ζητήματα του πολέμου, της ειρήνης και της επανάστασης. Όταν γύρισε από το εξωτερικό, μετά από την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917, μπήκε στην ομάδα των «μεζραγιόντσι» και μαζί με αυτούς στο 6ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ (Μπ.) έγινε δεκτός στο Μπολσεβίκικο Κόμμα. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση κατείχε μια σειρά υπεύθυνες θέσεις. Στα 1920-1921 ήταν επικεφαλής της αντιπολίτευσης στη συζήτηση για τα συνδικάτα και από το 1923 έκανε λυσσαλέα φραξιονιστική πάλη κατά της γενικής γραμμής του Κόμματος, κατά του λενινιστικού προγράμματος της οικοδόμησης του σοσιαλισμού, και διακήρυσσε ότι δεν είναι δυνατή η νίκη του σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ. Το ΚΚ, αφού ξεσκέπασε τον τροτσκισμό ως μικροαστική παρέκκλιση μέσα στο Κόμμα, τον συνέτριψε ιδεολογικά και οργανωτικά. Το 1927 ο Τρότσκι διαγράφηκε από το Κόμμα. Δολοφονήθηκε το 1940 στο Μεξικό.

Τρούλστρα (Treolstra) Πίτερ Ιέλες (1860-1930). Στέλεχος του ολλανδικού εργατικού κινήματος, δεξιός σοσιαλιστής. Ήταν ένας από τους ιδρυτές (1894) και τους ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος Ολλανδίας· πάλευε ενάντια στην αριστερή πτέρυγά του, που από το 1907 είχε συσπειρωθεί γύρω από

την *De Tribune*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σοσιαλσοβινιστής, γερμανόφιλος.

Τσερετέλι Ι. Γκ. (1882-1959). Ένας από τους ηγέτες του μενσεβικισμού. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Μετά από το Φλεβάρη του 1917 έγινε μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Σοβιέτ Πετρούπολης, αμυνίτης. Το Μάη του 1917 μπήκε στην Προσωρινή Κυβέρνηση. Μετά από τα γεγονότα του Ιούλη έγινε υπουργός Εσωτερικών και ήταν ένας από τους εμπνευστές του άγριου πογκρόμ κατά των μπολσεβίκων. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν ένας από τους καθοδηγητές της αντεπαναστατικής μενσεβίκικης κυβέρνησης της Γεωργίας.

Τσερνόφ Β. Μ. (1876-1952). Ένας από τους ηγέτες και θεωρητικούς του κόμματος των Εσέρων. Στα 1902-1905 ήταν διευθυντής του κεντρικού οργάνου τους, της *Ρεβολιουτσιόναγια Ροσία*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ καλυπτόταν με αριστερή φρασεολογία, ουσιαστικά ήταν σοσιαλσοβινιστής. Το Μάη με Αύγουστο του 1917 ήταν υπουργός Γεωργίας στην Προσωρινή Κυβέρνηση και εφάρμοσε πολιτική άγριων διωγμών κατά των αγροτών που καταλάμβαναν τα κτήματα των τσιφλικάδων. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν ένας από τους οργανωτές των αντισοβιετικών κινημάτων.

Τσχεΐτζε Ν. Σ. (1864-1926). Ένας από τους ηγέτες του μενσεβικισμού. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Στην επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 ήταν μέλος της Προσωρινής Επιτροπής της Κρατικής Δούμας, αμυνίτης. Ήταν πρόεδρος του Σοβιέτ Πετρούπολης των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών, πρόεδρος της ΚΕΕ της πρώτης περιόδου και υποστήριζε δραστήρια την Προσωρινή Κυβέρνηση. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν πρόεδρος της Συντακτικής Συνέλευσης της Γεωργίας –αντεπαναστατικής μενσεβίκικης κυβέρνησης. Το 1921, μετά από την εγκαθίδρυση της σοβιετικής εξουσίας στη Γεωργία, κατέφυγε στη Γαλλία.

Φ

Φόστερ Γουίλιαμ (1881-1961). Εργάτης ιρλανδικής καταγωγής. Γεννήθηκε στη Βοστόνη. Από το 1901 ως το 1909 ανήκε στο Αμερικανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Από τους ηγέτες της οργάνωσης Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου (IWW). Το 1921 εντάχτηκε στο ΚΚ Αμερικής. Αναδείχτηκε μέλος της ΕΕ της Κόκκινης Διεθνούς των Συνδικάτων. Στο 5ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς εκλέχτηκε μέλος της Εκτελεστικής της Επιτροπής, ενώ το 1929 έγινε Πρόεδρος του ΚΚ ΗΠΑ. Στα χρόνια μετά από το 1944 αντιτάχτηκε στη διάλυση του ΚΚ ΗΠΑ. Πέθανε στη Μόσχα.

Χ

Χάαζε (Haase) Ούγκο (1863-1919). Ένας από τους ηγέτες της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, οπορτουνιστής. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Τον Απρίλη του 1917 ήταν ένας από τους ιδρυτές του Ανεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Γερμανίας. Στην επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία ο Χάαζε έγινε μέλος του Συμβουλίου των Λαϊκών Πληρεξουσίων που εφάρμοζε πολιτική κατάπνιξης του επαναστατικού κινήματος.

Χάιλμαν (Heilmann) Ερνστ (1881-1940). Γερμανός δεξιός σοσιαλδημοκράτης. Στα 1907-1917 ήταν διευθυντής της *Volksstimme* που στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν όργανο της άκρας δεξιάς σοσιαλσοβινιστικής πτέρυγας της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας. Συνεργαζόταν επίσης στο σοσιαλσοβινιστικό περιοδικό *Die Glocke*. Από το 1933 βρισκόταν στη φυλακή, σε φασιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης· το 1940 δολοφονήθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ.

Χάιντμαν (Hyndman) Χένρι Μάγερς (1842-1921). Άγγλος σοσιαλιστής, ρεφορμιστής. Το 1881 ίδρυσε τη Δημοκρατική Ομοσπονδία που το 1884 μετατράπηκε σε Σοσιαλδημοκρατική Ομοσπονδία. Στα 1900-1910 ήταν μέλος του Διεθνούς Σοσιαλιστικού

Γραφείου. Ήταν ένας από τους ηγέτες του Βρετανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, από το οποίο βγήκε το 1916 επειδή η συνδιάσκεψη του κόμματος που έγινε στο Σάλφορντ καταδίκασε τη σοσιαλσοβινιστική στάση που πήρε απέναντι στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Κράτησε εχθρική στάση απέναντι στην Οκτωβριανή Επανάσταση και τασσόταν υπέρ της επέμβασης κατά της Σοβιετικής Ρωσίας.

Χαρτστάιν (Λεβί Πάουλ) (1883-1930). Γερμανός σοσιαλδημοκράτης. Πήρε μέρος στη Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ (1915), ήταν μέλος της ελβετικής ομάδας των αριστερών του Τσίμερβαλντ και ανήκε στην Ένωση Σπάρτακος. Στο ΚΚΓ έπαιρνε ακραία δεξιά θέση. Το Φλεβάρη του 1921 βγήκε από την ΚΕ του ΚΚΓ και τον Απρίλη διαγράφηκε από αυτό για αντικομματική, φραξιονιστική δράση. Αργότερα επανήλθε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Χέγκλουντ (Höglund) Καρλ Τσετ Κονσταντίν (1884-1956). Στα 1908-1918 ήταν διευθυντής της *Stormklockan*. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν διεθνιστής και στη Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ προσχώρησε στην Αριστερά του Τσίμερβαλντ. Το 1916 κλείστηκε στη φυλακή για αντιπολεμική προπαγάνδα. Στα 1917-1924 εντάχτηκε στο ΚΚ Σουηδίας. Το 1924 διαγράφηκε από αυτό για ανοιχτή επίθεση ενάντια στις αποφάσεις του 5ου Συνεδρίου της ΚΔ. Το 1926 ξαναγύρισε στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Χέιγουντ Γουίλιαμ (William D. Haywood, γνωστός ως Big Bill) (1869-1928). Αμερικάνος εργάτης μεταλλωρύχος, από τους ιδρυτές της οργάνωσης Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου (IWW). Καταδίκασε τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Εντάχτηκε στο ΚΚ ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ καταδιώχτηκε για την επαναστατική του δράση και από το 1921 ζούσε στην ΕΣΣΔ.

Χίλκβιτ (Hillquit) Μορίς (1869-1933). Αμερικανός σοσιαλιστής. Αρχικά προσχώρησε στο μαρξισμό, ύστερα κατρακύλησε στο ρεφορμισμό και τον οπορτουνισμό. Το 1888 μπήκε στο Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα· μετά από τη διάσπασή του ήταν ένας από τους ιδρυτές του ρεφορμιστικού Σοσιαλιστικού Κόμματος ΗΠΑ (1901). Από το 1904 ήταν μέλος του Διεθνούς Σοσιαλιστι-

κού Γραφείου και έπαιρνε μέρος στις εργασίες των συνεδρίων της Β΄ Διεθνούς.

Χούισμανς (Huysmans) Καμίλ (1871-1968). Ένα από τα πιο παλιά στελέχη του βελγικού εργατικού κινήματος. Στα 1904-1919 ήταν Γραμματέας του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Γραφείου της Β΄ Διεθνούς. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν κεντριστής. Ουσιαστικά ήταν επικεφαλής του ΔΣΓ. Το 1946-1947 ήταν πρωθυπουργός στη βελγική κυβέρνηση.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το άρθρο «Τα καθήκοντα του προλεταριάτου στην τωρινή επανάσταση», που δημοσιεύτηκε στην *Πράβντα*, αρ. φύλ. 26 της 7 του Απρίλη 1917 με την υπογραφή «Ν. Λένιν», περιέχει τις περίφημες «Θέσεις του Απρίλη» του Β. Ι. Λένιν που, όπως φαίνεται, έγραψε ο ίδιος στο τρένο την παραμονή της άφιξής του στην Πετρούπολη. Ο Λένιν διάβασε τις θέσεις σε δύο συγκεντρώσεις στις 4 (17) του Απρίλη: Στη συγκέντρωση των μπολσεβίκων (βλ. στο παρόν βιβλίο, στο Παράρτημα, σελ. 83) και στην κοινή συγκέντρωση των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων-αντιπροσώπων για την πανρωσική σύσκεψη των Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών σε αίθουσα των ανακτόρων της Ταυρίδας. Το άρθρο αναδημοσιεύτηκε από τις μπολσεβίκικες εφημερίδες *Σότσιαλ-Ντεμοκράτ* (Μόσχα), *Προλετάρι* (Χάρκοβο), *Κρασνογιάρσκι ραμπότσι* (Κρασνογιάρσκ), *Βπεριόντ* (Ούφα), *Μπακίνσκι ραμπότσι* (Μπακού), *Καυκάσκι ραμπότσι* (Τιφλίδα) κ.ά.

2. *Μενσεβίκοι*: Οπαδοί μιας μικροαστικής, οπορτουνιστικής τάσης στο ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα· βοηθούσαν τη διάδοση της αστικής επιρροής μέσα στην εργατική τάξη. Οι μενσεβίκοι (παράγωγο της ρωσικής λέξης *μενσινσεβό* που σημαίνει *μειοψηφία*) πήραν την ονομασία τους στο 2ο Συνέδριο του ΡΣΔΕΚ τον Αύγουστο του 1903, όταν ήταν μειοψηφία στην εκλογή των κεντρικών οργάνων του Κόμματος. Οι επαναστάτες σοσιαλδημοκράτες με επικεφαλής τον Λένιν ήταν πλειοψηφία κι έγιναν γνωστοί ως *μπολσεβίκοι* (από τη ρωσική *μπολσινστβό* που σημαίνει *πλειοψηφία*). Οι μενσεβίκοι, ακολουθώντας οπορτουνιστική γραμμή στο εργατικό κίνημα, επιδίωξαν το συμβιβασμό ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αστική τάξη. Την αστική επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 ακολούθησε μια περίοδος δυαδικής εξουσίας, στην οποία η αστική τάξη είχε πάρει μεν την εξουσία, όμως δεν ήταν τόσο ισχυρή για να διαλύσει την οργάνωση των λαϊκών μαζών σε σοβιέτ που ήταν ένοπλα. Εκπρόσωποι των μενσεβίκων

και των σοσιαλιστών-επαναστατών (εσέρων) μπήκαν στην Προσωρινή Κυβέρνηση, υποστήριξαν την ιμπεριαλιστική της πολιτική και πάλεψαν ενάντια στην επερχόμενη προλεταριακή επανάσταση. Στα σοβιέτ οι μενσεβίκοι ακολουθούσαν την ίδια πολιτική υποστήριξης της Προσωρινής Κυβέρνησης και εκτροπής των μαζών από την επαναστατική δράση. Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση οι μενσεβίκοι έγιναν ανοιχτά αντεπαναστατικό κόμμα, οι οποίοι εξύφαιναν και εξεγέρσεις ενάντια στη σοβιετική εξουσία.

3. *Το Σοβιέτ Πετρούπολης των Εργατών Βουλευτών* εμφανίστηκε στις πρώτες μέρες της επανάστασης του Φλεβάρη. Οι εκλογές στο Σοβιέτ οργανώθηκαν στην αρχή σε μερικά εργοστάσια, κατόπιν μέσα σε λίγες ημέρες αγκάλιασαν όλες τις επιχειρήσεις. Στις 27 Φλεβάρη (12 Μάρτη), πριν ακόμη συνέλθει το Σοβιέτ στην πρώτη του συνεδρίαση, οι μενσεβίκοι-λικβιντ αριστές Κ. Α. Γκβόζντιεφ, Μπ. Ο. Μπογκντάνοφ και τα μέλη της Κρατικής Δούμας Ν. Σ. Τσχεΐτζε, Μ. Ι. Σκόμπελιεφ κ.ά. ανακήρυξαν τον εαυτό τους Προσωρινή Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ, θέλοντας να κρατήσουν αυτοί την καθοδήγηση στο Σοβιέτ. Στην πρώτη συνεδρίαση του Σοβιέτ το βράδυ της ίδιας ημέρας, εκλέχτηκε το προεδρείο (Ν. Σ. Τσχεΐτζε, Α. Φ. Κέρενσκι και Μ. Ι. Σκόμπελιεφ). Στην Εκτελεστική Επιτροπή, εκτός από τα μέλη του προεδρείου, μπήκαν οι Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, Ν. Ν. Σουχάνοφ, Γ. Μ. Στεκλόφ και παραχωρήθηκαν θέσεις για τους αντιπροσώπους των κεντρικών επιτροπών και των επιτροπών Πετρούπολης των σοσιαλιστικών κομμάτων. Το Κόμμα των Εσέρων, αν και στην αρχή εκφράστηκε κατά της οργάνωσης του Σοβιέτ, κατόπιν όρισε εκπροσώπους του στο Σοβιέτ (τους Β. Α. Αλεξαντρόβιτς, Β. Μ. Ζενζίκοφ κ.ά.). Το Σοβιέτ ανακήρυξε τον εαυτό του όργανο των εργατών και στρατιωτών βουλευτών και στην ουσία ήταν το πανρωσικό κέντρο ως το 1ο Συνέδριο των Σοβιέτ (Ιούνης 1917). Την 1η (14η) Μάρτη η Εκτελεστική Επιτροπή συμπληρώθηκε με εκπροσώπους των στρατιωτών: Φ. Φ. Λίντε, Α. Ι. Παντέριν. Α. Ντ. Σαντόβσκι κ.ά. Στο Γραφείο της Εκτελεστικής Επιτροπής μπήκαν οι Ν. Σ. Τσχεΐτζε, Γ. Μ. Στεκλόφ, Μπ. Ο. Μπογκντάνοφ, Π. Ι. Στούτσκα, Π. Α. Κράσικοφ, Κ. Α. Γκβόζντιεφ

κ.ά. Στην επιτροπή της Κρατικής Δούμας εκλέχτηκαν αντιπρόσωποι οι Ν. Σ. Τσχεΐτζε και ο Α. Φ. Κέρενσκι. Στις 28 Φλεβάρη (13 Μάρτη) δημοσιεύτηκε η διακήρυξη «προς τον πληθυσμό της Πετρούπολης και της Ρωσίας» με το σύνθημα να συσπειρωθεί γύρω από το Σοβιέτ και να πάρει στα χέρια του τη διεύθυνση όλων των τοπικών υποθέσεων. Στις 3 (16) Μάρτη συγκροτήθηκαν οι επιτροπές των σοβιέτ Επισιτισμού, Στρατιωτικών, Ασφάλειας της Πόλης, των Γραμμάτων, από την οποία σχηματίστηκε ο αρχικός πυρήνας της συντακτικής επιτροπής της εφημερίδας *Ισβέστιγια* (Ν. Ντ. Σόκολοφ, Γ. Μ. Στεκλόφ, Ν. Ν. Σουχάνοφ, Κ. Σ. Γκρινέβιτς, μετά Β. Α. Μπαζάροφ και Μπ. Β. Αβίλοφ). Στις συνεδριάσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής με δικαίωμα συμβουλευτικής ψήφου έπαιρναν μέρος οι σοσιαλδημοκρατικές ομάδες της Κρατικής Δούμας όλων των περιόδων, 5 αντιπρόσωποι της Επιτροπής Στρατιωτών, 2 αντιπρόσωποι από το Κεντρικό Γραφείο των συνδικάτων, αντιπρόσωποι από τα σοβιέτ συνοικιών, από τη συντακτική επιτροπή της *Ισβέστιγια* κ.ά. Το Σοβιέτ όρισε απεσταλμένους για την οργάνωση των σοβιέτ των συνοικιών και άρχισε η συγκρότηση της αστυνομίας (100 άτομα σε 1.000 εργάτες). Παρόλο που η καθοδήγηση του Σοβιέτ βρέθηκε στα χέρια των συμβιβαστών, όμως κάτω από την πίεση των επαναστατών εργατών και στρατιωτών το Σοβιέτ πήρε μια σειρά επαναστατικά μέτρα· τη σύλληψη των εκπροσώπων της παλιάς εξουσίας και την απελευθέρωση από τις φυλακές των πολιτικών κρατουμένων. Την 1 (14) Μάρτη το Σοβιέτ εξέδωσε τη «Διαταγή αρ. 1 για τη φρουρά της στρατιωτικής περιοχής της Πετρούπολης», που έπαιξε τεράστιο ρόλο στην επαναστατικοποίηση του στρατού. Σύμφωνα με τη διαταγή αυτή, τα στρατιωτικά τμήματα ως προς τις πολιτικές ενέργειες υποτάσσονταν στο Σοβιέτ, κάθε είδος οπλισμού έμπαινε στη διάθεση και κάτω από τον έλεγχο των επιτροπών των λόχων και των ταγμάτων, οι διαταγές της Προσωρινής Επιτροπής της Κρατικής Δούμας έπρεπε να εκτελούνται μόνο στις περιπτώσεις που δεν ήταν αντίθετες με τις διαταγές του Σοβιέτ κοκ. Ωστόσο, στην αποφασιστική στιγμή, τη νύχτα της 2ης (15ης) Μάρτη, οι συμβιβαστές από την Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ εθελοντικά παραχώ-

ρησαν την εξουσία στην αστική τάξη, επικύρωσαν τη σύνθεση της Προσωρινής Κυβέρνησης από την αστική τάξη.

4. *Λαϊκοί Σοσιαλιστές (Ενέσοι)*: Μέλη του μικροαστικού Λαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος Εργασίας που αποσκίρτησε από τη δεξιά πτέρυγα του κόμματος των Σοσιαλιστών-Επαναστατών (Εσέρων) το 1906. Οι Λαϊκοί Σοσιαλιστές πρόβαλλαν μετριοπαθή δημοκρατικά αιτήματα στο πλαίσιο μιας συνταγματικής μοναρχίας· εγκατέλειπαν το αίτημα της κοινωνικοποίησης της γης, που προβλεπόταν στο πρόγραμμα των Σοσιαλιστών-Επαναστατών, και υποστήριζαν την υποχρεωτική απαλλοτρίωση των μεγάλων γαιοκτησιών, αλλά *πάνω* στη βάση της εξαγοράς. Οι ηγέτες του κόμματος ήταν, ανάμεσα σε άλλους, ο Α. Β. Πεσεχόνοφ, ο Β. Α. Μιακότιν και ο Ν. Φ. Άνενσκι. Μετά από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη, το Λαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα υποστήριξε ενεργά την αστική Προσωρινή Κυβέρνηση και πέρασε στο αντεπαναστατικό στρατόπεδο.

5. *Σοσιαλιστές-Επαναστάτες (Εσέροι)*: Μικροαστικό κόμμα που εμφανίστηκε στα τέλη του 1901 και στις αρχές του 1902. Οι εσέροι ζητούσαν την κατάργηση των γαιοκτησιών και πρόβαλλαν το σύνθημα της «εξισωτικής γαιοχρησίας πάνω στη βάση της εργασιακής αρχής». Οι Σοσιαλιστές-Επαναστάτες δεν έβλεπαν τις ταξικές διαφορές ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αγροτιά, συγκάλυπταν τις αντιθέσεις μέσα στην αγροτιά και αρνούνταν τον ηγετικό ρόλο του προλεταριάτου στην επανάσταση· στην πάλη τους ενάντια στον αυταρχισμό κατέφευγαν στην ατομική τρομοκρατία. Μετά από την ήττα της επανάστασης του 1905-1907 οι περισσότεροι από τους εσέρους πέρασαν στον αστικό φιλελευθερισμό. Μετά από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 οι ηγέτες των εσέρων πήραν μέρος στην Προσωρινή Κυβέρνηση, ακολούθησαν πολιτική καταστολής του κινήματος της αγροτιάς, υποστήριξαν ανεπιφύλακτα την αστική τάξη και τους γαιοκτήμονες στην πάλη ενάντια στην εργατική τάξη που προετοιμαζόταν για τη σοσιαλιστική επανάσταση. Μετά από τη

νίκη της Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης οι εσέροι πήραν δραστήριο μέρος στον ένοπλο αγώνα της αστικής και τσιφλικάδικης Αντίδρασης ενάντια στη σοβιετική εξουσία.

6. *Οργανωτική Επιτροπή (ΟΕ)*: Δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 1912 ως όργανο των μενσεβίκων. Οι οπαδοί της ονομάζονται οκιστές (από τα αρχικά του οργκ-κομέτ). Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η ΟΕ υποστήριζε τις θέσεις του σοσιαλσοβινισμού και δικαιολογούσε τον πόλεμο από την πλευρά του τσαρισμού. Η ΟΕ έβγαζε το περιοδικό *Νάσα Ζαριά* και μετά από το κλείσιμό του έβγαζε το *Νάσε Ντιέλο*, ύστερα το *Ντιέλο* και την εφημερίδα *Ραμπότσεγε Ούτρο* και μετά την *Ούτρο*. Η ΟΕ λειτούργησε ως τις εκλογές της ΚΕ του μενσεβικικού κόμματος τον Αύγουστο του 1917. Εκτός από την ΟΕ που δρούσε στη Ρωσία, υπήρχε και η πενταμελής Γραμματεία Εξωτερικού της ΟΕ (Π. Μπ. Αξελρόντ, Ι. Σ. Άστροφ-Ποβές, Γ. Ο. Μάρτοφ, Α. Σ. Μαρτίνοφ, Σ. Γ. Σεμκόβσκι) που κρατούσε θέση παραπλήσια με τον κεντρισμό και, καλυπτόμενη με διεθνιστικές φράσεις, στην πράξη υποστήριζε τους σοσιαλσοβινιστές της Ρωσίας. Η ΓΕΟΕ έβγαζε στη Γενεύη, από το Φλεβάρη του 1915 ως το Μάρτη του 1917, εφημερίδα με τίτλο *Ισβέστια της ΓΕΟΕ*. (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 506, σημείωση 9, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.)

7. *Ντεσιατίνα*: Μονάδα μέτρησης ίση με 10.900 m^2, περίπου με 11 στρέμματα.

8. *Γεντίνστβο (Ενότητα)*: Εφημερίδα, όργανο της άκρας δεξιάς ομάδας των μενσεβίκων-αμυνιτών με επικεφαλής τον Γκ. Β. Πλεχάνοφ· έβγαινε στην Πετρούπολη. Από το Μάη ως τον Ιούνη του 1914 βγήκαν 4 φύλλα. Από το Μάρτη ως το Νοέμβρη του 1917 εκδιδόταν καθημερινά. Από το Δεκέμβρη του 1917 ως το Γενάρη του 1918 έβγαινε με τον τίτλο *Νάσε Γεντίνστβο*. Στη συντακτική επιτροπή της εφημερίδας ήταν οι Λ. Ι. Αξελρόντ (Ορτοντόξ), Γκ. Α. Αλέξινσκι, Ν. Β. Βασίλιεφ, Λ. Γκ. Ντέιτς, Β. Ι. Ζασούλιτς, Ν. Ι. Ιορντάνσκι, Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Η *Γεντίνστβο*, παίρνοντας θέση

υπέρ της υποστήριξης της Προσωρινής Κυβέρνησης, υπέρ του συνασπισμού με την αστική τάξη για «σταθερή εξουσία», πάλευε ενάντια στους μπολσεβίκους, καταφεύγοντας συχνά σε μεθόδους του κίτρινου Τύπου. Ο Λένιν υπογράμμιζε ότι η διαγωγή της *Γεντίνστβο* αποτελεί σύμπραξη με τις σκοτεινές δυνάμεις που απειλούν να χρησιμοποιήσουν βία, πογκρόμ και βόμβες και αποκαλούσε την εφημερίδα «υβριστικό έντυπο». Την Οκτωβριανή Επανάσταση και την εγκαθίδρυση της σοβιετικής εξουσίας η εφημερίδα την αντιμετώπισε εχθρικά.

9. *Ρούσκαγια Βόλια (Ρωσική Θέληση)*: Καθημερινή αστική εφημερίδα που ιδρύθηκε από τον τσαρικό υπουργό Εσωτερικών Α. Ντι. Προτοπόποφ και διατηρούνταν με χρηματοδότηση των μεγάλων τραπεζών· έβγαινε στην Πετρούπολη από το Δεκέμβρη του 1916. Μετά από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη έκανε συκοφαντική καμπάνια κατά των μπολσεβίκων. Ο Λένιν την αποκαλούσε *«μια από τις πιο κακοήθεις αστικές εφημερίδες»* (*Άπαντα*, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 25, σελ. 276). Κλείστηκε από τη Στρατιωτική Επαναστατική Επιτροπή στις 25 Οκτώβρη 1917.

10. Βλ. Καρλ Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, «Πρόλογος στη γερμανική έκδοση του 1872 του *Μανιφέστου του Κομμουνιστικού Κόμματος*»· Κ. Μαρξ, «Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία. Διακήρυξη του Γενικού Συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Εργατών», «Κριτική του προγράμματος της Γκότα»· Φρ. Ένγκελς, «Γράμμα στον Μπέμπελ, 18-28 του Μάρτη 1875»· Κ. Μαρξ, «Γράμμα στον Κούγκελμαν στις 12 και 17 του Απρίλη 1871 (Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς. *Άπαντα*, 2η ρωσ. έκδ., τόμ. 18, σελ. 90· τόμ. 17, σελ. 339-347· τόμ. 19, σελ. 5, 9-32· *Διαλεχτά Έργα* σε δύο τόμους, τόμ. ΙΙ, 1955, σελ. 443-444).

11. Στις 4 Αυγούστου του 1914 οι σοσιαλδημοκράτες στη γερμανική Βουλή ψήφισαν υπέρ της χορήγησης πολεμικών δανείων στην κυβέρνηση του Γουλιέλμου Β΄.

12. Η μπροσούρα του Λένιν *Γράμματα για την τακτική. Γράμ-*

μα 1ο εκδόθηκε στην Πετρούπολη το 1917 από το μπολσεβίκικο εκδοτικό Πριμπόι σε τρεις εκδόσεις. Η πρώτη έκδοση βγήκε στις 27 Απρίλη (10 Μάη) και δημοσιεύτηκε στην *Πράβντα* αρ. φύλ. 42. Έτσι οι αντιπρόσωποι της VII συνδιάσκεψης (του Απρίλη) του ΡΣΔΕΚ (Μπ.) είχαν τη δυνατότητα να γνωριστούν με το περιεχόμενό της πριν την ψήφιση της απόφασης για την τρέχουσα στιγμή που έγινε στις 29 Απρίλη (12 Μάη). Ως παράρτημα και στις τρεις εκδόσεις της μπροσούρας δημοσιεύτηκαν «Οι Θέσεις του Απρίλη» του Β. Ι. Λένιν.

13. *Πράβντα (Αλήθεια)*: Νόμιμη καθημερινή εφημερίδα των μπολσεβίκων που έβγαινε στην Πετρούπολη. Το πρώτο φύλλο βγήκε στις 22 Απρίλη (5 Μάη) του 1912. Ο Λένιν ήταν ο ιδεολογικός καθοδηγητής της εφημερίδας. Αργότερα η *Πράβντα* υπήρξε όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης.

14. Βλ. το γράμμα του Φρ. Ένγκελς στον Φ. Α. Ζόργκε της 29 Νοέμβρη 1886 (Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, *Διαλεχτά Γράμματα*, σελ. 396-399, 1953).

15. Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 21, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

16. Ο Β. Ι. Λένιν παραθέτει εδώ τα λόγια του Μεφιστοφελή από την τραγωδία του Γ. Β. Γκαίτε *Φάουστ* (βλ. Γ. Β. Γκαίτε. *Φάουστ*, μέρος Ι, σκηνή 4, «Το γραφείο του Φάουστ»).

17. Η έκφραση *«αντιπολίτευση της αυτού μεγαλειότητας»* ανήκει στον ηγέτη του κόμματος των καντέτων Π. Ν. Μιλιούκοφ. Στο λόγο του κατά το πρόγευμα στο λόρδο-δήμαρχο του Λονδίνου στις 19 Ιούνη (2 Ιούλη) 1909 ο Μιλιούκοφ δήλωσε: *«Ωσότου στη Ρωσία υπάρχει νομοθετικό σώμα που ελέγχει τον προϋπολογισμό, η ρωσική αντιπολίτευση παραμένει αντιπολίτευση της αυτού μεγαλειότητας και όχι στην αυτού μεγαλειότητα»* (*Ρετς*, αρ. φύλ. 167, 21 Ιούνη [4 Ιούλη] 1909).

18. «Χωρίς τσάρο, αλλά κυβέρνηση εργατική»: Σύνθημα που προβλήθηκε για πρώτη φορά από τον Πάρβους το 1905. Στο πλαίσιο της γραμμής της «διαρκούς επανάστασης» αυτό υποστήριζε τροποποιημένα και ο Τρότσκι. Η θεωρία αυτή δανειζόταν το όνομά της από την αντίστοιχη θέση των Μαρξ-Ένγκελς το 1850, η οποία ενέπνευσε και τον Λένιν. Ο Τρότσκι υποτιμούσε το ρόλο της πολυπληθούς αγροτιάς. Αντίθετα ο Λένιν θεωρούσε ότι η αγροτιά ήταν δυνατό να σπρωχτεί στην επαναστατική διαδικασία κάτω από την ηγεσία του προλεταριάτου. Έγραφε: *«Η πρωτότυπη θεωρία του Τρότσκι δανείζεται από τους μπολσεβίκους την έκκληση για αποφασιστικό επαναστατικό αγώνα του προλεταριάτου και για την κατάκτηση από μέρους του της εξουσίας, και από τους μενσεβίκους την "άρνηση" του ρόλου της αγροτιάς.»* (Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 27, σελ. 81, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.)

19. Βλ. Κ. Μαρξ, «Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία. Διακήρυξη του Γενικού Συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Εργατών»· Φρ. Ένγκελς, «Εισαγωγή» στην εργασία του Κ. Μαρξ «Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία». Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, *Άπαντα*, τόμ. 17, σελ. 339-354, 2η έκδ.· *Διαλεχτά Έργα* σε δυο τόμους, τόμ. Ι, σελ. 435-444, 1955.

20. *Μπλανκιστές*: Οπαδοί ρεύματος στο γαλλικό σοσιαλιστικό κίνημα, που επικεφαλής του ήταν ο διάσημος επαναστάτης, επιφανής εκπρόσωπος του γαλλικού ουτοπικού κομμουνισμού, Λουί Ογκίστ Μπλανκί (1805-1881). Οι μπλανκιστές περίμεναν *«την απαλλαγή της ανθρωπότητας από τη μισθωτή σκλαβιά, όχι με την ταξική πάλη του προλεταριάτου, αλλά με τη συνωμοσία μιας μικρής μειοψηφίας διανοουμένων»* (Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 13, σελ. 77, 5η έκδ.). Οι μπλανκιστές, υποκαθιστώντας τη δράση του επαναστατικού κόμματος με τις ενέργειες μιας μυστικής δράκας συνωμοτών, δεν έπαιρναν υπόψη τη συγκεκριμένη κατάσταση που είναι απαραίτητη για τη νίκη της εξέγερσης και περιφρονούσαν τη σύνδεση με τις μάζες.

21. Ο Β. Ι. Λένιν έχει υπόψη του την εργασία του Γκ. Β. Πλεχάνοφ *Αναρχισμός και σοσιαλισμός*, που πρωτοεκδόθηκε στα γερμανικά στο Βερολίνο το 1894.

22. *Δύο τακτικές της Σοσιαλδημοκρατίας στη Δημοκρατική Επανάσταση*: Γράφτηκε από τον Λένιν τον Ιούνη-Ιούλη του 1905.

23. Ο Λένιν αναφέρεται εδώ στη συλλογή των άρθρων του που εκδόθηκε στην Πετρούπολη στα τέλη του 1907: Βλ. Ιλίν, *Μέσα σε 12 χρόνια*, συλλογή άρθρων, τόμ. Ι, «Δύο κατευθύνσεις στο ρωσικό μαρξισμό και στη ρωσική σοσιαλδημοκρατία».

24. Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 11, σελ. 74, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

25. *Γιούνκερς*: Πρώσοι φεουδάρχες που μετεξελίχτηκαν σε καπιταλιστές γαιοκτήμονες και βιομηχάνους ήδη από τις αρχές του 19ου αιώνα.

26. *Καντέτοι*: Μέλη του Συνταγματικού Δημοκρατικού Κόμματος, κύριου κόμματος της φιλελευθερο-μοναρχικής τάξης της Ρωσίας. Το κόμμα των Καντέτων ιδρύθηκε τον Οκτώβρη του 1905· αποτελούνταν από εκπροσώπους της αστικής τάξης, από τσιφλικάδες, παράγοντες των ζέμστβο και από αστούς διανοούμενους. Οι καντέτοι υποστήριζαν ανεπιφύλακτα την κατακτητική εξωτερική πολιτική της τσαρικής κυβέρνησης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην περίοδο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης του Φλεβάρη του 1917 προσπάθησαν να διατηρήσουν τη μοναρχία. Εκμεταλλευόμενοι τις θέσεις-κλειδιά που είχαν στην αστική Προσωρινή Κυβέρνηση, άσκησαν αντεπαναστατική πολιτική, αντίθετη με τα συμφέροντα του λαού. Μετά από τη νίκη της Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης οι καντέτοι έδρασαν ως άσπονδοι εχθροί της σοβιετικής εξουσίας. Πήραν μέρος σε όλες τις αντεπαναστατικές ένοπλες ενέργειες και στις εκστρατείες των επεμβασιών.

27. *Τρουντοβίκοι (Τρουντόβαγια Γκρούπα, Ομάδα Εργασία)*: Ομάδα μικροαστών δημοκρατών στη ρωσική Δούμα, αποτελούμενη από αγρότες και διανοούμενους ναροντνικιστικής κατεύθυνσης. Η ομάδα των τρουντοβίκων σχηματίστηκε το 1906 από αγρότες βουλευτές της Πρώτης Δούμας. Στη Δούμα οι τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ανάμεσα στους καντέτους και τους εσέρους. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι περισσότεροι τρουντοβίκοι υποστήριξαν σοσιαλσοβινιστικές θέσεις. Μετά από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 οι τρουντοβίκοι, εκφράζοντας τα συμφέροντα των κουλάκων, υποστήριξαν ενεργά την Προσωρινή Κυβέρνηση. Κράτησαν εχθρική στάση απέναντι στη Μεγάλη Οκτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση και συμπλεύσανε με την αστική αντεπανάσταση.

28. *Ναρόντνικοι*: Από το όνομα της οργάνωσης Ναρόντναγια Βόλια (Λαϊκή Θέληση). Στις γραμμές της συμμετείχαν διανοούμενοι και κρατικοί υπάλληλοι που δεν ανήκαν στην τάξη των ευγενών. Οι ναρόντνικοι ζητούσαν την κατάργηση της απολυταρχίας και το μοίρασμα της γης στους αγρότες. Παράλληλα όμως δεν έβλεπαν τη νομοτελειακή ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων στη Ρωσία και αυτό τους οδηγούσε να αρνηθούν τον ηγετικό ρόλο του προλεταριάτου και να θεωρούν την αγροτιά ως την κύρια επαναστατική δύναμη. Η ιδεολογία τους ήταν κράμα επαναστατικού δημοκρατισμού και ουτοπικού σοσιαλισμού. Η εκτίμησή τους για την αγροτική κοινότητα ως έμβρυο σοσιαλισμού και η επιδίωξή τους να ξεσηκώσουν την αγροτιά ενάντια στην απολυταρχία ώθησε τους ναρόντνικους να πηγαίνουν στα χωριά, «στο λαό», όπου όμως δεν μπόρεσαν να βρουν ανταπόκριση. Το 1876 ιδρύθηκε στην Πετρούπολη νέα οργάνωση των ναρόντνικων, η Ζέμλια ι βόλια (Γη και ελευθερία), η οποία το 1879 διασπάστηκε. Αρκετοί ναρόντνικοι προσέγγισαν το μαρξισμό και μετέφρασαν έργα του στη Ρωσία.

29. Από το μύθο του Κριλόφ *Γάτος και μάγειρας*. Στο μύθο αυτό ο μάγειρας μαλώνει και νουθετεί το γάτο του που, παρόλ'

αυτά, συνεχίζει απερίσπαστος να κάνει ζημιές. Ο μύθος κλείνει με το εξής δίδαγμα: «Μη σπαταλάς άσκοπα τα λόγια σου εκεί που πρέπει να ασκήσεις τη δύναμή σου.»

30. *Λουϊμπλανισμός*: (Βλ. στον Κατάλογο Ονομάτων στο παρόν βιβλίο, στο λήμμα Μπλαν Λουί). Οι μικροαστικές αυταπάτες στο πεδίο της πολιτικής, που ενισχύουν την αστική επιρροή στην εργατική τάξη. Βλ. και Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 127-130, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, το ομώνυμο άρθρο.

31. Βλ. Φρ. Ένγκελς. «Γράμμα στον Α. Μπέμπελ στις 18-28 του Μάρτη 1875» (Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, *Άπαντα*, τόμ. 19, σελ. 5, 2η ρωσ. έκδ.).

32. Βλ. Κ. Μαρξ, *Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία*, «Διακήρυξη του Γενικού Συμβουλίου της Διεθνούς Ένωσης Εργατών», σελ. 42 κι εξής, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

33. *Μανιλοφισμός*: Από τον Μανίλοφ, πρόσωπο από τις «νεκρές ψυχές» του Γκόγκολ, που έχει γίνει συνώνυμο της αυταρέσκειας, της αδράνειας και της φρούδας ονειροβασίας.

34. *Φαβιανοί, Φαβιανή Εταιρία*: Αγγλική ρεφορμιστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1884· πήρε την ονομασία της από το όνομα του Ρωμαίου στρατηλάτη του 3ου αι. π.Χ. Φάβιου Μάξιμου, που τον αποκαλούσαν Κουνκτάτορ (Μελλητή), γιατί εφάρμοζε τακτική αναμονής και απέφευγε τις αποφασιστικές μάχες στον πόλεμο με τον Αννίβα. Οι φαβιανοί αρνούνταν την ανάγκη της ταξικής πάλης του προλεταριάτου και της σοσιαλιστικής επανάστασης και υποστήριζαν ότι το πέρασμα από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό μπορεί να γίνει μόνο με μικρομεταρρυθμίσεις, με βαθμιαίους μετασχηματισμούς της κοινωνίας. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι φαβιανοί ακολουθούσαν σοσιαλσοβινιστικές θέσεις.

35. *Λαμπουριστές (λεϊμποριστές)*: Μέλη του Εργατικού Κόμ-

ματος Αγγλίας (Labour Party), που ιδρύθηκε το 1900 ως συνένωση των συνδικάτων-τρέιντ γιούνιον, των σοσιαλιστικών οργανώσεων και ομάδων, με σκοπό να μπουν αντιπρόσωποι των εργατών στο Κοινοβούλιο («Επιτροπή εργατικής αντιπροσώπευσης»). Το 1906 η Επιτροπή μετονομάστηκε σε Εργατικό Κόμμα. Τα μέλη των τρέιντ γιούνιον γίνονταν αυτόματα μέλη του Κόμματος με τον όρο να πληρώνουν κομματικές συνδρομές. Στο Εργατικό Κόμμα πρόσκεινται στενά το Κόμμα των Συνεταιρισμών, που ανήκει σε αυτό με δικαιώματα συλλογικού μέλους, και το Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα. Επικεφαλής του Εργατικού Κόμματος ειναι η Εκτελεστική Επιτροπή που μαζί με το Γενικό Συμβούλιο των τρέιντ γιούνιον και την Εκτελεστική Επιτροπή του Κόμματος Συνεταιρισμών αποτελούν το λεγόμενο Εθνικό Συμβούλιο Εργασίας. Στην περίοδο του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου οι ηγέτες του Εργατικού Κόμματος (Α. Χέντερσον κ.ά.), ακολουθώντας σοσιαλσοβινιστική θέση, μπήκαν στη βασιλική κυβέρνηση· με την ενεργό υποστήριξή τους ψηφίστηκαν πολλοί νόμοι που στρέφονται ενάντια στους εργάτες (για τη στρατιωτικοποίηση της χώρας κτλ.). (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 528-529, σημείωση 57, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.)

36. Το *Εργατικό Κόμμα* συγκροτήθηκε το 1900 ως μια συνένωση συνδικάτων, σοσιαλιστικών οργανώσεων και ομάδων με σκοπό την εκλογή εργατικών αντιπροσώπων στο Κοινοβούλιο (Επιτροπή Εργατικής Εκπροσώπησης). Το 1906 η Επιτροπή έγινε γνωστή ως Εργατικό Κόμμα. Αρχικά το Εργατικό Κόμμα αποτελούνταν μόνο από εργάτες (αργότερα προσχώρησε στο Εργατικό Κόμμα κι ένας σημαντικός αριθμός από μικροαστικά στοιχεία). Λόγω της ιδεολογίας και τακτικής του, το Εργατικό Κόμμα είναι πραγματικά οπορτουνιστική οργάνωση. Από την ίδρυση του κόμματος, οι ηγέτες του ακολουθούν μια πολιτική ταξικής συνεργασίας με την αστική τάξη. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) οι ηγέτες του Εργατικού Κόμματος κράτησαν σοσιαλσοβινιστική στάση. Οι εργατικές κυβερνήσεις ήταν πάντα όργανο της ιμπεριαλιστικής πολιτικής της Βρετανίας.

37. *Εργατική Σοσιαλδημοκρατική Ομάδα (Arbeitsgemeinschaft)*: Οργάνωση των Γερμανών κεντρώων, η οποία σχηματίστηκε το Μάρτη του 1916 από μέλη της Σοσιαλδημοκρατικής Ομάδας στο Ράιχσταγκ που αποσκίρτησαν. Αποτέλεσε τον πυρήνα του Ανεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Γερμανίας που ιδρύθηκε τον Απρίλη του 1917 και προσπαθούσε να δικαιολογήσει τους ανοιχτούς σοσιαλσοβινιστές και υποστήριζε την ενότητα μαζί τους.

38. *Μινοριτέή λονγκετιστές*: Μειοψηφία που σχηματίστηκε το 1905 στο Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Οι μινοριτέροι, οπαδοί του σοσιαλρεφορμιστή Λονγκέ, είχαν κεντριστικές αντιλήψεις και εφάρμοζαν συμβιβαστική πολιτική απέναντι στους σοσιαλσοβινιστές. Τον καιρό του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου κρατούσαν σοσιαλπασιφιστική στάση. Ύστερα από τη νίκη της Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης στη Ρωσία, οι λονγκετιστές αυτοανακηρύχτηκαν οπαδοί της δικτατορίας του προλεταριάτου, στην πράξη όμως παρέμειναν εχθροί της. Εξακολουθούσαν την πολιτική της συνεργασίας με τους σοσιαλσοβινιστές, υποστήριζαν τη ληστρική ειρήνη των Βερσαλλιών. Οι λονγκετιστές, έχοντας μείνει μειοψηφία στο συνέδριο του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος που συνήλθε στην Τουρ το Δεκέμβρη του 1920 και στο οποίο νίκησε η αριστερή πτέρυγα, αποσχίστηκαν από το κόμμα μαζί με τους ανοιχτούς ρεφορμιστές και προσχώρησαν στη λεγόμενη 2 ½ Διεθνή και ύστερα από τη διάλυσή της ξαναγύρισαν στη Β΄ Διεθνή.

39. *Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα της Αγγλίας (Independant Labour Party)*: Ρεφορμιστική οργάνωση που ιδρύθηκε από τους καθοδηγητές των «νέων τρέιντ γιούνιονς» το 1893 σε συνθήκες που αναζωογονούνταν ο απεργιακός αγώνας και δυνάμωνε το κίνημα για την ανεξαρτησία της εργατικής τάξης της Αγγλίας από τα αστικά κόμματα. Στο ΑΕΚ μπήκαν τα μέλη των «νέων τρέιντ γιούνιονς» και μιας σειράς παλιών συνδικάτων, εκπρόσωποι της διανόησης και της μικροαστικής τάξης, που βρίσκονταν κάτω από την επίδραση των φαβιανών. Επικεφαλής του Κόμματος ήταν ο

Κέιρ Χάρντι και Ρ. Μακντόναλντ. Το ΑΕΚ από τη στιγμή της εμφάνισής του ακολούθησε αστικές-ρεφορμιστικές θέσεις, στρέφοντας την κύρια προσοχή του στην κοινοβουλευτική μορφή πάλης και στις κοινοβουλευτικές συναλλαγές με το Φιλελεύθερο Κόμμα. Ο Λένιν, χαρακτηρίζοντας το Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα, έγραφε ότι *«στην πράξη το κόμμα αυτό ήταν κόμμα οπορτουνιστικό, εξαρτημένο πάντα από την αστική τάξη»* (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 29, σελ. 456, εκδ. Σύγχρονη Εποχή). Στις αρχές του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου το ΑΕΚ έβγαλε διακήρυξη ενάντια στον πόλεμο, ωστόσο γρήγορα πήρε σοσιαλσοβινιστική θέση.

40. Το *Βρετανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα (British Socialist Party)* ιδρύθηκε το 1911 στο Μάντσεστερ με τη συνένωση του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος με τις άλλες σοσιαλιστικές ομάδες. Το ΒΣΚ έκανε ζύμωση στο πνεύμα των ιδεών του μαρξισμού και *«δεν ήταν κόμμα οπορτουνιστικό, αλλά κόμμα* πραγματικά *ανεξάρτητο από τους φιλελευθέρους»* (Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 23, σελ. 345, 5η έκδ.). Όμως ο μικρός αριθμός των μελών του κόμματος και η αδύνατη σύνδεσή του με τις μάζες έδιναν σε αυτό κάπως σεχταριστικό χαρακτήρα. Στην περίοδο του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου διεξάχθηκε στο κόμμα οξεία πάλη ανάμεσα στο διεθνιστικό ρεύμα (Ου. Γκάλαχερ, Α. Ίνκπιν, Ντ. Μάκλιν, Φ. Ροτστέιν κ.ά.) και το σοσιαλσοβινιστικό ρεύμα με επικεφαλής τον Χάιντεμαν. Μέσα στο διεθνιστικό ρεύμα υπήρχαν και ασυνεπή στοιχεία που σε μια σειρά ζητήματα πήραν κεντριστική θέση. Το Φλεβάρη του 1916 μια ομάδα στελεχών του ΒΣΚ ίδρυσε την εφημερίδα *The Call (Προσκλητήριο)* που έπαιξε σπουδαίο ρόλο στη συσπείρωση των διεθνιστών. Η ετήσια συνδιάσκεψη του ΒΣΚ που έγινε τον Απρίλη του 1916 στο Σόλφορντ καταδίκασε τη σοσιαλσοβινιστική στάση του Χάιντεμαν και των οπαδών του και αυτοί βγήκαν από το Κόμμα. Το ΒΣΚ χαιρέτησε τη Μεγάλη Οκτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση. Τα μέλη του ΒΣΚ έπαιξαν μεγάλο ρόλο στο κίνημα των Άγγλων εργαζομένων για την υπεράσπιση της Σοβιετικής Ρωσίας από την ξένη επέμβαση. Το 1919 η πλειο-

ψηφία των οργανώσεων του Κόμματος (98 έναντι 4) τάχτηκε υπέρ της εισόδου στην Κομμουνιστική Διεθνή. Το ΒΣΚ, μαζί με την Κομμουνιστική Ομάδα Ενότητας, έπαιξε τον κύριο ρόλο στη δημιουργία του ΚΚ Μεγάλης Βρετανίας. Στο 1ο Ενωτικό Συνέδριο που έγινε το 1920 η συντριπτική πλειοψηφία των τοπικών οργανώσεων του ΒΣΚ συγχωνεύτηκε στο Κομμουνιστικό Κόμμα.

41. *Η Αριστερή Ομάδα του Τσίμερβαλντ* ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Β. Ι. Λένιν στη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ το Σεπτέμβρη του 1915. Η ομάδα αυτή ένωνε τους αντιπροσώπους οχτώ οργανώσεων –της ΚΕ του ΡΣΔΕΚ, των αριστερών σοσιαλδημοκρατών της Σουηδίας, της Νορβηγίας, της Ελβετίας, της Γερμανίας, της πολωνικής σοσιαλδημοκρατικής αντιπολίτευσης και της σοσιαλδημοκρατίας της περιοχής Λεττονίας. Η Αριστερή Ομάδα του Τσίμερβαλντ, που επικεφαλής της ήταν ο Β. Ι. Λένιν, πάλεψε ενάντια στην κεντριστική πλειοψηφία της συνδιάσκεψης και κατέθεσε σχέδια αποφάσεων στα οποία καταδικαζόταν ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος, ξεσκεπαζόταν η προδοσία των σοσιαλσοβινιστών και τονιζόταν η ανάγκη να διεξαχθεί δραστήρια πάλη κατά του πολέμου. Αυτά τα σχέδια αποφάσεων απορρίφθηκαν από την κεντριστική πλειοψηφία της συνδιάσκεψης. Ωστόσο η Αριστερά του Τσίμερβαλντ κατάφερε να συμπεριληφθούν στη διακήρυξη που ψήφισε η συνδιάσκεψη μια σειρά βασικές θέσεις του δικού της σχεδίου απόφασης. Η Αριστερά του Τσίμερβαλντ, κρίνοντας τη διακήρυξη ως πρώτο βήμα στην πάλη κατά του ιμπεριαλιστικού πολέμου, την ψήφισε τονίζοντας σε ιδιαίτερη δήλωση ότι η διακήρυξη δεν είναι ολοκληρωμένη, δεν έχει συνέπεια και εξήγησε τους λόγους ψήφισής της. Επιπλέον δήλωσε ότι, παραμένοντας γενικά στην Ένωση του Τσίμερβαλντ, θα διαδίδει τις απόψεις της και θα κάνει ανεξάρτητη δουλειά σε διεθνή κλίμακα. Εξέλεξε καθοδηγητικό όργανο-γραφείο, στο οποίο μπήκαν οι Β. Ι. Λένιν, Γκ. Ε. Ζινόβιεφ και Κ. Ράντεκ. Η Αριστερά του Τσίμερβαλντ έβγαζε το όργανό της, το περιοδικό *Vorbote (Προάγγελος)* στο οποίο δημοσιεύτηκαν μια σειρά άρθρα του Β. Ι. Λένιν. Καθοδηγητική δύναμη στην Αριστερή Ομάδα του Τσί-

μερβαλντ ήταν οι μπολσεβίκοι, που έπαιρναν τη μοναδικά συνεπή ως το τέλος διεθνιστική θέση. Ο Λένιν έκανε πάλη κατά των οπορτουνιστικών ταλαντεύσεων του Ράντεκ, έκανε κριτική των λαθών μιας σειράς άλλων αριστερών. Γύρω από την Αριστερά του Τσίμερβαλντ άρχισαν να συσπειρώνονται τα διεθνιστικά στοιχεία της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας. Στη δεύτερη διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη, που έγινε τον Απρίλη του 1916 στο χωριό Κίνταλ (κοντά στη Βέρνη), η Αριστερή Ομάδα του Τσίμερβαλντ ένωνε τους 12 από τους 43 αντιπροσώπους και, πάνω σε μια σειρά ζητήματα, περίπου οι μισοί αντιπρόσωποι ψήφισαν τις προτάσεις της. Οι σοσιαλδημοκράτες μιας σειράς χωρών, που ανήκαν στην Αριστερή Ομάδα του Τσίμερβαλντ, έκαναν σοβαρή επαναστατική δουλειά και έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη δημιουργία των κομμουνιστικών κομμάτων στις χώρες τους.

42. *Ομάδα «Η Διεθνής»*: Επαναστατική οργάνωση των Γερμανών αριστερών σοσιαλδημοκρατών· σχηματίστηκε στις αρχές του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου από τους Κ. Λίμπκνεχτ, Ρ. Λούξεμπουργκ, Φ. Μέρινγκ, Κ. Τσέτκιν, Γ. Μαρχλέβσκι, Λ. Ιογκίχες (Τίσκα), Β. Πικ. Τον Απρίλη του 1915 η Ρ. Λούξεμπουργκ και ο Φ. Μέρινγκ ίδρυσαν το περιοδικό *Die Internationale (Η Διεθνής)*, γύρω από το οποίο συσπειρώθηκε η βασική ομάδα των αριστερών σοσιαλδημοκρατών της Γερμανίας. Την 1η Γενάρη 1916 στο Βερολίνο συνήλθε πανγερμανική συνδιάσκεψη των αριστερών σοσιαλδημοκρατών, στην οποία η ομάδα διαμορφώθηκε οργανωτικά και πήρε απόφαση να ονομαστεί Ομάδα «Η Διεθνής». Η συνδιάσκεψη ψήφισε ως πλατφόρμα της Ομάδας τις «Leitsätze» («Βασικές θέσεις») που επεξεργάστηκε η Ρ. Λούξεμπουργκ με τη συμμετοχή του Κ. Λίμπκνεχτ, του Φ. Μέρινγκ και της Κ. Τσέτκιν. Από το 1916 η Ομάδα «Η Διεθνής», εκτός από τις πολιτικές προκηρύξεις που έβγαιναν το 1915, άρχισε να εκδίδει παράνομα και να κυκλοφορεί τα *Πολιτικά Γράμματα* με την υπογραφή «Σπάρτακος» (έβγαιναν τακτικά μέχρι τον Οκτώβρη του 1918). Σε σχέση με αυτό, η Ομάδα «Η Διεθνής» άρχισε να ονομάζεται επίσης Ομάδα «Σπάρτακος». Οι σπαρτακιστές έκαναν επα-

ναστατική προπαγάνδα στις μάζες, οργάνωναν μαζικές αντιπολεμικές εκδηλώσεις, καθοδηγούσαν τις απεργίες, ξεσκέπαζαν τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα του παγκόσμιου πολέμου και την προδοσία των οπορτουνιστών ηγετών της σοσιαλδημοκρατίας. Οι σπαρτακιστές όμως παρουσίαζαν σοβαρά λάθη σε ζητήματα θεωρίας και πολιτικής· αρνούνταν τη δυνατότητα εθνικοαπελευθερωτικών πολέμων στην εποχή του ιμπεριαλισμού, δεν έπαιρναν συνεπή θέση πάνω στο ζήτημα του συνθήματος της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο, υποτιμούσαν το ρόλο του προλεταριακού κόμματος ως πρωτοπορίας της εργατικής τάξης, φοβούνταν την αποφασιστική ρήξη με τους οπορτουνιστές. Τον Απρίλη του 1917 οι σπαρτακιστές μπήκαν στο κεντριστικό Ανεξάρτητο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας, διατηρώντας σε αυτό την οργανωτική τους αυτοτέλεια. Το Νοέμβρη του 1918 στην πορεία της επανάστασης στη Γερμανία, οι σπαρτακιστές, αφού ξέκοψαν από τους «ανεξάρτητους», συγκρότησαν την «Ένωση του Σπάρτακου» και ανακοίνωσαν το πρόγραμμά τους στις 14 Δεκέμβρη 1918. Οι σπαρτακιστές ίδρυσαν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γερμανίας στο Ιδρυτικό του Συνέδριο (30 Δεκέμβρη 1918-1 Γενάρη 1919).

43. *Arbeiterpolitiki (Εργατική Πολιτική)*: Εβδομαδιαίο περιοδικό του επιστημονικού σοσιαλισμού, όργανο της ομάδας των αριστερών ριζοσπαστών της Βρέμης με επικεφαλής τον Ι. Κνοφ και τον Π. Φρέλιχ, που προσχώρησαν το 1919 στο ΚΚ Γερμανίας. Έβγαινε στη Βρέμη από το 1916 ως το 1919. (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 530-531, σημείωση 59, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.)

44. Το *Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Αμερικής* ιδρύθηκε το 1876 στο Ενωτικό Συνέδριο της Φιλαδέλφεια με τη συγχώνευση των αμερικανικών τμημάτων της Α΄ Διεθνούς και άλλων σοσιαλιστικών οργανώσεων. Το συνέδριο διεξάχθηκε με την καθοδηγητική συμμετοχή του συνεργάτη του Μαρξ και του Ένγκελς Φ. Α. Ζόργκε. Η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του κόμματος αποτελούνταν από μετανάστες που είχαν πολύ αδύνατους δε-

σμούς με τους ντόπιους εργάτες της Αμερικής. Ένα τμήμα των καθοδηγητών του κόμματος αυτού θεωρούσε την κοινοβουλευτική δράση ως το κύριο καθήκον του κόμματος και υποτιμούσε τη σημασία της καθοδήγησης της πάλης των μαζών για τα οικονομικά ζητήματα. Άλλοι κατρακυλούσαν στον τρέιντ γιουνιονισμό και τον αναρχισμό. Οι ταλαντεύσεις της καθοδήγησης του κόμματος στα ζητήματα της ιδεολογίας και της τακτικής οδήγησαν στο αδυνάτισμά του και στην αποχώρηση μιας σειράς ομάδων από αυτό. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς έκαναν αυστηρή κριτική στη σεχταριστική τακτική των Αμερικανών σοσιαλιστών. Στη δεκαετία 1890-1900 στην καθοδήγηση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος ήρθε η αριστερή πτέρυγα με επικεφαλής τον Ντ. ντε Λεόν, που και αυτή όμως έκανε λάθη αναρχοσυνδικαλιστικού χαρακτήρα. Το ΣΕΚ αρνούνταν την πάλη για τις μερικές διεκδικήσεις της εργατικής τάξης, τη δουλειά μέσα στα ρεφορμιστικά συνδικάτα, και έχανε όλο και πιο πολύ την αρκετά ήδη αδύνατη σύνδεσή του με το μαζικό εργατικό κίνημα. Στα χρόνια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα έκλινε προς το διεθνισμό. Κάτω από την επίδραση της Μεγάλης Οκτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης το πιο επαναστατικό τμήμα του κόμματος πήρε δραστήριο μέρος στην ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος Αμερικής.

45. *Το Σοσιαλιστικό Κόμμα Αμερικής* ιδρύθηκε τον Ιούλη του 1901 στο συνέδριο της Ινδιανούπολης με τη συνένωση των ομάδων που αποσπάστηκαν από το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα των ΗΠΑ και από το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα των ΗΠΑ, που ένας από τους οργανωτές του ήταν ο Γιούντζιν Ντεμπς, δημοφιλής παράγοντας του εργατικού κινήματος των ΗΠΑ· ο ίδιος ήταν ένας από τους ιδρυτές του νέου κόμματος. Η κοινωνική σύνθεση του κόμματος ήταν ανομοιογενής· σε αυτό μπήκε ένα μέρος των Αμερικανών εργατών, μετανάστες εργάτες, καθώς επίσης μικροί φάρμερς και στοιχεία προερχόμενα από τη μικροαστική τάξη. Η κεντριστική και δεξιά οπορτουνιστική καθοδήγηση του κόμματος (Βίκτορ Λ. Μπέργκερ, Μόρις Χίλκβιτ κ.ά.) αρνιόταν την ανάγκη

της δικτατορίας του προλεταριάτου, παραιτούνταν από τις επαναστατικές μεθόδους πάλης, περιορίζοντας τη δράση του Κόμματος βασικά στη συμμετοχή στις εκλογικές καμπάνιες. Στα χρόνια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου στο Σοσιαλιστικό Κόμμα διαμορφώθηκαν τρία ρεύματα: Οι σοσιαλσοβινιστές, που υποστήριζαν την ιμπεριαλιστική πολιτική της κυβέρνησης· οι κεντριστές, που μονάχα στα λόγια τάσσονταν ενάντια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο· η επαναστατική μειοψηφία, που ακολουθούσε διεθνιστικές θέσεις και πάλευε ενάντια στον πόλεμο. Η αριστερή πτέρυγα του Σοσιαλιστικού Κόμματος με επικεφαλής τους Τσαρλς Ρούτενμπεργκ, Γουίλιαμ Φόστερ, Γουίλιαμ Χέιγουντ κ.ά., στηριζόμενη στα προλεταριακά στοιχεία, πάλευε ενάντια στην οπορτουνιστική καθοδήγηση του κόμματος, για την ανεξάρτητη πολιτική δράση του προλεταριάτου, για τη δημιουργία παραγωγικών συνδικάτων, που να βασίζονται στις αρχές της ταξικής πάλης. Το 1919 στο Σοσιαλιστικό Κόμμα έγινε διάσπαση. Η αριστερή πτέρυγα που έφυγε από το ΣΚ πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των ΗΠΑ και έγινε ο βασικός του πυρήνας.

46. *Τριμπουνιστές*: Μέλη του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Ολλανδίας, που όργανό του ήταν η εφημερίδα *Τριμπούνα (Το Βήμα)*. Οι τριμπουνιστές δεν ήταν συνεπές επαναστατικό κόμμα, εκπροσωπούσαν όμως την αριστερή πτέρυγα του εργατικού κινήματος στην Ολλανδία και στα χρόνια του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου (1914-1918) ακολουθούσαν βασικά διεθνιστικές θέσεις. Το 1918 οι τριμπουνιστές σχημάτισαν το Κομμουνιστικό Κόμμα Ολλανδίας.

47. *De Tribune (Το Βήμα)*: Εφημερίδα που ιδρύθηκε το 1907 από την αριστερή πτέρυγα του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος Ολλανδίας. Από το 1909, με τη διαγραφή των αριστερών από το κόμμα και την οργάνωση από αυτούς του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος Ολλανδίας, έγινε όργανο του κόμματος αυτού· από το 1918, όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος Ολλανδίας· έβγαινε με τον τίτλο αυτό ως το 1940.

48. *Κόμμα των Νέων ή των Αριστερών* της Σουηδίας ονόμαζε ο Λένιν το αριστερό ρεύμα στη σουηδική σοσιαλδημοκρατία. Στα χρόνια του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου οι «Νέοι» κρατούσαν διεθνιστική στάση και ανήκαν στην Αριστερά του Τσίμερβαλντ. Το Μάη του 1917 σχημάτισαν το Αριστερό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Σουηδίας. Στο συνέδριο αυτού του κόμματος το 1919 πάρθηκε απόφαση για προσχώρηση στην Κομμουνιστική Διεθνή. Η επαναστατική πτέρυγα του κόμματος το 1921 σχημάτισε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σουηδίας.

49. *Τεσνιάκοι*: Επαναστατικό Σοσιαλδημοκρατικό Εργατικό Κόμμα Βουλγαρίας, που ιδρύθηκε το 1903 μετά από τη διάσπαση του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Ιδρυτής και αρχηγός των «τεσνιάκων» ήταν ο Ντ. Μπλαγκόγεφ, και ύστερα επικεφαλής των «τεσνιάκων» ήταν οι μαθητές του Μπλαγκόγεφ –Γκ. Ντιμιτρόφ, Β. Κολάροφ κ.ά. Το 1914-1918 οι «τεσνιάκοι» τάχτηκαν ενάντια στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Το 1919 μπήκαν στην ΚΔ και σχημάτισαν το ΚΚ Βουλγαρίας.

50. *Avanti! (Εμπρός!)*: Καθημερινή εφημερίδα, κεντρικό όργανο του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος· ιδρύθηκε το Δεκέμβρη του 1896 στη Ρώμη. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η εφημερίδα ακολουθούσε ασυνεπείς διεθνιστικές θέσεις, χωρίς να κόβει τους δεσμούς της με τους ρεφορμιστές. Το 1926 κλείστηκε από τη φασιστική κυβέρνηση του Μουσολίνι, όμως εξακολουθούσε να βγαίνει (όχι κανονικά) στο εξωτερικό. Από το 1943 βγαίνει ξανά στην Ιταλία.

51. Αναφέρεται στην έκκληση που ψηφίστηκε στη 2η Διεθνή Διάσκεψη των τσιμερβαλντινών που έγινε στις 24-30 Απρίλη 1916 στο Κίνταλ με τον τίτλο «Προς τους λαούς που υφίστανται την καταστροφή και το θάνατο».

52. *Διεθνής των Νέων (Jugend Internationale)*: Όργανο της Διεθνούς Ένωσης των Σοσιαλιστικών Οργανώσεων Νεολαίας,

που είχε προσχωρήσει στην Αριστερά του Τσίμερβαλντ· η εφημερίδα έβγαινε από το Σεπτέμβρη του 1915 ως το Μάη του 1918 στη Ζυρίχη.

53. *Ραμπότσαγια Γκαζέτα (Εργατική Εφημερίδα)*: Καθημερινή εφημερίδα των μενσεβίκων. Έβγαινε στην Πετρούπολη από το Μάρτη ως το Δεκέμβρη του 1917· από τις 30 Αυγούστου (12 Σεπτέμβρη) ήταν όργανο της ΚΕ του ΡΣΔΕΚ («Ενωμένου»). Στην εφημερίδα συμμετείχαν οι: Λ. Αξελρόντ, Π. Αξελρόντ, Μπ. Μπογκντάνοφ, Κ. Γκβόζντιεφ, Φ. Νταν, Β. Ζασούλιτς, Γ. Λάριν, Π. Μάσλοφ, Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ, Β. Μάισκι, Α. Πότρεσοφ, Ι. Τσερετέλι, Ν. Τσχεΐτζε, Ν. Τσερεβάνιν κ.ά. (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, σελ. 537, σημείωση 78, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.)

54. Η Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης στις 7 (20) Απρίλη 1917, με πλειοψηφία 21 ψήφους κατά 14, πήρε απόφαση για τη δραστήρια υποστήριξη του λεγόμενου «δανείου της ελευθερίας» που εξέδωσε η Προσωρινή Κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση του συνεχιζόμενου ιμπεριαλιστικού πολέμου. Οι μπολσεβίκοι-μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής, παίρνοντας θέση ενάντια στο δάνειο, δήλωσαν ότι η υποστήριξή του είναι «η χειρότερη μορφή «κοινωνικής ανακωχής»» και κατέθεσαν σχέδιο απόφασης με λεπτομερειακή αιτιολόγηση της θέσης τους. Μαζί με τους μπολσεβίκους ψήφισαν μερικά μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής που δεν ανήκαν στην ομάδα των μπολσεβίκων.

55. Βλ. Φρ. Ένγκελς, Πρόλογος στο *Internationales aus dem Volksstaat (1871-1875).*

56. Η έκφραση αυτή, όπως βεβαιώνουν ο Κ. Μαρξ και ο Φρ. Ένγκελς, ανήκει στον Χ. Χάινε και για πρώτη φορά αυτοί την παρέθεσαν στην εργασία «Η γερμανική ιδεολογία» (τόμ. ΙΙ, κεφ. IV, 4, «Η σχολή του Σεν-Σιμόν»). Βλ. Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, *Άπαντα*, τόμ. 3, σελ. 514, 2η ρωσ. έκδ.

57. *Η 7η Πανρωσική Συνδιάσκεψη (του Απρίλη) του ΡΣΔΕΚ (μπ.)* συνήλθε στην Πετρούπολη στις 24-29 Απρίλη 1917. Ήταν η πρώτη συνδιάσκεψη των μπολσεβίκων που συνερχόταν νόμιμα, και είχε τη σπουδαιότητα συνεδρίου. Η Συνδιάσκεψη του Απρίλη στήριξε τις εργασίες της *στις Θέσεις του Απρίλη* του Λένιν, καθόρισε τη γραμμή του Κόμματος σε όλα τα κύρια ζητήματα της επανάστασης και κατεύθυνε το Κόμμα στο να συγκεντρώσει τη δραστηριότητά του στην προετοιμασία για την εργατική εξουσία.

58. *Σολντάτσκαγια Πράβντα (Η Αλήθεια του Στρατιώτη)*: Καθημερινή μπολσεβίκικη εφημερίδα· άρχισε να βγαίνει στην Πετρούπολη από τις 5 (28) Απρίλη 1917 ως όργανο της Στρατιωτικής Οργάνωσης της Επιτροπής Πετρούπολης του ΡΣΔΕΚ (μπ.)· από το φύλλο αρ. 26 της 19ης Μάη (1ης Ιούνη) 1917 έγινε όργανο της Στρατιωτικής Οργάνωσης της ΚΕ του ΡΣΔΕΚ (μπ.). Το τιράζ της εφημερίδας ήταν 50-75 χιλιάδες αντίτυπα· τα μισά φύλλα στέλνονταν στο μέτωπο. Το 1917 στη συντακτική επιτροπή της *Σολντάτσκαγια Πράβντα* ανήκαν οι Α. Φ. Ιλίν-Ζενέβσκι, Β. Ι. Νέβσκι, Ν. Ι. Ποντβόισκι κ.ά. Στην εφημερίδα δημοσιεύτηκαν πάνω από 60 άρθρα του Β. Ι. Λένιν και ανάμεσά τους άρθρα που γράφτηκαν ειδικά για τη *Σολντάτσκαγια Πράβντα*. Στο παράρτημα του φύλλου αρ. 13 της εφημερίδας της 3ης (16ης) του Μάη δημοσιεύτηκαν οι αποφάσεις της 7ης Πανρωσικής Συνδιάσκεψης (του Απρίλη) του ΡΣΔΕΚ (μπ.) με «Εισαγωγή» που την έγραψε ο Β. Ι. Λένιν. Στη *Σολντάτσκαγια Πράβντα* συνεργάζονταν οι Μ. Μ. Βολοντάρσκι, Φ. Ε. Τζερζίνσκι, Μ. Ι. Καλίνιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Ν. Β. Κρολένκο, Ντ. Ζ. Μανουΐλσκι, Β. Ρ. Μενζίνσκι και άλλα στελέχη του Μπολσεβίκικου Κόμματος. Η εφημερίδα ήταν πολύ δημοφιλής ανάμεσα στους στρατιώτες. Ύστερα από τα γεγονότα του Ιούλη του 1917 κλείστηκε από την Προσωρινή Κυβέρνηση. Από τον Ιούλη ως τον Οκτώβρη του 1917 έβγαινε με τον τίτλο *Ραμπότσι ι σολντάτ* και *Σολντάτ*. Από τις 27 Οκτώβρη (9 Νοέμβρη) 1917 άρχισε να βγαίνει με τον παλιό της τίτλο. Το Μάρτη του 1918 η έκδοσή της σταμάτησε με απόφαση της ΚΕ του ΚΚΡ (μπ.).

59. Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 24, σελ. 348, εκδ. Σύγχρονη Εποχή.

60. Ο σχηματισμός προσωρινής κυβέρνησης συνασπισμού ήταν αποτέλεσμα της κρίσης που προκλήθηκε από τη νότα του υπουργού Εξωτερικών Π. Ν. Μιλιουκόφ στις συμμαχικές κυβερνήσεις στις 18 Απρίλη (1 Μάη) 1917, η οποία επιβεβαίωσε την τήρηση από την Προσωρινή Κυβέρνηση όλων των συμφώνων που είχε κλείσει η τσαρική κυβέρνηση με τα συμμαχικά ιμπεριαλιστικά κράτη, την Αγγλία και τη Γαλλία. Εξαιτίας των διαδηλώσεων διαμαρτυρίας που έγιναν αυθόρμητα και μετατράπηκαν στις 20 και 21 Απρίλη (3 και 4 Μάη) σε ισχυρό κίνημα των εργατών και στρατιωτών, η Προσωρινή Κυβέρνηση, για να δημιουργήσει την εντύπωση ότι κάνει στροφή στην πολιτική, έφτασε ως την παραίτηση του υπουργού Εξωτερικών Π. Ν. Μιλιουκόφ και του υπουργού Στρατιωτικών Α. Ι. Γκουτσκόφ και απευθύνθηκε στο Σοβιέτ Πετρούπολης προτείνοντάς του να συμφωνήσει για το σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού. Η Εκτελεστική Επιτροπή, παρά και ενάντια στην απόφαση της 1ης (14ης) Μάρτη για μη συμμετοχή των αντιπροσώπων του Σοβιέτ στην Προσωρινή Κυβέρνηση, σε έκτακτη συνεδρίαση, το βράδυ και τη νύχτα της 1ης (14ης) Μάη, συμφώνησε με την πρόταση της Προσωρινής Κυβέρνησης. Στις προκαταρκτικές συσκέψεις των ομάδων, εναντίον της συμμετοχής πήρε θέση μόνο η ομάδα των μπολσεβίκων. Κατά την τελική ψηφοφορία, με 44 ψήφους υπέρ και κατά 19 και 2 αποχές πάρθηκε απόφαση για να συμπεριληφθούν στη σύνθεση της κυβέρνησης αντιπρόσωποι του Σοβιέτ. Για τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τους όρους σχηματισμού κυβέρνησης συνασπισμού εκλέχτηκε επιτροπή, αποτελούμενη από τους Ν. Σ. Τσχεΐτζε, Ι. Γκ. Τσερετέλι, Φ. Ι. Νταν, Μπ. Ο. Μπογκντάνοφ (μενσεβίκος), Β. Μπ. Στανκέβιτς, Λ. Μ. Μπράμσον (τροτσκιστές), Α. Ρ. Γκοτς, Β. Μ. Τσερνόφ (εσέροι), Λ. Μπ. Κάμενεφ (μπολσεβίκος), Κ. Κ. Γιουρένεφ (μεζραγιόνετς) και Ν. Ν. Σουχάνοφ (σοσιαλδημοκράτης έξω από ομάδες). Το βράδυ της 2ης (15ης) Μάη έγινε έκτακτη συνεδρίαση του Σοβιέτ Πετρούπολης στην οποία με πλειοψηφία εγκρίθηκε η δρά-

ση της Εκτελεστικής Επιτροπής. Ύστερα από τις διαπραγματεύσεις, στις 5 (18) Μάη επιτεύχθηκε συμφωνία για την κατανομή των θέσεων στη νέα κυβέρνηση, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να μπουν σε αυτήν 5 υπουργοί-σοσιαλιστές: Α. Φ. Κερένσκι-υπουργός Στρατιωτικών και Ναυτικών, Μ. Ι. Σκόμπελιεφ-υπουργός Εργασίας, Β. Μ. Τσερνόφ-υπουργός Γεωργίας, Α. Β. Πεσεχόνοφ-υπουργός Επισιτισμού, Ι. Γκ. Τσερετέλι-υπουργός Τ.Τ.Τ. Το βράδυ στις 5 (18) Μάη το Σοβιέτ Πετρούπολης, αφού άκουσε την έκθεση του Μ. Ι. Σκόμπελιεφ για τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων με την Προσωρινή Κυβέρνηση, αποφάσισε να μπουν στην κυβέρνηση οι αντιπρόσωποί του με τον όρο ότι θα ευθύνονται και θα λογοδοτούν απέναντι στο Σοβιέτ και εξέφρασε την πλήρη εμπιστοσύνη του στη νέα κυβέρνηση.

Ο Λένιν έγραψε αργότερα ότι οι εσέροι και οι μενσεβίκοι, μπαίνοντας στην αστική κυβέρνηση, *«την έσωσαν από την κατάρρευση και δέχτηκαν να μετατραπούν σε υπηρέτες και υπερασπιστές της»* (Βλ. Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 25, σελ. 217, εκδ. Σύγχρονη Εποχή).

61. Ο Λένιν έχει υπόψη του τη δημοσίευση διαταγής στις 11 (24) Μάη 1917, από τον υπουργό Στρατιωτικών Α. Φ. Κερένσκι, που περιέχει τη «διακήρυξη των δικαιωμάτων του στρατιώτη», στην οποία υπήρχε παράγραφος για τη χρησιμοποίηση από το διοικητή σε περίοδο πολέμου στρατιωτικής βίας στους υφισταμένους που δεν εκτελούν τις διαταγές. Η παράγραφος αυτή στρεφόταν κατά των στρατιωτών και των αξιωματικών που αρνούνταν να κάνουν επίθεση. Ταυτόχρονα με τη δημοσίευση της διαταγής, ο Α. Φ. Κερένσκι άρχισε να διαλύει συντάγματα και να παραπέμπει στο δικαστήριο αξιωματικούς και στρατιώτες «που υποκινούσαν σε απειθαρχία» προς τη διοίκηση.

62. *Η συνέλευση των μπολσεβίκων-πανρωσική σύσκεψη των κομματικών στελεχών («του Μάρτη»)*, που καθορίστηκε από το ρωσικό Γραφείο της ΚΕ του ΡΣΔΕΚ να γίνει όταν θα άρχιζε η πανρωσική σύσκεψη των σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών

βουλευτών, άνοιξε στις 27 Μάρτη (9 Απρίλη) 1917. Στην ημερήσια διάταξη ήταν τα εξής ζητήματα: Η στάση απέναντι στον πόλεμο, η στάση απέναντι στην Προσωρινή Κυβέρνηση, η οργάνωση των επαναστατικών δυνάμεων κ.ά. Η συνεδρίαση της 4ης (17ης) Απρίλη, στην οποία ο Β. Ι. Λένιν έκανε εισήγηση, γινόταν στον εξώστη των ανακτόρων της Ταυρίδας. Εξηγώντας *Τις Θέσεις του Απρίλη*, ο Λένιν τις ανέφερε τμηματικά. Το κείμενο του λόγου του ανατυπώνεται σύμφωνα με τα πρακτικά της γραμματείας στα οποία υπάρχουν παραλείψεις σημειωμένες με αποσιωπητικά και μερικά σημεία όχι εντελώς διευκρινισμένα. *Η πανρωσική σύσκεψη των σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών βουλευτών*, που συγκλήθηκε από την Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης, έγινε στην Πετρούπολη από τις 29 Μάρτη ως τις 3 Απρίλη (από τις 11 ως τις 16 Απρίλη) 1917. Στη σύσκεψη πήραν μέρος αντιπρόσωποι του Σοβιέτ Πετρούπολης και 82 τοπικών σοβιέτ, καθώς επίσης και των στρατιωτικών τμημάτων του μετώπου και των μετόπισθεν. Η σύσκεψη συζήτησε τα ζητήματα του πολέμου, της στάσης απέναντι στην Προσωρινή Κυβέρνηση, της Συντακτικής Συνέλευσης, το αγροτικό, το επισιτιστικό κ.ά. Η σύσκεψη, στην οποία επικρατέστερη ήταν η επιρροή των μενσεβίκων και των εσέρων, πήρε τη θέση του «επαναστατικού αμυνιτισμού (με 325 ψήφους και 57 κατά) και αποφάσισε να υποστηρίξει την αστική Προσωρινή Κυβέρνηση, καθώς επίσης και να συγκαλέσει διεθνή σοσιαλιστική συνδιάσκεψη για το ζήτημα της εξόδου από τον πόλεμο. Στη σύσκεψη μίλησε δύο φορές με πνεύμα σοσιαλπατριωτισμού ο Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Η ομιλία του μπολσεβίκου Π. Ι. Στάροστιν, που περιείχε έκκληση να μπει τέρμα στον πόλεμο, συνάντησε την κωλυσιεργία της αμυνίτικης πλειοψηφίας της σύσκεψης. Η σύσκεψη συμπλήρωσε την Εκτελεστική Επιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης με 16 μέλη, συμπεριλαμβανομένων και έξι αντιπροσώπων του στρατού και του στόλου.

63. Πρόκειται για την απόφαση του μενσεβικο-εσέρικου Σοβιέτ Πετρούπολης των εργατών και στρατιωτών βουλευτών, που ψηφίστηκε στην πανρωσική σύσκεψη των σοβιέτ των εργατών και

στρατιωτών βουλευτών στις 30 Μάρτη (12 Απρίλη) 1917 με βάση την εισήγηση του Τσερετέλι για τη στάση απέναντι στον πόλεμο. Η απόφαση αυτή, καλυπτόμενη με γενική φρασεολογία για την ελευθερία και την υπεράσπιση της επανάστασης, καλούσε να υποστηριχτεί η εξωτερική πολιτική της Προσωρινής Κυβέρνησης, δηλαδή να συνεχιστεί ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος.

64. *Ρετς (Λόγος)*: Εφημερίδα των καντέτων.

65. *Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ (Σοσιαλδημοκράτης)*: Παράνομη εφημερίδα, κεντρικό όργανο του ΡΣΔΕΚ. Έβγαινε από το Φλεβάρη του 1908 ως το Γενάρη του 1917 εκτός Ρωσίας. Από το Δεκέμβρη του 1911 διευθυνόταν από τον Λένιν. Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η *Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ* έπαιξε εξαιρετικά σπουδαίο ρόλο προπαγάνδισης των μπολσεβίκικων θέσεων.

66. *Κουρλανδία (Κουρζεμέ)*: Περιοχή της Λεττονίας. Από το 1795 ανήκε στη Ρωσική Αυτοκρατορία.

67. Πρόκειται για τις διεθνείς σοσιαλιστικές συνδιασκέψεις στο Τσίμερβαλντ και στο Κίνταλ. *Η Συνδιάσκεψη του Τσίμερβαλντ ή η 1η Διεθνής Σοσιαλιστική Συνδιάσκεψη έγινε από τις 5 ως τις 8 Σεπτέμβρη 1915. Η Συνδιάσκεψη του Κίνταλ ή η 2η Διεθνής Σοσιαλιστική Συνδιάσκεψη* έγινε στην κωμόπολη Κίνταλ (Ελβετία) στις 24-10 Απρίλη 1916. Οι Συνδιασκέψεις του Τσίμερβαλντ και του Κίνταλ βοήθησαν στη συσπείρωση πάνω στην ιδεολογική βάση του μαρξισμού-λενινισμού των αριστερών στοιχείων της δυτικοευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, τα οποία μετά έπαιξαν δραστήριο ρόλο στην πάλη για τη δημιουργία των Κομμουνιστικών Κομμάτων στις χώρες τους και την ίδρυση της Γ΄, της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Την εκτίμηση της Ένωσης του Τσίμερβαλντ βλ. στο παρόν βιβλίο, σελ. 68.

68. *Οργανωτική Επιτροπή*: Βλ. σημείωση 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΤΩΡΙΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 9

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ 17

Πρόλογος 17

Γράμμα 1. Εκτίμηση της στιγμής 18

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΜΑΣ 35

Ο ταξικός χαρακτήρας της επανάστασης που έγινε 35

Η εξωτερική πολιτική της νέας κυβέρνησης 37

Η ιδιόμορφη δυαδική εξουσία και η ταξική σημασία της 39

Η ιδιομορφία της τακτικής που απορρέει από τα προηγούμενα 43

Ο επαναστατικός αμυνιτισμός και η ταξική του σημασία 45

Πώς μπορεί να μπει τέρμα στον πόλεμο; 48

Ο καινούργιος τύπος κράτους που αναπτύσσεται στην επανάστασή μας 50

Το αγροτικό και το εθνικό πρόγραμμα 55

Η εθνικοποίηση των τραπεζών και των συνδικάτων των καπιταλιστών 58

Η κατάσταση στη Σοσιαλιστική Διεθνή 59

Η χρεοκοπία της Διεθνούς του Τσίμερβαλντ. Ανάγκη ίδρυσης Γ΄ Διεθνούς 68

Ποια πρέπει να είναι η ονομασία του Κόμματός μας για να είναι επιστημονικά σωστή και να βοηθήσει πολιτικά το ξεκαθάρισμα της συνείδησης του προλεταριάτου; 73

Επίλογος 79

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ
ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΜΕΡΟΣ
ΣΤΗΝ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ
ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ.
4 (17) ΑΠΡΙΛΗ 1917 83

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΑΡΘΡΟΥ Ή ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ «ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ» 97

ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΑΔΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ 100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ 105

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 129

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

Τυπογραφική διόρθωση: Βούλα Λίτσιου
Φωτοστοιχειοθεσία: Σύγχρονη Εποχή
Εξώφυλλο: Εύα Μελά
Εκτύπωση: Τυποεκδοτική ΑΕ
Βιβλιοδεσία: Ι. Δελή
Απρίλης 2012
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕΒΕ

ISBN 978-960-451-138-9